



ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΥΠΕΡΑΚΤΙΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ-ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

της

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΓΙΩΤΗ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Θεσσαλονίκη 2020

Περίληψη

Η παρούσα βιβλιογραφική εργασία με θέμα τις υπεράκτιες εταιρίες και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει εκπονηθεί στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των σπουδών της συγγραφέως στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Σκοπός αυτής της εργασίας αποτελεί η μελέτη των υπεράκτιων οντοτήτων και η σύνδεσή τους με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Στην εργασία παρουσιάζονται οι βασικότερες έννοιες και τα είδη των offshore εταιριών καθώς και ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων. Περαιτέρω, αναλύονται οι μορφές της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και μέσω της μελέτης των περιπτώσεων της Enron και των Panama Papers αναλύεται το μέγεθος και οι επιπτώσεις του φαινομένου.

Abstract

This bibliographical paper on offshore companies and the legalization of illegally obtained income, has been written in the context of completing the author's studies at the Department of Accounting and Finance of the University of Macedonia. The purpose of this paper is to study offshore entities and their association with money laundering. The main concepts and types of offshore companies, as well as the role of tax havens, are presented. Furthermore, the general concepts of legalizing income from money laundering are analyzed and through the study of the Enron and the Panama Papers cases, the magnitude and effects of the phenomenon are analyzed.

Περιεχόμενα

Περίληψη	Σελ. 2
Abstract	Σελ. 3
Περιεχόμενα	Σελ. 4
Κεφάλαιο 1 : Εισαγωγή	
1.1 Εισαγωγικά	Σελ. 5
1.2 Σκοπός – Αντικείμενο	Σελ. 6
1.3 Διάρθρωση Εργασίας	Σελ. 6
Κεφάλαιο 2 : Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	
2.1 Εισαγωγικά	Σελ. 7
2.2 Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	Σελ. 7
Κεφάλαιο 3 : Υπεράκτιες Εταιρίες	
3.1 Εισαγωγικά	Σελ. 14
3.2 Ορισμός	Σελ. 14
3.3 Είδη Υπεράκτιων Εταιριών-Τομείς Δραστηριοποίησης	Σελ. 16
3.4 Σύσταση και Κανονισμός	Σελ. 28
3.5 Φορολογικοί Παράδεισοι	Σελ. 30
3.6 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα	Σελ. 35
3.7 Κριτήρια Επιλογής Υπεράκτιου Σχήματος	Σελ. 39
Κεφάλαιο 4 : Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες	
4.1 Εισαγωγικά	Σελ. 42
4.2 Η Έννοια της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες	Σελ. 42
4.3 Στάδια Νομιμοποίησης και ο Ρόλος των Φορολογικών Παραδείσων	Σελ. 45
4.4 Είδη Εταιριών για Νομιμοποίηση	Σελ. 51
4.5 Οι Επιπτώσεις	Σελ. 53
4.6 Πρόληψη – Καταπολέμηση	Σελ. 56
Κεφάλαιο 5 : Μελέτη Περιπτώσεων	
5.1 Εισαγωγικά	Σελ. 61
5.2 Panama Papers	Σελ. 61
5.3 Η Υπόθεση της Enron	Σελ. 65
Κεφάλαιο 6 : Συμπεράσματα – Περιορισμοί – Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	Σελ. 73
Βιβλιογραφία	Σελ. 76

Κεφάλαιο 1 : Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγικά

Σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη οικονομία όλος ο σύγχρονος κόσμος ψάχνει τρόπο να διασφαλίσει το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος με τις λιγότερες δυνατές επιβαρύνσεις. Ο συνεχώς μεταβαλλόμενος κόσμος ειδικά μετά τους παγκοσμίους πολέμους διερευνά συνεχώς τρόπους να αυξήσει τα έσοδά του ακόμη κι αν αυτό οδηγεί στην αποδοχή ακόμα και μη νόμιμων εσόδων.

Οι υπεράκτιες εταιρίες είναι μια δομή που εμφανίστηκε μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου σε χώρες που χαρακτηρίστηκαν ως φορολογικοί παράδεισοι λόγω της ευνοϊκής φορολογικής τους νομοθεσίας. Οι εταιρίες αυτές αρχικά είχαν ως στόχο τη διεύρυνση των νόμιμων κερδών διαφόρων εταιριών στην πορεία όμως αξιοποιήθηκαν και σε παράνομες δραστηριότητες.

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Ξέπλυμα Βρώμιου Χρήματος) είναι ένα φαινόμενο που καταγράφεται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και βρήκε πρόσφορο έδαφος στις offshore εταιρίες λόγω του τραπεζικού απορρήτου και των ελαστικών ελέγχων κεφαλαίου από τους φορολογικούς παραδείσους.

Αυτό αποτέλεσε την απαρχή ενός παγκόσμιου κυκλώματος νομιμοποίησης εσόδων στο οποίο εμπλέκονται κυβερνήσεις, πολιτικά πρόσωπα, διασημότητες, νομικοί και άλλες γνωστές προσωπικότητες συστήνοντας ακόμα περισσότερες offshore εταιρίες σε ακόμα περισσότερους φορολογικούς παραδείσους. Και φυσικά οι επεκτάσεις του φαινομένου δε σταματούν εδώ. Έδωσε μεγάλη βοήθεια στην τρομοκρατία και τις εγκληματικές οργανώσεις καθώς μπορούν εύκολα να είναι αφανείς.

Η νομοθεσία ήταν ελλιπής και αυτό το γεγονός βοήθησε στην ανάπτυξη αυτού του φαινομένου. Μετά από πρόσφατα σκάνδαλα όπως τα Panama Papers και τα Paradise Papers αρχίζει να φαίνεται το μέγεθος του φαινομένου. Έτσι οι νομοθέτες και οι παγκόσμιοι οργανισμοί ξεκίνησαν να θέτουν ισχυρές βάσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

1.2 Σκοπός-Αντικείμενο

Σκοπός της συγκεκριμένης βιβλιογραφικής εργασίας είναι η ανάλυση των offshore εταιριών, η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες καθώς και τα είδη αυτών και ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων. Συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε την έννοια της υπεράκτιας εταιρίας, τις νόμιμες χρήσεις τους καθώς και τη σύνδεσή τους με τα έσοδα παράνομων δραστηριοτήτων. Παράλληλα θα δούμε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα της σύνδεσης των υπεράκτιων εταιριών με μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν μετά από τη μελέτη όλων αυτών των στοιχείων είναι τα εξής :

- Ποια η σύνδεση των υπεράκτιων εταιριών με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος;
- Ποιος ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων;
- Ποιες είναι οι αιτίες και οι επιπτώσεις του φαινομένου;
- Ποιες οι κινήσεις για την πρόληψη και καταπολέμησή του;

Όλα αυτά θα απαντηθούν και θα τεκμηριωθούν και μέσα από την παρούσα εργασία θα αντιληφθούμε όσο γίνεται το μέγεθος όλου αυτού του φαινομένου και τις τεράστιες επιπτώσεις παγκόσμια.

1.3 Διάρθρωση Εργασίας

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη, στο πρώτο μέρος θα μελετήσουμε την έννοια της υπεράκτιας εταιρίας, τη σύνδεσή τους με τους φορολογικούς παραδείσους (χώρες) καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εταιριών αυτών.

Στο δεύτερο μέρος θα γίνει μια ανασκόπηση της έννοιας της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τα στάδια νομιμοποίησης και τη σύνδεσή τους με τις υπεράκτιες εταιρίες και τους φορολογικούς παραδείσους. Θα μελετηθούν τα αίτια καθώς και οι συνέπειες του φαινομένου.

Τέλος στο τρίτο μέρος θα εξετάσουμε τα Panama Papers και την υπόθεση Enron ως παραδείγματα κατάχρησης των υπεράκτιων εταιριών. Τα Panama Papers είναι ακόμα μία ανοιχτή υπόθεση που δεν έχουν βγει στο φως όλα τα στοιχεία που την απαρτίζουν. Και οι δύο περιπτώσεις όμως μας δείχνουν το μέγεθος και τις επιπτώσεις της σύνδεσης των υπεράκτιων εταιριών με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος που είναι και ο στόχος της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 2 : Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

2.1 Εισαγωγικά

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάσουμε την σύγχρονη αρθρογραφία που έχει αναπτυχθεί και αναλύει το ρόλο των υπεράκτιων κέντρων στη διευκόλυνση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την ελαστική νομοθεσία και χαμηλή φορολογία οι οποίες επιτρέπουν αυτές τις ενέργειες, τις επιπτώσεις στη διεθνή οικονομία καθώς και άρθρα για την περίπτωση της Euron.

2.2 Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

Υπό την πυρκαγιά για αποτυχίες κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, μια ομάδα από τις μεγαλύτερες τράπεζες του Βελγίου πρότεινε τη δημιουργία μιας πλατφόρμας για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με ύποπτες συναλλαγές με τις βελγικές αρχές και μεταξύ τους, καθώς οι προσπάθειες για την αναχαίτιση της ροής βρώμικου χρήματος συγκεντρώνονται σε ισχύ παγκοσμίως.

Σε μαρτυρία ενώπιον της οικονομικής επιτροπής του βελγικού κοινοβουλίου την περασμένη εβδομάδα, οι βελγικές τράπεζες - ING Belgium, KBC Bank, Belfius Bank and Insurance και BNP Paribas Fortis - ζήτησαν από κοινού νόμους που τους επιτρέπουν να δημιουργήσουν ένα ασφαλές σύστημα για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με υποψίες νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και οι σκιώδεις οντότητες πίσω από τις συναλλαγές.

«Ζητάμε επειγόντως να συμμετάσχουμε ως πραγματικός εταίρος στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, και όχι απλώς ως δημοσιογράφος ύποπτων συναλλαγών στη μονάδα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως συμβαίνει τώρα», δήλωσε ο Marc Raisière, διευθύνων σύμβουλος των Βρυξελλών- με έδρα τον Belfius, κατέθεσε, σύμφωνα με τον βελγικό οργανισμό ειδήσεων De Tijd.

Η πρόταση των βελγικών τραπεζών ακολουθεί μια πρόσφατη συμφωνία των ευρωπαϊκών υπουργών οικονομικών να δημιουργήσουν ένα νέο όργανο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με άμεσες εποπτικές εξουσίες σε ορισμένα ιδρύματα «ψηλού κινδύνου», καθώς και την εξουσία να αναλάβει την εποπτεία από τις εθνικές ρυθμιστικές

αρχές «σαφώς» καθορισμένες και εξαιρετικές καταστάσεις. " Οι υπουργοί υποστήριξαν επίσης μια πρόταση για εναρμόνιση των κανόνων κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε ολόκληρη την ΕΕ και παροχή συντονισμού και υποστήριξης στις εθνικές μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών.

Η βελγική πρόταση, και οι ίδιες οι ακροάσεις, είναι η τελευταία επίπτωση από το FinCEN Files , μια παγκόσμια έρευνα από περισσότερους από 400 δημοσιογράφους που αποκάλυψαν πώς οι τράπεζες συνεχίζουν να κινούν βρώμικα χρήματα για καρτέλ ναρκωτικών, διεφθαρμένα καθεστώτα, διακινητές όπλων και άλλους διεθνείς εγκληματίες και πώς ένα κατεστραμμένο σύστημα επιβολής της ηγεσίας των ΗΠΑ το επιτρέπει να συμβεί. Ο έλεγχος βασίστηκε εν μέρει σε 2.100 αναφορές ύποπτης δραστηριότητας απόρρητων μυστικών , ή SAR, που ελήφθησαν από την BuzzFeed News και κοινοποιήθηκε με τη Διεθνή Κοινοπραξία Ερευνητικών Δημοσιογράφων και τους παγκόσμιους συνεργάτες της στα μέσα ενημέρωσης. Οι SAR κατατίθενται από παγκόσμιες τράπεζες στη μονάδα πληροφοριών του Υπουργείου Οικονομικών των Ηνωμένων Πολιτειών, το Δίκτυο Επιβολής Χρηματοοικονομικών Εγκλημάτων, γνωστό ως FinCEN. (Dean Starkman,2020)

Σε μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Mayukh Mukhopadhyay, Kaushik Ghosh EMBA Candidates, VGSoM, IIT Kharagpur ερευνήθηκε πώς μία ομάδα διεθνούς δικτύου δημοσιογράφων χρησιμοποιώντας εργαλεία εξόρυξης δεδομένων ανακάλυψε ζωτικές πληροφορίες οικονομικής απάτης από ένα μεγάλο κομμάτι μη δομημένων δεδομένων. Η μελέτη χωρίζεται σε εννέα μίνι κεφάλαια όπου ξεκινάει με τον τρόπο με τον οποίο δημιουργήθηκε μια ομάδα δεδομένων ακολουθούμενη από τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τον καθαρισμό και τον σχολιασμό των μη δομημένων δεδομένων σε μια βάση δεδομένων που βασίζεται σε γραφήματα και, τέλος, χρησιμοποιώντας ένα δίκτυο ειδικών δημοσιογράφων για τη δημιουργία οικονομικών πληροφοριών από τους διάφορους κόμβους και συνδέσμους του γραφήματος. Είναι γεγονός ότι η ICIJ μπόρεσε να εφαρμόσει την Επιστήμη Δεδομένων και το Big Data Analytics για τη διερεύνηση της δημοσιογραφίας με τρόπο που ο κόσμος θα τολμούσε να πει ότι δεν είχε γίνει ποτέ πριν. Συνεργάστηκαν με τη μεγαλύτερη διαρροή δεδομένων στην ιστορία. Εάν το έγκλημα και η διαφθορά και η εμπορία ναρκωτικών και η εμπορία όπλων είναι παγκόσμια, οι δημοσιογράφοι πρέπει να εργαστούν παγκοσμίως. Και οι προγραμματιστές τεχνολογίας είναι πάντα εκεί για να κάνουν τη ζωή τους λίγο πιο εύκολη.(Mayukh Mukhopadhyay et al., 2020)

Βασισμένοι στα έγγραφα του Παναμά, παρατηρούμε ότι η αρχή των αναφορών των μέσων μαζικής ενημέρωσης για απαλλοτριώσεις και δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε μια χώρα αυξάνει πράγματι την πιθανότητα των υπεράκτιων οντοτήτων να ενσωματώνονται από πράκτορες από την ίδια χώρα. Έχει τεκμηριωθεί ότι αυτό το αποτέλεσμα οφείλεται κυρίως σε χώρες με σχετικά μη διεφθαρμένες και αποτελεσματικές κυβερνήσεις. Αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι υπεράκτιες οντότητες χρησιμοποιούνται για να κρύψουν τον πλούτο καθώς οι ειλικρινείς και αποτελεσματικές κυβερνήσεις γίνονται πιο σοβαρές για την επιβολή των κανόνων. Η πολιτική συζήτηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των φορολογικών παραδείσων επηρεάστηκε έντονα από τη μεγάλη βιβλιογραφία που δείχνει ότι τα άτομα και οι επιχειρήσεις κρύβουν πλούτο σε υπεράκτιες οντότητες για να αποφύγουν τους φόρους. Η εστίαση στη φοροδιαφυγή και την αποφυγή έχει νόημα για πολλούς λόγους. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής δεν πρέπει να παραβλέπουν ότι οι υπεράκτιες οντότητες χρησιμοποιούνται επίσης για να κρύβουν πλούτο από μη διεφθαρμένες και αποτελεσματικές κυβερνήσεις που γίνονται πιο σοβαρές για την επιβολή του νόμου. (Ralph-C. Bayer et al., 2019)

Η σημασία της συνόδου κορυφής των G20 στο Λονδίνο και η συγκέντρωση των FATF (Financial Action Task Force) και CFATF(Caribbean Financial Action Task Force) στα νησιά Cayman το 2009, είναι ότι περισσότερα από τρία χρόνια πριν από την προβολή του Panorama Report 2012, αυτές οι πολιτικές συναντήσεις υψηλού επιπέδου εξέταζαν και το θέμα των υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων, τα οποία χρησιμοποιούνται όχι μόνο για σκοπούς φοροαποφυγής αλλά και από εγκληματίες για να ξεπλύνουν τα έσοδα των εγκλημάτων τους. Τονίστηκε το γεγονός ότι οι νόμοι περί τραπεζικής εμπιστευτικότητας οδηγούν σε έλλειψη οικονομικής διαφάνειας και αποτελεσματική απόκρυψη εγκληματικών παραγώγων. Μετάδοση από το Panorama του BBC αναφέρει αρχικά ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα επειδή υπάρχει έλλειψη πολιτικής βούλησης από αυτά τα κράτη να μειώσουν τους ισχυρούς νόμους περί προστασίας περιουσιακών στοιχείων. Η ισχυρή τραπεζική εμπιστευτικότητα παίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση των οικονομιών πολλών νησιωτικών κρατών που λειτουργούν ως υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα, και μπορεί να φανεί ότι ορισμένες χώρες βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στο αυστηρό τραπεζικό απόρρητο για να διατηρήσουν την οικονομία τους. Όταν η εμπιστευτικότητα των τραπεζών θεωρείται από μία κυβέρνηση ως μία από τους σημαντικότερους οικονομικούς πυλώνες για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας είναι αδύνατο να συμβιβαστεί αλλά θα

υπάρξει μία επιφανειακή δέσμευση στους νόμους κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην υπονόμηση της τραπεζικής εμπιστευτικότητας. Οι παγκόσμιες προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος απέτυχαν μέχρι στιγμής να περιορίσουν το πρόβλημα σε υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα, υποδεικνύοντας ότι οφείλεται σε αποτυχία εφαρμογής νόμων κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που επιτρέπουν την εγκληματικότητα να συνεχιστεί. Με απλά λόγια, το ξέπλυμα χρήματος επιτρέπει εγκληματίες να συνεχίσουν να λειτουργούν εξαιρετικά παράνομες επιχειρήσεις και να χρηματοδοτούν τον πλούσιο τρόπο ζωής τους σε βάρος της κοινωνίας, ενώ τα υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα λειτουργούν με ισχυρούς νόμους περί τραπεζικής εμπιστευτικότητας επιτρέποντας τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με σχετικό απόρρητο. Η απροθυμία των υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων να συνεργαστούν πλήρως με τις ρυθμιστικές και ερευνητικές αρχές είναι μία από τις εξηγήσεις για δήμευση ακόμα και στα πρώτα χρόνια της Καραϊβικής. Επιπρόσθετα, αν και η Δύση είναι επιφανειακά δεσμευμένη στους διεθνείς νόμους κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και ως εκ τούτου στη λεγόμενη διαφωνία με τις πρακτικές των υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αντλεί σημαντικά οφέλη από αυτά τα κέντρα με διάφορους τρόπους. Είναι μία πολιτική και οικονομική πραγματικότητα ότι η Δύση επωφελείται από τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα επειδή δεν κατοικούν οι ιδιώτες πελάτες και οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τα οικονομικά τους εργαλεία και έτσι δεν υπάρχει κίνητρο από υπεράκτια κέντρα ή από τη Δύση προς καταστολή του ισχυρού τραπεζικού απορρήτου. Για παράδειγμα, υπερπόντια εδάφη και πρώην αποικίες του Ηνωμένου Βασιλείου αντιπροσώπευαν το 36% των διεθνών τραπεζικών υποχρεώσεων το 2007-2008. Τα ίδια τα Νησιά Κέϋμαν αντιπροσωπεύουν το 42% ενός συνόλου 4,4 τρισεκατομμυρίων δολαρίων υπεράκτιων τραπεζικών υποχρεώσεων. Από τον Σεπτέμβριο του 2011, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των Κέϋμαν αναφέρθηκαν σε 1,607 τρισεκατομμύρια δολάρια. Συμπερασματικά, είναι σαφές ότι οι δυτικές τράπεζες επωφελούνται αρκετά από τους ισχυρούς τραπεζικούς νόμους περί εμπιστευτικότητας που εφαρμόζονται σε υπεράκτια χρηματοοικονομικά κέντρα και το όφελος από αυτά. Οι τράπεζες ξεπερνούν κατά πολύ την πραγματική προσπάθεια της Δύσης να μειώσει πλήρως τις αυστηρές τραπεζικές συναλλαγές. (Mary Alice Young, 2013)

Μία μελέτη που έγινε το 2012 με θέμα το ρόλο των υπεράκτιων εταιριών στις εκλεπτυσμένες πρακτικές ξεπλύματος χρήματος, συλλέγοντας στοιχεία από τη Νιγηρία,

προσπάθησε να βρει το σύγχρονο ρόλο των υπεράκτιων κέντρων στη διευκόλυνση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες . Το ξέπλυμα χρήματος σε οποιοδήποτε μέγεθος, δύσκολα επιτυγχάνει να αποκρυφτεί χωρίς τη συμμετοχή offshore εταιριών και υποδομών που του παρέχουν απόρρητο, χαμηλή ή ανύπαρκτη φορολογία και χωρίς απαραίτητη γνωστοποίηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πίσω από ένα τείχος μυστικότητας, κάποιοι πολιτικοί και οικονομικοί αναλυτές έχουν λειτουργήσει υπεράκτιους λογαριασμούς για να διευκολύνουν τις πρακτικές ξεπλύματος χρήματος. Μέσα από την τελειότητα αυτών των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την απόκρυψη του πλούτου, η διεφθαρμένη και εγκληματική ελίτ ήταν οι κύριοι υπαίτιοι της επέκτασης των υπεράκτιων εταιριών στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Όπως στην περίπτωση του Νιγηριανού πολιτικού και επιχειρηματία Alhaji Abubakar Atiku και της συζύγου του Jennifer Douglas Abubakar, που κατέδωσε μετά την οκταετή έρευνα που διεξήγαγε, η Επιτροπή Ερευνών της Γερουσίας των Η.Π.Α., η κ.Douglas έφερε στις Η.Π.Α. σχεδόν 25 εκατομμύρια δολάρια ύποπτου χρήματος, μέσω τραπεζικών λογαριασμών στις Citibank, Chevy Chase Bank, Wachovia Bank και Eagle Bank. Επιπλέον ποσά κατατέθηκαν στο AUN (American University of Nigeria) και σε λογαριασμό του δικηγορικού γραφείου Weidenfeld στη Suntrust Bank. Αυτά τα χρήματα νομιμοποιήθηκαν μέσω πέντε υπεράκτιων εταιριών. Επιπλέον, πέντε ακόμα τράπεζες διευκόλυναν τη μεταφορά των ύποπτων χρημάτων στις Η.Π.Α. Η συγκεκριμένη υπόθεση φωτίζει το επίπεδο της μυστικότητας και το υψηλό επίπεδο εμπιστευτικότητας που υπάρχει στα υπεράκτια κέντρα. Οι δραστηριότητες των επαγγελματιών που εμπλέκονται πρέπει να διερευνηθούν από ανεξάρτητους ρυθμιστικούς φορείς προκειμένου να τεκμηριώσουν τη δική τους συμμετοχή σε πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και να επιβάλλονται κατάλληλες κυρώσεις, όπως η άδεια άσκησης επαγγέλματος που θα πρέπει να αφαιρεθεί ή να τεθεί σε διαθεσιμότητα μέχρι να κριθεί η ενοχή. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έχουν επιπτώσεις στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και τη δομή των ρυθμιστικών φορέων και άλλων δομών που στόχο έχουν να περιορίσουν τις πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στη Νιγηρία. (Olatunde Julius Otusanya, 2012)

Πάνω στο σκάνδαλο της Enron στηρίχθηκαν στην πορεία πολλές έρευνες που προσπάθησαν να φωτίσουν διάφορες σκοτεινές πτυχές της ιστορίας.

Οι Gillan και Martin (2007) εξετάζουν την κατάρρευση του Enron για να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων. Αν και πολλές πτυχές της εταιρικής διαχείρισης απέτυχε στην Enron, η βιωσιμότητα της

εταιρείας στηρίχθηκε τελικά σε μια εγγενώς επικίνδυνη στρατηγική, μια στρατηγική που το διοικητικό συμβούλιο και άλλοι προφανώς απέτυχαν να καταλάβουν. Ωστόσο, συμπεραίνουν πως δεν είναι προφανές ότι η αύξηση της ανεξαρτησίας του διοικητικού συμβουλίου θα άλλαζε τη στρατηγική κατεύθυνση της Enron ή θα εμποδίζε την εταιρεία να καταρρεύσει. Από αυτή την προοπτική, πολλές πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της πιθανής εξειδίκευσης συγκεκριμένων δομών του διοικητικού συμβουλίου, απομακρύνουν τις επιχειρήσεις από τη βέλτιστη δομή διακυβέρνησής τους και συνεπώς από την σταθερότητα. Υποστηρίζουν ότι, ισχυρότεροι εσωτερικοί έλεγχοι σε συνδυασμό με μειωμένο δυναμικό για την αποφυγή ανάπτυξης αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων εκ μέρους του εξωτερικού ελεγκτή ενδέχεται να έχουν περιορίσει την ικανότητα της διοίκησης να αποκρύψει το την πραγματική οικονομική κατάσταση της εταιρείας και είναι πιθανό να περιορίσουν πτυχές της δόλιας συμπεριφοράς στο μέλλον.

Οι Arnold και de Lange (2004) εξετάζουν πώς η ασυμμετρία πληροφοριών και η ευκαιριακή συμπεριφορά των παραγόντων (στελέχη, ελεγκτές και νομικές εταιρείες) συνδυαστικά με την αδυναμία ελέγχου των αρχών (ιδιοκτήτες και πράκτορες) έκαναν την κατάρρευση του Enron πιο καταστροφική. Η απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας και εκατομμυρίων δολαρίων από τα ταμεία συνταξιοδότησης εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των ζημιών που βαρύνουν τους μετόχους, τους πιστωτές και τους αναλυτές επιπλέει σαν συντρίμια γύρω από την Enron. Καθώς η έρευνα εξελίσσεται, αποκαλύπτεται μια φαινομενικά ατελείωτη έκταση ερωτήσεων σχετικά με σημαντικές αντιφάσεις και αποτυχίες στους βασικούς μηχανισμούς του καπιταλισμού, δηλαδή την αποτελεσματικότητα της αγοράς και την εταιρική διακυβέρνηση.

Οι Sridharan, Dickes, και Caines (2003) διερεύνησαν το ρόλο που έπαιξαν τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη, το διοικητικό συμβούλιο, οι ελεγκτές της Enron, οι σύμβουλοι, οι τραπεζίτες, η Wall Street και η κυβέρνηση στην θεαματική άνοδο και πτώση αυτού του εταιρικού γίγαντα ενώ παράλληλα εξετάζει τον αντίκτυπο της αποτυχίας της Enron στους υπαλλήλους της, τους υπαλλήλους του Andersen και σε χιλιάδες πολίτες που επένδυσαν στο απόθεμα μέσω των συνταξιοδοτικών τους αποθεμάτων και μέσα από αμοιβαία κεφάλαια. Συμπεραίνουν μάλιστα πως ο κοινωνικός αντίκτυπος από την κρίση εμπιστοσύνης που έχει δημιουργήσει αυτό το περιστατικό στις κεφαλαιαγορές είναι πολύ ανησυχητικός. Ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης της Enron, το κοινό έχει λιγότερη εμπιστοσύνη στη διαχείριση μεγάλων εταιρειών, στην ανεξαρτησία των ελεγκτών, στην εταιρική λογιστική και τις πρακτικές αναφοράς, στους αναλυτές της Wall Street, στα αμοιβαία κεφάλαια και τους

διαχειριστές συνταξιοδοτικών ταμείων όπως και στην κυβέρνηση, γεγονός με άμεσο αντίκτυπο στις παρούσες αδύναμες χρηματοπιστωτικές αγορές.

Άλλη μία περίπτωση φορολογικού παραδείσου με πλήθος offshore εταιριών είναι η Καραϊβική, η οποία αντιμετωπίζει αρκετές δυσκολίες σε σχέση με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι χώρες σαν την Καραϊβική κάνουν σημαντικές προσπάθειες μέσω της έγκρισης της νομοθεσίας στη βελτίωση του νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Το 2000 το FATF (Financial Action Task Force) ενέκρινε μια σειρά νομοθεσιών γι' αυτό το λόγο. Το FATF με τους συμβούλους του, συμπεριλαμβανομένου και του Caribbean FATF έχουν σημειώσει αρκετά μεγάλη πρόοδο στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Ως αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών οι Μπαχάμες, τα νησιά Cayman και ο Παναμάς αφαιρέθηκαν από τον κατάλογο των μη-συνεργαζόμενων χωρών και εδαφών στις 22 Ιουνίου 2001, ενώ η Δομινίκα, τα St Kitts, το Νέβις και ο Άγιος Βικέντιος και οι Γρεναδίνες παραμένουν στον κατάλογο, καθώς δεν υπάρχουν ακόμα κυρώσεις εναντίον τους. (Fitz-Roy Drayton,2002)

Κεφάλαιο 3 : Υπεράκτιες Εταιρίες

3.1 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα ορίσουμε τι είναι οι υπεράκτιες εταιρίες και ποια τα είδη τους και οι τομείς δραστηριοτήτων τους. Θα δούμε ποιοι είναι οι φορολογικοί παράδεισοι στους οποίους έχουν την έδρα τους οι offshore εταιρίες και ποια τα χαρακτηριστικά τους. Θα μελετήσουμε τη σύσταση και τον κανονισμό των υπεράκτιων εταιριών, θα επισημάνουμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους και θα δούμε ποια είναι τα κριτήρια για την επιλογή του κατάλληλου υπεράκτιου σχήματος σε κάθε περίπτωση.

3.2 Ορισμός

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία ως υπεράκτια (ή εξωχώρια) ορίζεται η εταιρεία που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση το νομοθετικό πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης (Ν. 4557/2018). (www.taxheaven.gr)

Στη συναλλακτική πρακτική ο όρος «υπεράκτια εταιρία» έχει καθιερωθεί και αποτελεί πιστή μετάφραση του όρου «offshore company».

Η προέλευση των σύγχρονων υπεράκτιων εταιριών, εντοπίζεται χρονικά στα τέλη του 19ου αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και ειδικότερα σε αυτές του Νιου Τζέρσεϋ και του Ντέλαγουερ. Η Πολιτεία του Νιου Τζέρσεϋ είχε θεσπίσει ένα νομοθετικό πλαίσιο που προέβλεπε ευκολίες σύστασης και εγκατάστασης εταιριών στην περιοχή της, οι οποίες θα επιβαρύνονταν μόνο με έναν ευνοϊκό φόρο εγκατάστασης, με σκοπό την προσέλκυση εταιριών από άλλες πολιτείες και την κατ' αυτόν τον τρόπο ενίσχυση των δημοσίων ταμείων της. Η επιτυχής αυτή πορεία της πολιτείας του Νιου Τζέρσεϋ οδήγησε και αυτή του Ντέλαγουερ στη μετέπειτα υιοθέτηση ενός παρόμοιου θεσμικού πλαισίου προσέλκυσης εταιριών (Σπυροπούλου Μ., 2014).

Οι νόμιμες χρήσεις των Υπεράκτιων Εταιριών περιλαμβάνουν διεθνές εμπόριο, προστασία των περιουσιακών στοιχείων, δεσμευμένη ασφάλιση, καταχώριση θαλαμηγών, φοροαποφυγή, προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, προγραμματισμός διαδοχής και απόρρητο (μη ποινικές ασχολίες). Επιπρόσθετα όμως, οι δραστηριότητες των υπεράκτιων εταιριών περιλαμβάνουν διαδικασίες που ήταν ή έχουν γίνει παράνομες μεταξύ των οποίων η

χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – κεφάλαιο 4), η φοροδιαφυγή (η διαφορά φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στο υποκεφάλαιο 4.2) και οι απάτες (περιλαμβανομένης της απάτης των επενδυτών).

Η δημιουργία και το συνολικό πλαίσιο λειτουργίας των υπεράκτιων εταιρειών είναι κατά κανόνα άρρηκτα συνδεδεμένα και με έναν ακόμη όρο που συναντάμε συχνά στον παγκόσμιο οικονομικό «χάρτη», τον «φορολογικό παράδεισο».

Πολλά I.O.F.C. (International Offshore Financial Centre) μπορεί δικαιωματικά να χαρακτηρίζονται φορολογικοί παράδεισοι εξαιτίας των χαμηλών συντελεστών φορολόγησης που επιβάλουν στα εισοδήματα. Τέτοιοι φορολογικοί παράδεισοι, συνήθως, είναι πολύ μικρές χώρες με λίγους κατοίκους ή με μικρής δυναμικότητας οικονομίες. Αυτές οι χώρες για να επιτύχουν ανάπτυξη της οικονομίας τους προσελκύουν υπεράκτιες εταιρίες. Υπάρχουν πάντως διεθνή υπεράκτια οικονομικά κέντρα τα οποία είναι μεγάλα εμπορικά κέντρα με αναπτυγμένη οικονομία, μεγάλα επίπεδα φορολογίας και εξελιγμένα φορολογικά συστήματα (Hines Jr, 2010) .

Οι φορολογικοί παράδεισοι λαμβάνουν μεγάλες κεφαλαιακές ροές από άλλες χώρες.

Η τυπική πρακτική διαχωρίζει τις ιδιωτικές διεθνείς κεφαλαιακές ροές σε άμεσες επενδύσεις και επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Άμεσες επενδύσεις είναι η συσσώρευση αξιώσεων ιδιοκτησίας σε μία ξένη οντότητα στην οποία ο επενδυτής έχει ελεγχόμενο ενδιαφέρον που ορίζεται ως μετοχικό κεφάλαιο στο 10% (Hines Jr, 2010).

Οι υπεράκτιες εταιρείες αποτελούν σημείο της σύγχρονης εποχής, στήριγμα, ασπίδα ακόμη και απόδειξη μιας άλλης πλευράς της παγκοσμιοποίησης που χαρακτηρίζεται από αδιαφάνεια. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν πως αποτελούν ένα σημαντικό αίτιο της κρίσης που υπάρχει σήμερα, λόγω του ανεξέλεγκτου που ισχύει στην εφαρμογή των δραστηριοτήτων τους (Τραγάκης, Γ, 1996).

Διερευνώντας τις αντιδράσεις των κρατών απέναντι στην υπέρμετρη χρήση τους, οι μελετητές οδηγούνται σε τρία αποτελέσματα της λειτουργίας τους και πιο συγκεκριμένα:

- ο Στη διάβρωση της φορολογικής βάσης των ανεπτυγμένων χωρών μέσω της φοροαποφυγής – φοροδιαφυγής – φοροκλοπής. Οι ανεπτυγμένες χώρες είναι αυτές που πλήττονται περισσότερο από τη λειτουργία των εξωχώριων που χρησιμοποιούνται ως μέσα για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή. Έτσι αναγκάζονται να λάβουν αυστηρά μέτρα, τόσο νομοθετικά όσο και διοικητικά, για να εμποδίσουν ή ακόμα καλύτερα για να εξαλείψουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν αυτές οι εταιρίες. Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια του Κώδικα

Δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων, έχουν πλέον την υποχρέωση να πάψουν να προσφέρουν κάθε φορολογικό μέτρο που καθιερώνει σημαντικά χαμηλότερο συντελεστή φορολόγησης σε σχέση με τα επίπεδα που ισχύουν κανονικά στο έδαφος τους.¹

- Στη νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες-ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Το φαινόμενο αυτό έχει λάβει τόσο ανησυχητικές διαστάσεις που αποτελεί μάλιστα για την παγκόσμια οικονομία. (Κεφάλαιο 4)²
- Στη δημιουργία προβλημάτων στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το Financial Stability Forum, ένας οργανισμός που έχει ιδρυθεί με σκοπό να προωθήσει τη διεθνή χρηματοοικονομική σταθερότητα μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και της διεθνούς συνεργασίας έχει δημιουργήσει έναν κατάλογο των χωρών που λειτουργούν σαν φορολογικοί παράδεισοι. Αυτές οι χώρες διακρίνονται σε συνεργάσιμες και μη όσον αφορά τη συμμετοχή τους στη διαδικασία ελέγχου της νομοθεσίας και των κανονισμών τους και την αποδοχή των προτάσεων του οργανισμού.³

3.3 Είδη υπεράκτιων εταιρειών – τομείς δραστηριότητας

Οι υπεράκτιες εταιρείες, όπως και κάθε εταιρεία, διαχωρίζονται ανάλογα με τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται (Σπυροπούλου Μ., 2014)..

Δομικά, η υπεράκτια εταιρεία ενεργεί μέσω μίας onshore, μίας σύμβασης και δύο ή περισσότερων τραπεζικών λογαριασμών. Προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστευτικότητα, μία τρίτη εταιρεία παροχής υπηρεσιών παρέχει μετόχους, διευθυντές και υπογράφοντες, καθώς και ένα trust (εμπίστευμα).

Πιο συγκεκριμένα διακρίνουμε τις παρακάτω κατηγορίες:

¹ Κακαράς Α. , (2008) «Offshore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

² Κακαράς Α. , (2008) «Offshore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

³ Murphy, R., (2013) «Finding the Secrecy World: Rethinking the language of ‘offshore’». London: Tax Research

❖ Εταιρίες Χαρτοφυλακίου⁴

Η χρήση των υπεράκτιων εταιριών χαρτοφυλακίου ή εταιριών επενδύσεων, που είναι εγκατεστημένες σε εξωχώρια κέντρα, είναι μια μέθοδος διεθνούς φορολογικού σχεδιασμού για την χρηματοδότηση των υπεράκτιων δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες σε τρίτες χώρες συγκεντρώνονται σε μια υπεράκτια εταιρεία, η οποία είτε έχει υποκαταστήματα, είτε κατέχει τις μετοχές των διεθνών θυγατρικών εταιριών που δραστηριοποιούνται σε τρίτες χώρες. Η υπεράκτια εταιρεία λειτουργεί ως εταιρεία εκκαθαριστής για τα κέρδη από δραστηριότητες στις τρίτες χώρες, για συσσώρευση κερδών, επανεπένδυση των κερδών και εν γένει φορολογικό σχεδιασμό δραστηριοτήτων.

Συμπερασματικά, η υπεράκτια εταιρία λειτουργεί ως εταιρία εκκαθαριστής. Η πιο συνήθης τακτική είναι να χρησιμοποιούνται θυγατρικές σε άλλες χώρες παρά τα υποκαταστήματα. Τα υπεράκτια κέντρα παρέχουν ειδικά φορολογικά προνόμια στις εταιρίες χαρτοφυλακίου, όπως είναι η αναβολή της πληρωμής φόρου στα μερίσματα ή στα κεφαλαιακά κέρδη και η απουσία συναλλαγματικών ελέγχων. Ένα ακόμα πλεονέκτημα που προσφέρει η σύσταση μιας εταιρίας χαρτοφυλακίου είναι η δυνατότητα εξαγωγής συναλλάγματος με τη μορφή μερισμάτων. Σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να γίνει προσεκτική επιλογή της χώρας δικαιοδοσίας, ώστε να υφίστανται συμβάσεις και να αποφευχθεί η διπλή φορολόγηση μεταξύ της χώρας όπου δημιουργείται η προαναφερθείσα εταιρεία και της χώρας όπου βρίσκεται η έδρα της μητρικής εταιρίας.

❖ Εταιρίες Παροχής Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών⁵

Μια εταιρεία παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που βρίσκεται σε υπεράκτιο κέντρο (χώρα) λειτουργεί ως κανάλι διοχέτευσης δανείων σε μια ξένη θυγατρική εταιρεία. Η χρήση μιας υπεράκτιας εταιρείας χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παρέχει τη δυνατότητα να μετακινηθούν αποτελεσματικά κέρδη από την ξένη θυγατρική (δανειολήπτρια), που υπάγεται σε δικαιοδοσία με υψηλούς συντελεστές φορολόγησης στη υπεράκτια δικαιοδοσία με χαμηλή φορολογία. Δηλαδή ο τόκος και οι δόσεις αποπληρωμής του δανείου προς την υπεράκτια εταιρεία μειώνουν σημαντικά το φορολογητέο εισόδημα της δανειολήπτριας εταιρείας.

⁴ Δουβής Π. (2008) «Offshore δραστηριότητες» Αθήνα

⁵ Δουβής Π. (2008) «Offshore δραστηριότητες» Αθήνα

Το μειονέκτημα του σχήματος αυτού είναι ότι οι χώρες έδρας της δανειολήπτριας εταιρείας επιβάλλουν την παρακράτηση φόρου σε ποσό του τόκου του δανείου. Προκειμένου λοιπόν να αποφευχθεί ή να μειωθεί η παρακράτηση φόρου που προκύπτει, όταν η δανειολήπτρια εταιρεία πληρώνει τόκο στο εξωτερικό, μεθοδεύεται η κατεύθυνση των κεφαλαίων του δανείου μέσω φιλικών δικαιοδοσιών (χωρών), που διαθέτουν τις φορολογικές συμβάσεις που απαλλάσσουν ή μειώνουν τους παρακρατούμενους φόρους.

Πολλές υπεράκτιες δικαιοδοσίες δεν απαιτούν τη διατήρηση των συγκεκριμένων δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, πράγμα που δίνει τη δυνατότητα στις εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών να έχουν ελάχιστο ύψος ιδίων κεφαλαίων. Οι εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έχουν σημαντική αξία, στη περίπτωση που μια χώρα έχει υψηλούς συντελεστές φορολόγησης εισοδήματος και μερισμάτων. Η αποπληρωμή των τόκων δεν μειώνει μόνο τα φορολογητέα κέρδη της δανειολήπτριας εταιρείας αλλά μειώνει σημαντικά και τα προς αποπληρωμή μερίσματα της.

Ο τομέας της διακίνησης κεφαλαίων, παρότι αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των υπηρεσιών συγκέντρωσης επενδυτικών κεφαλαίων στις υπεράκτιες αγορές, έχει αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα τα τελευταία χρόνια, καθώς οι σύγχρονες τεχνολογίες αυξάνουν τις δυνατότητες τάχιστης διακίνησης κεφαλαίων και άμεσης παρακολούθησής τους από τους επενδυτές. Ενδεικτική είναι η χρήση ψηφιακού χρήματος ή πιστωτικών καρτών που επιτρέπουν την ασφαλή μεταφορά κεφαλαίων εκτός των φορολογικών παράδεισων.

Στην περίπτωση των υπεράκτιων διαδικασιών υπάρχει πολυπλοκότητα και η αντιμετώπιση θα πρέπει να είναι κατά περίπτωση. Οι υπεράκτιες επιχειρήσεις αποτελούν μια πραγματικότητα και τα προβλήματα τα οποία αυτές προκαλούν στην εθνική οικονομία δεν αντιμετωπίζονται με αφορισμούς. Η σύσταση μιας υπεράκτιας εταιρίας κατά κύριο λόγο αποβλέπει στη μείωση αν όχι στην εξάλειψη των φορολογικών επιβαρύνσεων.

❖ Εταιρείες Αδειών- Δικαιωμάτων

Μια επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιεί μια υπεράκτια εταιρεία αδειών για να λειτουργεί ως χορηγός αδειών δικαιωμάτων σε μια ξένη θυγατρική εταιρεία. Οι περιοδικές πληρωμές για το δικαίωμα χρήσης βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως είναι τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, συγγραφικά δικαιώματα, σήματα, εικόνες, ήχος, επιστημονικές πληροφορίες και αλλά, λειτουργούν και χρησιμοποιούνται από πολλές δικαιοδοσίες σαν ενοίκιο, δηλαδή σαν έξοδα που μειώνουν την φορολογητέα ύλη των επιχειρήσεων. Με τον

τρόπο αυτό επίσης μεταφέρονται κέρδη και συγκεντρώνονται κεφάλαια στην υπεράκτια εταιρεία.

Σύμβουλοι εταιριών, οργανωτές ψυχαγωγικών προγραμμάτων, εκπονητές μελετών και άλλα πρόσωπα που λαμβάνουν υψηλές αμοιβές έχουν τη δυνατότητα να εκχωρήσουν τα δικαιώματα αυτών σε μια υπεράκτια εταιρία. Η εταιρία αυτή απαλλάσσεται από την πληρωμή φόρου επί των κερδών της, τα οποία έπειτα μπορεί να επενδύσει με πολλή χαμηλή ή μηδενική φορολογία. Η πληρωμή των ενδιαφερομένων πραγματοποιείται έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται κάθε είδους φορολογική υποχρέωση.

❖ Εμπορικές εταιρείες⁶

Η φύση του διεθνούς εμπορίου είναι δεδομένο πως αλλάζει. Στο παρελθόν το εμπόριο συνεπαγόταν κυρίως ανταλλαγή αγαθών. Τώρα περιλαμβάνει όλο και περισσότερα κομμάτια προστιθέμενης αξίας σε πολλές διαφορετικές τοποθεσίες και θα μπορούσε να ονομαστεί εμπόριο καθηκόντων. Οι συνεχείς εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών και των επικοινωνιών έχουν αποδυναμώσει τη σχέση μεταξύ της εξειδίκευσης και της γεωγραφικής συγκέντρωσης, καθιστώντας όλο και πιο βιώσιμο τον διαχωρισμό των καθηκόντων σε χρόνο και χώρο. Ως αποτέλεσμα, υπήρξε μια έκρηξη στο «offshoring» τόσο των κατασκευαστικών εργασιών όσο και άλλων επιχειρηματικών λειτουργιών. Είναι οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο στο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Η υπεράκτια εταιρεία χρησιμοποιείται εδώ κατά τέτοιο τρόπο ώστε αποτελεσματικά να μεταφέρει τα κέρδη από μια χώρα με υψηλή φορολόγηση σε μια χώρα με χαμηλή φορολόγηση. Τα σχήματα που διαμορφώνονται σε αυτές τις περιπτώσεις επίσης αποκαλούνται «τριγωνικό εμπόριο». Το σχήμα αυτό συνήθως εφαρμόζεται ως ακολούθως: μια εμπορική εταιρεία που πραγματοποιεί εξαγωγές – εισαγωγές ιδρύει μια υπεράκτια εταιρεία, που λειτουργεί ως διαμεσολαβητής μεταξύ του πωλητή και του αγοραστή. Όταν η ιδρύτρια επιχείρηση πραγματοποιεί εισαγωγές ο προμηθευτής στέλνει τα εμπορεύματα απευθείας στην ιδρύτρια και εκδίδει το τιμολόγιο στο όνομα της υπεράκτιας εταιρείας, η οποία με τη σειρά της τιμολογεί στην ιδρύτρια επιχείρηση με τιμή προσ αυξημένη. Αντίστοιχα αν η μητρική επιχείρηση πραγματοποιεί εξαγωγές, το εμπόρευμα αποστέλλεται στον αγοραστή και η

⁶ Grossman M. G. & Rossi-Hansberg E., (2008) «Trading Tasks: A Simple Theory of Offshoring» American Economic Review, 98:5, 1978–1997

μητρική τιμολογεί στην υπεράκτια με τιμή χαμηλότερη η οποία με την σειρά της τιμολογεί στον αγοραστή. Με αυτόν τον τρόπο η μητρική επιχείρηση καταρχήν μειώνει τα εμφανιζόμενα κέρδη και επιπλέον συσσωρεύει το κεφάλαιο στο λογαριασμό της υπεράκτιας εταιρείας).

Με αυτό τον τρόπο, ένα μέρος του κέρδους που σε κάθε περίπτωση θα πραγματοποιούσε η μητρική μετακινείται από τη χώρα με υψηλό φορολογικό συντελεστή σε αυτή με χαμηλό της υπεράκτιας εμπορικής εταιρείας. Δεδομένου ότι οι περισσότερες υπεράκτιες δικαιοδοσίες επιβάλλουν υψηλούς εισαγωγικούς δασμούς, καθοριστικό ρόλο θα έπαιζε η υπεράκτια εμπορική επιχείρηση να μην παραλαμβάνει τα αγαθά, αλλά να τα πουλά στην ξένη θυγατρική χωρίς τα αγαθά να εκτελωνιστούν από την έδρα. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγονται διπλοί και αυξημένοι εισαγωγικοί δασμοί .

❖ Εταιρείες Παροχής Διοικητικών Υπηρεσιών⁷

Ορισμένες υπεράκτιες δραστηριότητες δεν περιλαμβάνουν άπλα μια ξένη θυγατρική εταιρεία , αλλά έναν όμιλο που αποτελείται από την μητρική εταιρεία και τις θυγατρικές στις διάφορες χώρες και με διαφορετικές δραστηριότητες. Η διαχείριση και ο έλεγχος του ομίλου μπορεί να διεξάγεται μέσω μιας εξωχώριας εταιρείας παροχής υπηρεσιών διοίκησης – διαχείρισης. Το συγκεκριμένο σχήμα προσφέρει εμπορικά πλεονεκτήματα με τη συγκέντρωση όλων των διοικητικών – διαχειριστικών λειτουργιών σε έναν φορέα. Η ίδρυση κεντρικών γραφείων διοίκησης σε μια υπεράκτια χώρα από φορολογική άποψη είναι μια τεχνική μεταφοράς κερδών όπου οι δραστηριότητες διοίκησης – διαχείρισης ενός ομίλου εταιριών αναλαμβάνονται από την υπεράκτια εταιρεία παροχής διοικητικών υπηρεσιών, η οποία αμείβεται με ποσοστό επί των κερδών του ομίλου. Η υπεράκτια εταιρεία για τα κέρδη (αμοιβές) της δεν φορολογείται ή φορολογείται με πολύ χαμηλό συντελεστή.

❖ Ναυτιλιακές Εταιρείες⁸

Ένας μεγάλος αριθμός των υπεράκτιων κέντρων έχουν θεσπίσει ευνοϊκές ρυθμίσεις για τις εταιρίες που ασχολούνται με τη ναυτιλία, περιλαμβανομένης της ναύλωσης και

⁷ Σπυροπούλου Μ., (2015) « Εξωχώριες εταιρείες 2014 », Εκδόσεις Δεδεμάδη, Αθήνα

⁸ Janus Jian Zhang, Yun Ke, Shuo Li, Yanan Zhang. (2019) «Offshore trading activities and audit fees: a textual approach»

ενοικίασης σκαφών. Οι χώρες αυτές ενθαρρύνουν αισθητά τις ναυτιλιακές εταιρίες να λειτουργήσουν υπό τις λεγόμενες σημαίες ευκαιρίας, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα σε μια μη μόνιμα εγκατεστημένη εταιρεία να νηολογήσει με σύντομες και όχι ιδιαίτερα αυστηρές διαδικασίες, αλλά με εξαιρετικά χαμηλό και ανταγωνιστικό κόστος τα πλοία, χρησιμοποιώντας την σημαία του υπεράκτιου κέντρου (χώρας). Τα κέρδη που προκύπτουν από την εκμετάλλευση του πλοίου που έχει μια υπεράκτια εταιρεία υποβάλλονται σε πολύ χαμηλή φορολογία).

Ορισμένες φορές όμως οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές δεν εφαρμόζονται σε όλο το εισόδημα που αποκτάται από την υπεράκτια εταιρία ενώ μέρος του εισοδήματος φορολογείται με πλήρεις συντελεστές, κυρίως σε ότι αφορά το δικαίωμα χρήσης της σημαίας και της νηολόγησης. Τα περισσότερα υπεράκτια κέντρα έχουν εφαρμόσει νομοθετικές διατάξεις σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό και την ασφάλεια των πλοίων που έχουν νηολογηθεί στην χώρα τους και χρησιμοποιούν τη δική τους σημαία. Ο βασικότερος λόγος για τη χρήση της νηολόγησης σε υπεράκτια κέντρα ως σημαία ευκαιρίας σχετίζεται με την ευνοϊκή μεταχείριση των εφοπλιστών και των πλοιοκτητών, που συχνά έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των εργαζομένων και της Διεθνούς Ομοσπονδίας Εργαζομένων στις Μεταφορές.

❖ Εμπιστεύματα (trust)⁹

Η ιδέα των trusts αναπτύχθηκε ως τρόπος προστασίας της περιουσίας. Οι συμβαλλόμενοι σε ένα trust είναι ο διαθέτης (settlor) που μεταφέρει τα περιουσιακά του στοιχεία σε trust, ο διαχειριστής (trustees), ο οποίος διοικεί το trust, ο θεματοφύλακας (custodian) και ο δικαιούχος (beneficiary) που λαμβάνει τα οφέλη των περιουσιακών στοιχείων του trust. Το trust δεν έχει την νομική προσωπικότητα και δεν μπορεί να έχει περιουσιακά στοιχεία, όλη η περιουσία του trust είναι εκχωρημένη στον διαχειριστή που μπορεί να είναι είτε το φυσικό πρόσωπο είτε η εταιρεία. Τα περιουσιακά στοιχεία του trust μπορεί να είναι ακίνητα, μετρητά και αλλά αξιόγραφα. Ένα trust συστήνεται με έγγραφη συμφωνία. Πρέπει να σημειώσουμε ότι σε περισσότερες περιπτώσεις ο διαθέτης και ο δικαιούχος είναι το ίδιο πρόσωπο. Οι χώρες που αναγνωρίζουν το trust είναι κυρίως του

⁹ Δεληγιάννη Δημητράκου Χρ., (1998) «Trust και καταπίστευση», εκδ. Αντ. Σακκούλα, Θεσσαλονίκη

Αγγλοσαξονικού δικαίου , ενώ στις άλλες χώρες που βασίζονται σε Γαλλογερμανικό μοντέλο, όπως και η Ελλάδα δεν αναγνωρίζουν το trust. Οι περισσότερες εξωχώριες δικαιοδοσίες παρέχουν τη δυνατότητα στέγασης σε trust. Η συνηθέστερη αιτία χρήσης των υπεράκτιων trust είναι η απόκρυψη της ταυτότητας των διαθετών για την αποφυγή των διατάξεων περί ξεπλύματος του μαύρου χρήματος και αυξημένης φορολογίας. Ιδιαίτερο δε ενδιαφέρον παρουσιάζουν αυτές οι υπεράκτιες εταιρείες που αναπτύχθηκαν στην επικράτεια της Ελβετίας καθώς η θέσπιση του πολύ αυστηρού τραπεζικού απορρήτου το 1934 αποτέλεσε πόλο έλξης για αρκετές εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης κεφαλαίων ενώ το νομοθετικό αυτό πλαίσιο αποτέλεσε παράδειγμα και για άλλα κράτη που θέλησαν εν συνεχεία να προσελκύσουν κεφάλαια από ολόκληρο τον κόσμο.

❖ Εταιρείες Επενδύσεων¹⁰

Κεφάλαια συγκεντρωμένα δια μέσου υπεράκτιων εταιριών επενδύσεων μπορούν να επενδυθούν ή να κατευθυνθούν οπουδήποτε στον κόσμο. Η προσεκτική επιλογή της υπεράκτιας δικαιοδοσίας επιτρέπει να επενδυθούν τα προαναφερόμενα κεφάλαια σε χώρες με υψηλούς συντελεστές φορολόγησης εφόσον αυτές έχουν συνάψει φορολογικές συμβάσεις με υπεράκτιο κέντρο.

Οι πιο γνωστοί τύποι επενδύσεων είναι οι ακόλουθοι:¹⁰

Ανώνυμα Χρεόγραφα

Τα ανώνυμα χρεόγραφα διακρίνονται σε μετοχές και ομόλογα. Η αγοραπωλησία τους είναι ελεύθερη δηλαδή μπορούν να διαπραγματεύονται χωρίς περιορισμούς και να μεταφέρονται από χώρα σε χώρα χωρίς τη μεσολάβηση του τραπεζικού συστήματος. Ο ιδιοκτήτης των ανώνυμων χρεογράφων ονομάζεται "κομιστής" και δεν είναι υποχρεωμένος να καταχωρήσει τα χρεόγραφα αυτά. Τα ανώνυμα χρεόγραφα εισάγονται και διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο σε χώρες όπου επιτρέπεται από τη νομοθεσία. Επιλέγονται για την πώληση των περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρίας δια μέσου της παράδοσης όλων των μετοχών, με πληρωμή και πώληση σε ανώνυμη μορφή. Τέλος, τα

¹⁰ Λεοντάρης Μ. (2004) «Έννοια της εξωχώριας εταιρείας», Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα

ανώνυμα ομόλογα πληρώνουν τόκο, η τιμή τους κυμαίνεται όπως και στα ονομαστικά ομόλογα και συνήθως έχουν κουπόνια τα οποία μπορούν να εξαγοραστούν.

Swiss Annuities

Είναι ένας τύπος ασφάλειας ή επένδυσης ο οποίος αποδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα κάποιο ποσό εισοδήματος. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι απλή. Κατατίθεται ένα μεγάλο χρηματικό ποσό στην αρχή του χρόνου ή κατά τη διάρκεια του χρόνου κατατίθενται διάφορα ποσά, τα οποία αποδίδουν εγγυημένο εισόδημα για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Το εισόδημα που προκύπτει μπορεί να εισπράττεται από οποιαδήποτε χώρα και σε οποιοδήποτε νόμισμα. Για παράδειγμα η τακτική αυτή χρησιμοποιείται ευρύτατα στην Ελβετία, σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου ο ελβετικός νόμος παρέχει προστασία για αυτού του τύπου τις καταθέσεις.

Swaps Επιτοκίων Και Νομισμάτων

Οι συλλογικές επενδύσεις καλής πιστοληπτικής διαβάθμισης χρησιμοποιούνται σαν αποταμιευτικά εργαλεία για τα κέρδη, από δραστηριότητες επενδυτών, τα οποία προέρχονται από άλλη χώρα. Τα είδη που χρησιμοποιούνται είναι τα unit trusts τα οποία έχουν υψηλές προμήθειες και τα investments trusts τα οποία είναι πιο αξιόπιστα.

❖ Τραπεζικές Εταιρείες¹¹

Τον τελευταίο καιρό πολλά τραπεζικά ιδρύματα σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες έχουν καθιερωθεί ως φορολογικά καταφύγια. Πολλά από τα ιδρύματα είναι θυγατρικές μεγάλων διεθνών τραπεζών. Το μεγάλο τους πλεονέκτημα είναι ότι καταβάλλουν τόκους

¹¹ Λεοντάρης Μ. (2004) «Έννοια της εξωχώριας εταιρείας», Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα

απαλλαγμένους από την παρακράτηση του φόρου. Πέραν αυτού ασχολούνται με διεθνή χρηματοδότηση από προνομιακές βάσεις (εξωχώρια κέντρα) , η οποία δεν υπόκειται σε συναλλαγματικούς ελέγχους.

❖ Εταιρείες Αντιπροσώπευσης¹²

Οι εταιρίες αντιπροσώπευσης είναι δομές όπου μια εγχώρια εταιρεία ενεργεί ως αντιπρόσωπος μιας εξωχώριας εταιρείας. Όπως προαναφερθήκαμε οι εξωχώριες εταιρίες πάντα αποβλέπουν στην μείωση φορολογητέας ύλης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων καθώς επίσης πολύ συχνά στο ξέπλυμα του μαύρου χρήματος. Για τον λόγο αυτό οι θιγόμενες χώρες από την διεθνή αυτή την μέθοδο φοροαποφυγής προσπάθησαν να αντιδράσουν θέτοντας ειδικούς νομοθετικούς κανόνες για την διασφάλιση σύλληψης της φορολογητέας ύλης και στην δημιουργία εμποδίων για την λειτουργία των υπεράκτιων εταιριών. Η Ελλάδα απάντησε στο φαινόμενο των υπεράκτιων εταιριών με τον Ν. 3091/2002, όπου επιγραμματικά οι συναλλασσόμενοι με υπεράκτιες εταιρίες δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τις δαπάνες και τις αποσβέσεις για αγαθά και υπηρεσίες που προέρχονται από αυτές, όπως επίσης και επιβάλλοντας ειδικό ετήσιο φόρο σε ποσοστό 3 % επί τις ακίνητης περιουσίας των υπεράκτιων εταιριών. Το διεθνές κεφάλαιο ανταποκρίθηκε στα νέα νομοθετικά δεδομένα μέσω των επιχειρήσεων αντιπροσώπευσης με έδρα σε μια χώρα με μεγάλο δίκτυο συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο. Η κύρια δραστηριότητα των εταιριών αυτών είναι η αντιπροσώπευση των υπεράκτιων εταιριών. Η εκπρόσωπος εταιρεία συνάπτει με την υπεράκτια εταιρεία ένα συμφωνητικό αντιπροσώπευσης , όπου ορίζεται η αμοιβή της ως προμήθεια επί των συναλλαγών σε ποσοστό ύψους 3%-5%.

¹² Κακαράς Α., (2008) «Offshore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

❖ Εταιρείες Ασφαλίσεων¹³

Πολλοί διεθνείς οργανισμοί έχουν αναπτύξει την πρακτική συνδυασμού ενός υφιστάμενου trust , το οποίο δεν είναι νέο offshore προϊόν, με πολιτική ασφάλισης , επίσης όχι νέο onshore προϊόν. Τα δυο αυτά προϊόντα σε συνδυασμό δίνουν νέες ευκαιρίες. Όταν ασφαρίζεται κάποιος πληρώνει ένα ασφάλιστρο. Η ασφάλιση στοιχίζει μόνο ένα μικρό μέρος του ασφάλιστρου που καταβάλλεται. Η ασφαλιστική εταιρεία αφού προβεί στην ασφάλιση , τοποθετεί το υπόλοιπο ποσό μαζί με τα δικά της επενδυτικά κεφάλαια και προβαίνει στην παθητική διαχείριση , δηλαδή σε επενδύσεις χαμηλού κίνδυνου. Έτσι η ασφαλιστική πολιτική οδηγεί στο σχηματισμό ενός επενδυτικού χαρτοφυλακίου, το οποίο σημειωτέων μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο τα χρήματα , αλλά και άλλες μορφές , όπως μετοχές, ομολογίες, παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ομόλογα κτλ.

❖ Ακίνητα¹⁴

Ίσως η πιο διαδεδομένη χρήση των υπεράκτιων εταιριών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι η αγορά και διαχείριση ακινήτων. Προκειμένου να προχωρήσει μια υπεράκτια εταιρεία στην αγορά ακινήτου, πρέπει το φυσικό πρόσωπο, που εμφανίζεται ενώπιον του συμβολαιογράφου ως εκπρόσωπος της εταιρείας, να είναι εφοδιασμένος με σειρά εγγράφων που πιστοποιούν τη νόμιμη σύσταση της εταιρείας κατά το δίκαιο της έδρας της , την μέχρι εκείνη τη στιγμή λειτουργία και μη λύση της και την πληρεξουσιότητα του εμφανιζόμενου προσώπου για την κατάρτιση και υπογραφή του συμβολαίου αγοράς. Πρέπει εδώ να σημειωθεί πως η μίσθωση και ιδιόχρηση ακινήτων στην Ελλάδα από μόνα τους δεν δημιουργούν μόνιμη εγκατάσταση, καθώς και η μεταγενέστερη μεταβίβαση των μετοχών της εταιρείας και ως εκ τούτου όλης της περιουσίας της τόσο της κινητής όσο και της ακίνητης δεν είναι εύκολο να γίνει αντιληπτή από τις φορολογικές Αρχές.

Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 2.500 υπεράκτιες εταιρίες με μοναδική δραστηριότητα την κυριότητα και εκμετάλλευση των ακινήτων. Η αγοραία αξία της ακίνητης

¹³ Κακαράς Α., (2008) «Offshore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

¹⁴ Matusevich A., (2018) «The offshore companies in construction: theory and practice», MATEC Web of Conferences 170

περιουσίας των υπεράκτιων εταιριών των ελληνικών συμφερόντων ανέρχεται σε περίπου 3 δισεκατομμύρια ευρώ.

Η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, επήλθε με την ψήφιση του νόμου 3091/2002, όπως αυτός τροποποιήθηκε το 2010 και ισχύει μέχρι σήμερα, με τον οποίο καθιερώθηκε ειδικός φόρος επί των ακινήτων που βρίσκονται στην κυριότητα εξωχώριων εταιριών. Καθίσταται σαφές ότι εφόσον η μίσθωση και ιδιόχρηση ακινήτων στην Ελλάδα δεν δημιουργούν μόνιμη εγκατάσταση, καθώς και η μεταγενέστερη μεταβίβαση των μετοχών της εταιρίας και ως εκ τούτου όλης της περιουσίας κινητής και ακίνητης, δεν είναι εύκολο να γίνει αντιληπτή από τις φορολογικές αρχές.

Οι υπεράκτιες εταιρείες στον τομέα των κατασκευών έχει τις ιδιαιτερότητες τους. Σε αυτήν την περίπτωση η υπεράκτια εταιρεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο εάν μεταξύ της χώρας σύστασης και της χώρας διεξαγωγής πραγματικής επιχείρησης (κατασκευής σε αυτήν την περίπτωση) έχει ολοκληρωθεί η συμφωνία για την αποφυγή διπλής φορολογίας. Εάν δεν υπάρχει τέτοια συμφωνία, τότε η ξένη αναπτυξιακή εταιρεία θα πληρώσει φόρους με τον συνήθη συντελεστή - όπως και οι εγχώριες - με το εργοτάξιο να μην ισοδυναμεί με μόνιμη αποστολή της ξένης εταιρείας. Εάν η συμφωνία είναι διαθέσιμη, τότε, κατά πάσα πιθανότητα, ο εργολάβος αποκτά την κατάσταση του μόνιμου εκπροσώπου μετά από ορισμένο χρόνο ενεργούς σύμβασης, κατά κανόνα, δέκα μήνες και περισσότερο. Κατά τη διάρκεια αυτής της χρονικής περιόδου η εταιρεία δεν θα είναι σε θέση να πληρώσει φόρους στη χώρα που γίνεται η κατασκευή παρά μόνο στη χώρα σύστασης. Εάν ωστόσο καταβληθούν φόροι στη χώρα της επιχείρησης, τότε η εταιρεία έχει το δικαίωμα να λάβει μεταγενέστερη επιστροφή, καθοδηγούμενη από τις διατάξεις της σύμβασης για την αποφυγή διπλής φορολογίας

❖ Χρηματοδοτική Μίσθωση¹⁵

Τέτοιες κατασκευές είναι σκόπιμες όταν έχουν συσσωρευτεί κεφάλαια στο όνομα της υπεράκτιας εταιρείας στο εξωτερικό και εξετάζεται ο επαναπατρισμός τους στον τόπο της έδρας της ιδρύτριας επιχείρησης. Έτσι, η υπεράκτια εταιρεία αγοράζει στο όνομα της τα μηχανήματα που χρειάζεται η ιδρύτριά της και τα μισθώνει στην τελευταία. Με αυτόν τον τρόπο η ιδρύτρια επιχείρηση αποκτά τον εξοπλισμό που χρειάζεται με τα κονδύλια που έχουν συσσωρευτεί στο εξωτερικό χωρίς να τα φορολογήσει αλλά επιπλέον το κόστος του

¹⁵ ¹³ Μπεζαντάκος Α., (2014) «Offshore εταιρίες, νομικές οντότητες και σχηματικά παραδείγματα απεικόνισης των δραστηριοτήτων τους στην Ελληνική οικονομία», Υπουργείο Οικονομικών Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

εξοπλισμού εκπίπτει από το εισόδημα της ιδρύτριας επιχείρησης με την μορφή των καταβαλλομένων μισθωμάτων.

❖ Εταιρίες υβρίδια¹⁶

Πρόκειται για έναν συνδυασμό κλασικών δομών εταιρίας. Παραδείγματος χάριν, μια εμπορική εταιρία μπορεί να έχει τη μορφή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης στην οποία συμμετέχει μία ομάδα εταίρων, συνεισφέροντας ο καθένας τους ένα χρηματικό ποσό έναντι ενός μεριδίου. Στη συνέχεια, τα χρήματα αυτά ανήκουν στην εταιρία η οποία μέσω της δραστηριότητας που ασκεί συγκεντρώνει κάποια κέρδη που εν τέλει καταλήγουν στους ανωτέρω εταίρους. Πέραν των εμπορικών επιχειρήσεων υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος εταιριών που συστήνεται για άλλους σκοπούς, όπως λόγου χάριν για παροχή εγγυήσεων. Στην περίπτωση αυτή, πάλι υπάρχει μια εταιρία εμπορικής περιορισμένης ευθύνης στην οποία όμως οι εταίροι δεν έχουν την υποχρέωση να εισφέρουν κάποιο αρχικό κεφάλαιο, αλλά πρέπει να εγγυηθούν πως όταν και εάν η επιχείρηση αντιμετωπίσει δυσκολίες θα συνεισφέρουν ένα ποσό. Τέτοιου είδους εταιρίες χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία αθλητικών σωματείων όπως επίσης και για να διατηρούν περιουσία που δεν έχει κάποιο εμπορικό ενδιαφέρον.

Ο συνδυασμός των δύο αυτών εταιριών μπορεί να δημιουργήσει μία εμπορική ή μη εμπορική οντότητα που εν τέλει είναι η εταιρία υβρίδιο. Ο ακριβής ορισμός της εταιρίας υβρίδιο είναι «εταιρία περιορισμένης εγγύησης, η οποία έχει εταιρικό κεφάλαιο». Εκείνο το οποίο απαιτείται να διασφαλιστεί για τη δημιουργία αυτής της δομής είναι ότι δεν υφίσταται καταστρατήγηση κάποιας φορολογικής νομοθεσίας ή νομοθεσίας φοροαποφυγής, στη δικαιοδοσία της κατοικίας διαμονής ή λειτουργίας.

❖ Εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (EPE-LLCs)

Πρόκειται για τις λεγόμενες Limited Liability Companies (LLCs), οι οποίες είναι διαθέσιμες σε όλες τις πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Η.Π.Α.). Οι εταιρίες αυτές δεν διαθέτουν ούτε μετόχους, ούτε διευθυντές, ούτε συμβούλους. Οι εξουσίες

παραχωρούνται στα μέλη και όταν απαιτείται στα διευθυντικά στελέχη. Οι μεριδιούχοι συνάπτουν μια λειτουργική συμφωνία με ιδιαίτερη μυστικότητα, γεγονός που προσδίδει μεγάλη ευελιξία στο σχήμα αυτό. Επίσης, μπορούν να συνάψουν συμφωνίες μεταξύ τους για να ορίσουν τη διοίκηση και τα επίπεδα των εσωτερικών υποθέσεων της Ε.Π.Ε. Χαρακτηριστικό είναι ότι μέσω αυτών των εταιριών μπορούν να λειτουργήσουν από κοινού επιχειρηματικά σχήματα (joint ventures).

3.4 Σύσταση και κανονισμοί λειτουργίας υπεράκτιων εταιρειών

Μια υπεράκτια εταιρεία έχει συνήθως μορφή Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης. Στην Ελλάδα για τις ανάγκες της φορολογίας εισοδήματος δόθηκε ορισμός της offshore εταιρείας ως έξης: «ως εξωχώρια εταιρεία εννοείται η εταιρεία που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση την νομοθεσία της δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης.» (Ν.4557/2018). Τυπικά οι απαιτήσεις για την εγγραφή των εταιρειών στο πλαίσιο της σχετικής διάταξης θα είναι σύμφωνες με ορισμένα ή όλα τα ακόλουθα κριτήρια με τη στενή νομική έννοια του όρου, όπως αναφέρονται στο Offshore Company Law: Theory, Regulations & Operation (Shiwei Z, 2004).

- ✓ Οι υπεράκτιες εταιρείες πρέπει να συσταθούν σύμφωνα με τους νόμους και τους κανονισμούς των δικαιοδοσιών τους.
- ✓ Οι υπεράκτιες εταιρείες έχουν την καταστατική τους έδρα σε μια από τις χώρες «φορολογικούς παραδείσους».
- ✓ Οι δραστηριότητες των υπεράκτιων εταιριών πρέπει να διενεργούνται αποκλειστικά εκτός της χώρας εγκατάστασης τους (φορολογικού καταφυγίου) και συνεπώς όλα τα εισοδήματα τους να πηγάζουν αποκλειστικά από τις εργασίες τους στο εξωτερικό.
- ✓ Απαγορεύεται στις επιχειρήσεις αυτές να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες εντός της επικράτειας της χώρας εγκατάστασης, είτε σε μόνιμους κατοίκους, είτε σε αλλοδαπούς, ωστόσο οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να διοικούνται και να έχουν μόνιμη εγκατάσταση στις πιο πάνω χώρες.

- ✓ Το μνημόνιο και τα άρθρα του καταστατικού είναι θεμελιώδη έγγραφα για την ύπαρξη της εταιρείας. Τα άρθρα αυτά πρέπει να παρουσιάζουν λεπτομερέστατα τα δικαιώματα των μελών της εταιρείας, τους στόχους και τις εσωτερικές διαδικασίες της , το είδος της εταιρείας και το κεφάλαιό του.
- ✓ Το πιστοποιητικό εγγραφής που εκδίδεται από τους εταίρους χρησιμεύει ως απόδειξη ότι η εταιρεία έχει τεθεί σε ύπαρξη. Παράλληλα άλλες πληροφορίες πρέπει να είναι πάντα διαθέσιμες για να αποδειχθεί ότι η εταιρεία δεν έχει εκκαθαριστεί ή διαγραφεί.
- ✓ Εγγεγραμμένοι αντιπρόσωποι πρέπει να διοριστούν με σκοπό να ασχολούνται με τις επίσημες ανακοινώσεις. Ο αντιπρόσωπος θα πρέπει να έχει άδεια και να αναλάβει κάποιο βαθμό ευθύνης για τις δραστηριότητες της εταιρείας.
- ✓ Τα επίσημα γραφεία της εταιρείας πρέπει να βρίσκονται στην διεύθυνση που έχει δηλωθεί κατά την αίτηση έναρξης λειτουργίας. Εκεί θα αποστέλλεται η επίσημη αλληλογραφία της εταιρείας και εκεί θα εντοπίζεται και η έδρα του αντιπροσώπου.
- ✓ Οι μέτοχοι είναι οι νόμιμοι ιδιοκτήτες της εταιρείας ενώ για τη διοικητική απλοποίηση, ή για την ανωνυμία, ένας εταιρικός πάροχος μπορεί να υποβάλλει υποψηφιότητα ώστε να κατέχει μετοχές για λογαριασμό του δικαιούχου, και να ενεργεί κατ' εντολή του.
- ✓ Οι διευθυντές ή οι εκπρόσωποι των μετόχων είναι τα άτομα εκείνα που διαχειρίζονται τις καθημερινές υποθέσεις της εταιρείας. Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες διορίζουν συχνά ανεξάρτητους διευθυντές, με την προϋπόθεση ότι είναι σε θέση να ελέγξουν τις δραστηριότητες της εταιρείας αν και είναι θεμιτό ο έλεγχος αυτός να συντελείται και από τους διευθυντές των συνεργαζόμενων εταιρειών.
- ✓ Οι «σκιάδεις» διευθυντές αποτελούν μέρος της υπεράκτιας εταιρείας καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει αποδειχθεί ότι ο επίσημα διορισμένος διευθυντής του διοικητικού συμβουλίου ενεργεί απλώς ως το alter ego των άλλων, ακολουθώντας τυφλά τις οδηγίες τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα δικαστήρια έκριναν ότι οι διευθυντές που δίνουν τις εντολές, ελέγχουν πραγματικά την εταιρεία, και ότι οι επώνυμοι διευθυντές απλώς ακολουθούν αυτόματες αποφάσεις.
- ✓ Η γραμματεία της εταιρείας που είναι υπεύθυνη να διασφαλίζει ότι η εταιρεία πληροί τις κανονιστικές υποχρεώσεις της.
- ✓ Νόμιμες εγγραφές οφείλουν να υπάρχουν αφού μια εταιρεία είναι υποχρεωμένη να καθορίζει στα μητρώα της ορισμένες πληροφορίες. Οι υποχρεωτικές εγγραφές διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όπως και το επίπεδο πρόσβασης του κοινού στις

πληροφορίες που περιέχονται στα αρχεία. Τα αρχεία που απαιτούνται μπορούν να περιλαμβάνουν τα πρακτικά των συνεδριάσεων, τα μητρώα των μελών, των διευθυντών, των στελεχών και τα έξοδα.

- ✓ Η διατήρηση βιβλίων είναι επιβεβλημένη και οι διευθυντές είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τα πεπραγμένα σε λογιστικά βιβλία. Οι διάφορες ειδικές απαιτήσεις ποικίλλουν μεταξύ των δικαιοδοσιών και μπορεί να εξαρτώνται από τη φύση της δραστηριότητας της εταιρείας.

3.5 Φορολογικοί παράδεισοι

Με τον όρο "φορολογικός παράδεισος" ή "φορολογικό καταφύγιο" χαρακτηρίζονται γενικά χώρες - κράτη που έχουν θεσπίσει πολύ μικρές φορολογικές επιβαρύνσεις ειδικά για ξένους επενδυτές.

Με τον όρο φορολογικός παράδεισος ή φορολογικό καταφύγιο, (καλύτερη μετάφραση του όρου tax haven), χαρακτηρίζονται γενικά οι χώρες - κράτη τα οποία διαθέτουν ειδική φορολογική πολιτική με χαμηλή ή και καθόλου φορολογία για όσους ξένους επενδυτές ιδρύουν εκεί εταιρείες, μεταφέρουν εκεί τα κεφάλαια ή τα περιουσιακά τους στοιχεία. Έτσι οι επενδυτές καταβάλουν πολύ μειωμένη ή και καθόλου φορολογία έναντι της προβλεπόμενης εκείνης στη χώρα της μόνιμης διαμονής του (James R. Hines Jr, 2010).

Οι φορολογικοί συντελεστές που διατίθενται στους φορολογικούς παραδείσους μπορούν να ενθαρρύνουν τη φοροαποφυγή από πολυεθνικές εταιρείες που διαμορφώνουν τις συναλλαγές τους για να μειώσουν το φορολογητέο εισόδημα στην υψηλότερη φορολογική δικαιοδοσία και να δημιουργήσουν κίνητρα για άλλους να διοχετεύουν κεφαλαιακές ροές χαρτοφυλακίου μέσα από θυγατρικές και έτσι παρακάμπτουν τους τοπικούς φόρους και κανονισμούς. Σε δημόσιες συζητήσεις, οι φορολογικοί παράδεισοι συνήθως συνδέονται με το τραπεζικό απόρρητο και την ικανότητα των ατόμων και των επιχειρήσεων να κρύβουν τα χρήματά τους στο εξωτερικό (Hines Jr., 2010)

Οι «φορολογικοί παράδεισοι» υπάρχουν από την αρχαιότητα. Το πρώτο παράδειγμα είναι η νήσος Δήλος, που μετατράπηκε σε ζώνη ελεύθερης φορολογίας από τους Ρωμαίους, στην προσπάθειά τους να ανταγωνιστούν τη Ρόδο (η οποία επέβαλλε εκείνη την περίοδο φόρο 2% επί όλων των πλοίων που ελλιμενίζονταν στο λιμάνι της).

Οι φορολογικοί παράδεισοι με τη σύγχρονη έννοια αναπτύχθηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα, λόγω της αύξησης της φορολογίας που ακολούθησε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (ανερχόμενη ακόμη και σε ποσοστό 75% σε χώρες όπως η Γαλλία) και της δυνατότητας μεταφοράς χρηματικής αξίας με τη μορφή αξιόγραφων εις τον κομιστή. Η αύξηση του αριθμού των βιομηχανικών χωρών και η ταυτόχρονη διόγκωση της φορολογικής επιβάρυνσης που υφίσταντο οι πιο εύρωστοι οικονομικά ιδιώτες με σκοπό τη δημιουργία κράτους πρόνοιας σε αρκετά ευρωπαϊκά κράτη, αύξησε κατακόρυφα το ενδιαφέρον για τη δημιουργία υπεράκτιων δικαιοδοσιών και εταιριών προς αποφυγή φορολογικών υποχρεώσεων και κανόνων ακόμη και εντός της ευρωπαϊκής ηπείρου. Οι ελβετικές τράπεζες επωφελήθηκαν λόγω της ουδετερότητας της Ελβετίας, των υψηλών επιτοκίων που παρείχαν, και το γεγονός ότι η Εθνική Τράπεζα της Ελβετίας αποδέχτηκε τον ρόλο του «τελικού εγγυητή» (Antoine B. Rose-Marie, 2007).

Παράλληλα με την αύξηση του ενδιαφέροντος περί αποφυγής φορολογικών υποχρεώσεων, η ταυτόχρονη έντονη ανάγκη επιβίωσης και ταχύτατης οικονομικής ανάπτυξης συγκεκριμένων χωρών, οι οποίες στην πλειονότητά τους ήταν χώρες με μικρή έκταση και πληθυσμό, χωρίς ιδιαίτερους οικονομικούς πόρους και αδυναμία διατήρησης της εθνικής τους κυριαρχίας και της οικονομικής τους ανεξαρτησίας, οδήγησε στη δημιουργία υπεράκτιων κέντρων εντός της ευρωπαϊκής ηπείρου. Ήδη από τη δεκαετία του 1920, εμφανίστηκαν στην Ευρώπη, στο Μονακό, στην Ελβετία και στο Λιχτενστάιν οι πρώτες offshore εταιρίες.

Η οικονομική ανάπτυξη των συγκεκριμένων περιοχών κατέστη δυσχερής εξαιτίας της γεωπολιτικής θέσης τους, αλλά και των ειδικών ιστορικών συγκυριών, με αποτέλεσμα να προσπαθήσουν να υποκαταστήσουν την έλλειψη ακόμη και βασικών υποδομών τους με νομοθετικές ρυθμίσεις. Σκοπός τους ήταν η παροχή διευκολύνσεων σε αλλοδαπούς επιχειρηματίες προς επένδυση κεφαλαίων και χρήση της επικράτειάς τους ως βάση των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Οι διευκολύνσεις αυτές αφορούσαν κυρίως φορολογικές απαλλαγές και απαλλαγή από υποχρεώσεις της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Ένα ακόμη ιστορικό στάδιο (το οποίο αναπτύσσεται τις τελευταίες δεκαετίες μέχρι και σήμερα) και το πιο σημαντικό ως προς την ανάπτυξη του φαινομένου των υπεράκτιων εταιριών, συνδέεται με τη δημιουργία της Ευρωαγοράς στο Σίτυ του Λονδίνου, στα τέλη δεκαετίας του 1950. Η διασύνδεση των υπεράκτιων δικαιοδοσιών με την Ευρωαγορά γίνεται εμφανής, όταν οι υπερπόντιες κτήσεις του Βρετανικού στέμματος (ιδίως οι Βερμούδες, οι Βρετανικές Παρθένες νήσοι, τα Νησιά Κέϋμαν και το Γιβραλτάρ) μετά τη συρρίκνωση της βρετανικής αυτοκρατορίας μετατρέπονται σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες, υποκείμενες στο

βρετανικό έλεγχο, και τίθενται στις υπηρεσίες του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, αναδεικνύοντας έτσι το Σίτυ σε παγκόσμιο οικονομικό κέντρο.

Το φαινόμενο των φορολογικών παραδείσων ευνοήθηκε από την απελευθέρωση της παγκόσμιας κίνησης κεφαλαίων, η οποία συντελέστηκε κατά τη δεκαετία του 1970 με την κατάρρευση του συστήματος του Breton Woods .

Η πραγματική εκτόξευση των υπεράκτιων κεφαλαίων ιδιωτών πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη δεκαετία. Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το 2001, η συνολική αξία των συγκεκριμένων κεφαλαίων ανερχόταν σε 5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Το 2008, το μέγεθος αυτό υπερδιπλασιάστηκε, προσεγγίζοντας τα 11,5 τρισεκατομμύρια δολάρια (Hines Jr, 2010).

Τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται και άλλοι φορολογικοί «παράδεισοι», και μάλιστα μέσα σε μεγάλες onshore δικαιοδοσίες που λόγω δημοσιονομικής κρίσης σκέπτονται ακόμη και την αύξηση των φορολογικών συντελεστών τους. Το Λονδίνο, από το 2010 είχε καταλάβει την 5η θέση στη λίστα με τους 10 πλέον ενδιαφέροντες φορολογικούς παραδείσους που είχε δημοσιεύσει το περιοδικό «Forbes». Ο όρος «offshore companies», ο οποίος χρησιμοποιείται σε διεθνές επίπεδο δεν συμπεριλαμβάνει τις ηπειρωτικές χώρες που λειτουργούν σαν φορολογικοί παράδεισοι. Η υπεράκτια εταιρία (offshore company) διαφέρει από άλλες αλλοδαπές εταιρίες (onshore companies) σε δύο κυρίως σημεία:¹⁷

- η εξ ορισμού διαφορά που υπάρχει μεταξύ του τόπου ίδρυσης και του τόπου λειτουργίας της εταιρίας
- η επιλογή του κράτους δικαίου ιδρύσεως που χαρακτηρίζεται ως φορολογικός παράδεισος.

Μια υπεράκτια έχει έδρα σε έναν από τους φορολογικούς παραδείσους, χωρίς κατά κανόνα οι μέτοχοί της ή το αντικείμενο της δραστηριότητάς της να σχετίζονται με τον τόπο αυτό. Σύμφωνα με τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), ως «φορολογικός παράδεισος» ορίζεται το κράτος που επιβάλλει χαμηλό ή μηδενικό ονομαστικό φόρο, φορολογεί ευνοϊκά ορισμένες κατηγορίες εισοδημάτων, προσφέρει σε κατοίκους τρίτων χωρών φορολογική αμνηστία, δεν διευκολύνει την παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών και δεν θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση την άσκηση

¹⁷ James R. Hines Jr., (2010) «Treasure Islands», Journal of Economic Perspectives—Volume 24, Number 4 Pages 103–126

ουσιαστικής επιχειρηματικής δράσης των εταιριών αυτών . Σύμφωνα με τον ν. 4557/2018 στην Ελλάδα ως εξωχώρια νοείται η εταιρία που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης. Θωρείται η πρώτη ουσιαστική νομοθετική τοποθέτηση, η οποία κρίθηκε πλέον απαραίτητη, καθώς το φαινόμενο της ραγδαίας εξάπλωσης των εξωχώριων εταιριών (ελληνικών επιχειρηματικών συμφερόντων) είχε λάβει εξωπραγματικές διαστάσεις (taxcoach.gr).

Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ή χώρας ως διεθνές υπεράκτιο οικονομικό κέντρο είναι θέμα πολλών συνιστωσών. Χώρες που θεωρούνται φορολογικοί παράδεισοι, λόγω των πολλών φορολογικών προγραμμάτων που παρέχουν, μπορούν και χαρακτηρίζονται από όλους σχεδόν τους οικονομολόγους ως διεθνή υπεράκτια οικονομικά κέντρα (International Offshore Financial Centre - IOFC) (Hines Jr, 2010) .

Υπάρχουν, ωστόσο, και χώρες οι οποίες έχουν πολύ λιγότερα χαρακτηριστικά πάνω σε θέματα φορολογικής οργάνωσης για τις οποίες υπάρχει διαφωνία σχετικά με το αν θα πρέπει αυτές να ενταχθούν στην κατηγορία αυτή.

Σε ορισμένες περιπτώσεις προκειμένου να προσελκύουν ξένους επενδυτές, οι χώρες αυτές έχουν ως πάγια πολιτική να μην διαθέτουν σε τρίτους οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες των επενδυτών που δραστηριοποιούνται στο έδαφός τους.

Παράλληλα με την ανάπτυξη των φορολογικών καταφυγίων, διατυπώθηκαν και ορισμένες επιφυλάξεις για τη σκοπιμότητά τους. Φορείς όπως το Global Financial Integrity (GFI) πρόγραμμα του Center for International Policy για την καταπολέμηση των παράνομων οικονομικών ροών, επισημαίνουν πως το χαλαρό θεσμικό πλαίσιο αυτών των χωρών και η έλλειψη διαφάνειας, ενθαρρύνουν τη μεταφορά κεφαλαίων προερχόμενων από έκνομες δραστηριότητες, διαφθορά και φοροδιαφυγή. Η παγκόσμια τράπεζα υπολογίζει το ύψος των σχετικών διασυνοριακών ροών κεφαλαίων μεταξύ 1 και 1,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, εκ των οποίων το 60% αφορά κεφάλαια από φοροδιαφυγή. Παρόλα αυτά, δεν απουσιάζει και η αντίθετη άποψη. Τόσο το Center for Freedom and Prosperity (CFandP), αμερικάνικο think tank για τη φιλελευθεροποίηση των αγορών, όσο και το επίσης αμερικάνικο, Cato Institute υποστηρίζουν πως οι επιθέσεις εναντίον των φορολογικών παραδείσων είναι αβάσιμες και υποκρύπτουν το γεγονός ότι προωθούν την οικονομική ανάπτυξη, την εξυγίανση της δημοσιονομικής πολιτικής και την προαγωγή των ατομικών ελευθεριών. Επισημαίνεται δε πως το πρόβλημα έγκειται στην υψηλή φορολογία που επιβάλλουν ορισμένες χώρες και πως όταν αυτή μειωθεί, δεν θα υπάρχει ανάγκη εκροής κεφαλαίων προς τους φορολογικούς

παράδεισους. Επιπρόσθετα τονίζεται πως η μείωση των φορολογικών συντελεστών εισοδήματος στις αναπτυγμένες οικονομίες κατά την τελευταία τριακονταετία οφείλεται στο ρόλο που διαδραμάτισαν οι φορολογικοί παράδεισοι. (Γκόρτσος Χ., 2011)

Εντούτοις, τα στοιχεία δείχνουν πως η συμπεριφορά των φορολογικών παραδείσων δημιουργεί εξωτερικότητες, οι οποίες επηρεάζουν αρνητικά τις χώρες προέλευσης των υπεράκτιων κεφαλαίων. Σύμφωνα με την αμερικάνικη Γερουσία, οι Ηνωμένες Πολιτείες χάνουν ετησίως 100 δισεκατομμύρια δολάρια σε φόρους από την εναπόθεση κεφαλαίων σε φορολογικούς παράδεισους. Οι απώλειες για τις αναπτυσσόμενες χώρες, σύμφωνα με την Oxfam, διεθνή συνομοσπονδία μη κυβερνητικών οργανισμών για την καταπολέμηση της φτώχειας, κυμαίνονται μεταξύ 64 και 124 δισεκατομμυρίων δολαρίων, την ίδια στιγμή που οι χώρες αυτές λαμβάνουν ετησίως εξωτερική βοήθεια ύψους 103 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Συνολικά, κεφάλαια ύψους 6,2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων από αναπτυσσόμενες χώρες βρίσκονται σε υπεράκτιες καταθέσεις φυσικών προσώπων (Dwyer T, 2007).

Χώρες, οι οποίες χαρακτηρίζονταν ως φορολογικοί παράδεισοι είναι:¹⁸

1. Ιρλανδία
2. Κόστα Ρίκα
3. Κύπρος
4. Λιβερία
5. Λιχτενστάιν
6. Βανουάτου
7. Λουξεμβούργο
8. Μονακό
9. Ολλανδία
10. Ουρουγουάη
11. Παναμάς
12. Σιγκαπούρη
13. Φινλανδία
14. Χονγκ Κονγκ
15. Σεϋχέλλες
16. Σαμόα

¹⁸ James R. Hines Jr., (2010) «Treasure Islands», Journal of Economic Perspectives—Volume 24, Number 4 Pages 103–126

17. Μαυρίκιος
18. Μπελίζ
19. Μπαχάμες
20. Ναούρου
21. Ταιβάν
22. Γιβραλτάρ
23. νησιά Τζέρσεϊ
24. νησιά Γκέρνσεϊ
25. Βερμούδες
26. Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι
27. Νήσοι Κέϋμαν
28. Νήσος του Μαν
29. Νήσος Νέβις
30. Νιούε

3.6 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα

Το κυριότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα των υπεράκτιων εταιριών είναι το τρίπτυχο: εξοικονόμηση χρήματος – ταχύτητα – εχεμύθεια. Επίσης υπάρχει εξαρχής διάσταση ουσίας και τύπου, φαινόμενο μάστιγα της λογιστικής και πυρήνας των διαφόρων ειδών λογιστικής απάτης, αφού ο ουσιαστικός σκοπός λειτουργίας είναι η φοροαποφυγή αλλά αυτό δεν δηλώνεται φυσικά στο καταστατικό ίδρυσης.

Οι υπεράκτιες εταιρίες συστήνονται πολύ γρήγορα, με χαμηλό κόστος , ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο και εξαιρετικά περιορισμένες διατυπώσεις. Η ανωνυμία του ιδιοκτήτη αποτελεί ένα από τα κεντρικά σημεία αναφοράς της θεωρίας των υπεράκτιων εταιριών. Στην περίπτωση που οι δικαιούχοι – ιδιοκτήτες μιας υπεράκτιας εταιρείας επιθυμούν εμπιστευτικότητα, είναι δυνατό να οριστεί ένας αντιπρόσωπος- διαχειριστής ο οποίος εμφανίζεται και διενεργεί όλες τις συναλλαγές της εταιρείας στο όνομα του άλλα για λογαριασμό των πραγματικών ιδιοκτητών.

Πρέπει να τονιστεί ότι η δημόσια αρχή που είναι αρμόδια για την ίδρυση και καταχώριση των υπεράκτιων εταιρειών σε ειδικούς καταλόγους , έχει υποχρέωση να

διαφυλάξει την ανωνυμία των ιδιοκτητών – μετόχων των προαναφερόμενων εταιριών (Botis, S, 2014).

Τα τρία στοιχεία, εξοικονόμηση χρήματος – ταχύτητα – εχεμύθεια, βέβαια δεν είναι τα μόνα κίνητρα που ωθούν τους επιχειρηματίες να προχωρήσουν στην ίδρυση μιας υπεράκτιας εταιρείας. Έτσι στις υπεράκτιες εταιρείες παρέχονται πολλά νομικά, οικονομικά και φορολογικά κίνητρα με τον απώτερο σκοπό συσσώρευση κεφαλαίων στην χώρα εγκατάστασης της εταιρείας. Και συγκεκριμένα τα καθοριστικά πλεονεκτήματα για την ίδρυση και διατήρηση μιας υπεράκτιας εταιρείας είναι έξης:¹⁹

- ❖ Η γρήγορη σύσταση με χαμηλό κόστος, ελάχιστο απαιτούμενο εταιρικό κεφάλαιο και εξαιρετικά περιορισμένες διατυπώσεις δημοσιότητας.
- ❖ Η δυνατότητα ελεύθερης διαμόρφωσής του καταστατικού, δηλαδή ο μεγάλος χώρος που εγκαταλείπεται στην ιδιωτική αυτονομία και βεβαίως, η προστασία που παρέχεται με τον εταιρικό μανδύα. Η ιδιωτική αυτονομία επιτρέπει την απολύτως ελεύθερη διαμόρφωση των εσωτερικών σχέσεων, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προστασία των τρίτων. Έτσι, είναι δυνατό να προβλεφθούν καταστατικά διαφορετικές κατηγορίες μετόχων, με διαφορετικά δικαιώματα και υποχρεώσεις, κατηγορίες μετόχων που στην πραγματικότητα θα λειτουργούν ως επενδυτές κ.λπ..
- ❖ Η πλήρης ανωνυμία των πραγματικών μετόχων.
- ❖ Η δυνατότητα σύστασης της εταιρείας με έναν μόνο μέτοχο.
- ❖ Μη ύπαρξη συναλλαγματικών περιορισμών. Προσφέρεται η δυνατότητα διαφοροποίησης των επενδύσεων καθώς επίσης και συναλλαγματική διαφοροποίηση.
- ❖ Η αποφυγή των διατάξεων του φορολογικού δικαίου. Για τις υπεράκτιες εταιρείες δεν ισχύει το «πόθεν έσχες» και επίσης αυτές δεν επιβαρύνονται με τεκμήρια για την απόκτηση και την διατήρηση περιουσιακών στοιχείων, εφόσον βεβαίως έχει προβλεφθεί η αντίστοιχη εισαγωγή συναλλάγματος στο όνομα της υπεράκτιας εταιρείας. Με την χρήση των υπεράκτιων εταιρειών μπορεί επίσης να μειωθεί σημαντικά ή να αποφευχθεί εντελώς καταβολή φόρων που σχετίζονται με την μεταβίβαση και κατοχή περιουσιακών στοιχείων, όπως ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, φόρος δωρεάς, γονικής παροχής και ο φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας.
- ❖ Αποφυγή φόρου τόκων καταθέσεων και φόρου μερισμάτων.
- ❖ Μη ύπαρξη συναλλαγματικών περιορισμών.

¹⁹ Δημητρίου Δ., (2014) «Υπεράκτιες (offshore) εταιρίες και φορολογία»

- ❖ Τραπεζικό απόρρητο που προστατεύει από ελέγχους.
- ❖ Παράκαμψη δεσμεύσεων από το κληρονομικό δίκαιο. Έτσι μπορεί να παρακάμψει κανείς τις διατάξεις περί της νόμιμης μοίρας αλλά και να χρησιμοποιήσει τα υπεράκτια μορφώματα για τον καθορισμό της κληρονομικής διαδοχής κατά την επιθυμία του διαθέτη.
- ❖ Η δυνατότητα μεταφοράς κερδών από τις χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε δικαιοδοσίες με χαμηλή ή ανύπαρκτη φορολογία.
- ❖ Αποφυγή εφαρμογής εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας. Για τις επιχειρήσεις που προτίθενται να δραστηριοποιηθούν και να απασχολήσουν προσωπικό στο εξωτερικό, η δημιουργία μιας υπεράκτιας εταιρείας, απαλλάσσει πολλές φορές τον επιχειρηματία από κάθε υποχρέωση καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή άλλων εργοδοτικών εισφορών.
- ❖ Αποφυγή δεσμεύσεων ατομικής περιουσίας. Για τον σκοπό αυτό ιδρύεται μια υπεράκτια εταιρεία στην οποία μεταβιβάζεται ένα μεγάλο μέρος της προσωπικής περιουσίας του ιδρυτή διασφαλίζοντας τον με αυτόν τον τρόπο από τη διεκδίκηση κάποιου ανικανοποίητου δανειστή.
- ❖ Παράκαμψη υποχρεώσεων και δεσμεύσεων που ορίζουν διατάξεις αναγκαστικού δικαίου στον τομέα του οικογενειακού δικαίου. Παλαιότερα ήταν δυνατή η πλήρης αποφυγή πληρωμής φόρου μεταβίβασης, κληρονομίας ή δωρεάς σε περιπτώσεις μεταβίβασης ακινήτων, αφού ο εκάστοτε κάτοχος των ανωνύμων μετοχών της εξωχώριας αποκτούσε αυτοδίκαια και την κυριότητα του ακινήτου.

Τα άνωθεν καταγεγραμμένα πλεονεκτήματα επιλογής των υπεράκτιων εταιρειών δεν βρίσκουν εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις, καθώς η συνδρομή τους εξαρτάται από την επιλεγείσα δικαιοδοσία του τόπου όπου έχει την καταστατική έδρα η εταιρία, τη σχετική ειδική νομοθεσία του τόπου πραγματικής δραστηριοποίησης της εταιρίας σε επίπεδο φορολογικού δικαίου αλλά και από το είδος της εταιρίας και τις δραστηριότητες που αυτή ασκεί.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό πως ο τρόπος διοικήσεως, η έμμεση ή άμεση ανωνυμία του πραγματικού μετόχου, η απλούστευση των διαδικαστικών θεμάτων και η ελεύθερη ρύθμιση τους από το καταστατικό, η οικονομικά συμφέρουσα διαχείρισή τους και τα φορολογικά πλεονεκτήματα έχουν επιβάλλει τις υπεράκτιες εταιρίες στις διεθνείς συναλλαγές. Ταυτόχρονα, όμως, και με δεδομένη τη συντονισμένη προσπάθεια πολλών κυβερνήσεων να

προβάλουν εμπόδια (ή πολλές φορές δυσβάσταχτους φορολογικούς ελέγχους) στη δράση των υπεράκτιων εταιριών, πριν από την ίδρυση τους επιβάλλεται να αναλυθεί προηγουμένως ο σκοπός της συστάσεως και το επιδιωκόμενο με αυτή αποτέλεσμα καθώς λανθασμένοι χειρισμοί μπορεί να οδηγήσουν είτε σε ματαίωση του επιδιωκόμενου σκοπού είτε σε σημαντική οικονομική επιβάρυνση, των εταιριών, του αντικειμένου τους ή ακόμη και των πραγματικών μετόχων τους.

Παράλληλα με τα παραπάνω, μια υπεράκτια εταιρεία χαρακτηρίζεται και από μια σειρά μειονεκτημάτων που απορρέουν από τη χρήση της και αποτρέπουν τους υποψήφιους μετόχους να προχωρήσουν σε αυτό το βήμα.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η συσχέτιση της χρήσης των εταιριών αυτών με φαινόμενα φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής, φοροκλοπής αλλά και νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, οδηγούν στην αυστηροποίηση της αντιμετώπισης τους σε νομικό και νομοθετικό επίπεδο, αντιμετωπίζοντας πολλά εκ των ως άνω παρατεθειμένων πλεονεκτημάτων αυτών, αλλά και δημιουργώντας πλέγμα μειονεκτημάτων.

Σε πολλές περιπτώσεις η διεξαγωγή εργασιών κατά τη λειτουργία μιας υπεράκτιας καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη, καθώς σε αρκετές χώρες πλέον υπάρχει νομοθεσία κατά του φορολογικού παραδείσου.

Συνήθως απαγορεύεται στις υπεράκτιες εταιρείες η διεξαγωγή εργασιών ή τη διατήρηση των εργαζομένων στην δικαιοδοσία εντός της οποίας συστάθηκαν αν και αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την δικαιοδοσία στην οποία εντάσσονται και το είδος της εταιρείας.

Για κανονιστικούς λόγους, συχνά υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί σχετικά με το είδος της επιχείρησης, που μία υπεράκτια εταιρεία μπορεί να ασκεί ,χωρίς την ανάγκη για κάποια άδεια. Στην πράξη αυτό δεν είναι διαφορετικό από το εγχώριο εμπόριο, εφόσον η πλειοψηφία των τραπεζών έχουν υπεράκτιες δραστηριότητες και η πλειονότητα των ασφαλιστικών εταιρειών του κόσμου είναι υπεράκτιες εταιρείες εξαρτημένης ασφάλισης.

Η δέουσα επιμέλεια σε έγκριτα υπεράκτια κέντρα τείνει να είναι πιο αυστηρή από τις περισσότερες εγχώριες περιοχές. Για παράδειγμα, για να ανοίξει κάποιος τραπεζικό λογαριασμό στο όνομα μιας υπεράκτιας εταιρείας, ώστε να συμμορφώνεται με τους σχετικούς κανονισμούς κατά του ξεπλύματος χρήματος, η τράπεζα θα απαιτεί κατά κανόνα τα έγγραφα επαλήθευσης της ταυτότητας από τους υπογράφοντες στο λογαριασμό και μπορεί να απαιτεί μία ή περισσότερες επαγγελματικές συστατικές επιστολές από έναν πληρεξούσιο, ένα λογιστή ή ακόμα και έναν τραπεζίτη που θα τον γνωρίζει.

Ορισμένες χώρες έχουν νομοθεσία κατά του φορολογικού παραδείσου που καθιστά δύσκολη τη διεξαγωγή των εργασιών στις χώρες αυτές κατά τη χρησιμοποίηση μιας υπεράκτιας εταιρείας.

Τέλος σε περίπτωση που ο μέτοχος της υπεράκτιας εταιρείας πεθάνει, είναι συνήθως απαραίτητο να έχει τη διαθήκη του εισηγμένη προς επικύρωση στην υπεράκτια δικαιοδοσία, η οποία μπορεί να προσθέσει στο κόστος, την καθυστέρηση και την ταλαιπωρία κατά τη διαχείριση περιουσίας του θανόντος.

Ως επισφράγιση όλων αυτών μάλιστα, υποστηρίζεται ότι η έννοια του απορρήτου και η έλλειψη διαφάνειας αποτελούν τα πραγματικά επιβλαβή χαρακτηριστικά των εταιριών αυτών, καθώς έχουν οδηγήσει σε επιβολή σειράς εξαιρετικά δυσχερών νομοθετικών ρυθμίσεων εναντίον τους σε παγκόσμιο επίπεδο (Murphy, R, 2008).

3.7 Κριτήρια επιλογής

Η επιλογή της καταλληλότερης δικαιοδοσίας για την ίδρυση της υπεράκτιας εταιρείας μπορεί να είναι δύσκολη και απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Η επιλογή εξαρτάται από τους σκοπούς του επιχειρηματία σε σχέση με την υπεράκτια εταιρεία. Έτσι τα κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται επιλογή της καταλληλότερης δικαιοδοσίας πρέπει να εξετάζονται ξεχωριστά σε κάθε περίπτωση ανάλογα με τις ανάγκες του ενδιαφερόμενου επιχειρηματία, και είναι τα ακόλουθα:²⁰

- Πολιτική και οικονομική σταθερότητα της χώρας της δικαιοδοσίας. Η σταθερότητα αυτή αφορά και την φορολογική νομοθεσία, η οποία παρέχει στον επιχειρηματία τη δυνατότητα να προβεί σε μακροχρόνιο σχεδιασμό, χωρίς το φόβο της ανατροπής του.
- Σύγχρονη και ευέλικτη νομοθεσία. Η νομοθεσία της έδρας μιας υπεράκτιας εταιρείας πρέπει να προβλέπει όσο το δυνατό απλοποιημένες διαδικασίες εγκατάστασης και λειτουργίας της, να χαρακτηρίζεται από όσο το δυνατό λιγότερους περιορισμούς και κρατική εποπτεία αναφορικά με την διοίκηση και τη λειτουργία της υπεράκτιας εταιρείας, καθώς επίσης δίνει την δυνατότητα σύστασης της εταιρείας με έναν μόνο μέτοχο.

²⁰ James R. Hines Jr., (2010) «Treasure Islands», Journal of Economic Perspectives—Volume 24, Number 4, Pages 103–126

- Φορολογικές και άλλες διευκολύνσεις. Για οποιαδήποτε χρήση και αν προορίζεται η υπεράκτια εταιρεία, το κυριότερο κριτήριο επιλογής είναι το φορολογικό καθεστώς της αντίστοιχης δικαιοδοσίας που διέπει την δραστηριότητα της εταιρείας. Το προαναφερόμενο φορολογικό καθεστώς συνήθως περιλαμβάνει τον φόρο που επιβάλλεται κατά τη διανομή των μερισμάτων στους μετόχους , τον φόρο που επιβάλλεται στα κέρδη από διάθεση περιουσιακών στοιχείων της υπεράκτιας εταιρείας , τον φόρο που επιβάλλεται κατά την μεταβίβαση μετοχών της εταιρείας , τον φόρο συγκέντρωσης κεφαλαίου, την αποφυγή του πόθεν έσχες τόσο στην αγορά των περιουσιακών στοιχείων όσο και την νομιμοποίηση των εσόδων, την απαλλαγή από τους φόρους δωρεάς , κληρονομίας, γονικής παροχής και μεταβίβασης ακινήτου κ.λπ. Τα φορολογικά κίνητρα που παρέχονται από τους φορολογικούς παραδείσους συμπληρώνονται από διάφορες διευκολύνσεις και παροχές όπως είναι εκπτώσεις κατά την ενοικίαση και αγορά του γραφείου , απαλλαγές από δασμούς και τέλη, απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής των εργοδοτικών και ασφαλιστικών εισφορών , φορολογικές απαλλαγές κατά την αγορά αυτοκινήτων , εξοπλισμού γραφείου κ.α.
- Ύπαρξη Συμβάσεων Αποφυγής Διπλής Φορολογίας. Τα υπεράκτια κέντρα διακρίνονται σε αυτά που διαθέτουν ένα δίκτυο Συμβάσεων Αποφυγής διπλής Φορολογίας με άλλα κράτη και σε αυτά που δεν διαθέτουν τέτοιες συμβάσεις. Συνήθως οι χώρες με μηδενικούς φορολογικούς συντελεστές είναι αυτές που δεν έχουν συνάψει διμερείς συμβάσεις , ενώ οι χώρες με χαμηλή αλλά όχι ανύπαρκτη φορολογία προσφέρουν οφέλη και από διακρατικές συμβάσεις. Η χρησιμότητα των διμερών συμβάσεων έγκειται στο γεγονός ότι προσφέρουν τη δυνατότητα του φορολογικού προγραμματισμού, που επιτρέπει την εξαγωγή και τον επαναπατρισμό κεφαλαίων με μικρή και καμία φορά μηδενική φορολογική επιβάρυνση.
- Απόρρητο. Συνήθως οι ιδρυτές των υπεράκτιων εταιριών επιθυμούν τη διατήρηση της ανωνυμίας τους, όπως όταν οι υπεράκτιες εταιρίες διατηρούν στην κυριότητα τους τα περιουσιακά στοιχεία τους. Στις περιπτώσεις αυτές καθοριστική σημασία για την επιλογή της δικαιοδοσίας παίζουν τα εχέγγυα εχεμύθειας που παρέχονται από το κράτος προς τους μετόχους των υπεράκτιων εταιριών. Από την άλλη πλευρά όμως πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη ότι η υπέρμετρη λειτουργική ελευθερία μιας δικαιοδοσίας προκαλεί υπόνοιες ότι παρέχονται περιθώρια για διεξαγωγή παράνομων δραστηριοτήτων και ως εκ τούτου αυτή η δικαιοδοσία μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναξιόπιστη και να συναντήσει δυσκολίες στις συναλλαγές με διάφορους φορείς σε

φορολογικά ευυπόληπτα κράτη. Εξίσου σημαντικό είναι η ύπαρξη και πλήρους τραπεζικού απορρήτου, που προστατεύει από διάφορους ελέγχους.

Βέβαια εκτός των προαναφερόμενων κριτηρίων σημαντικό ρόλο παίζουν και άλλοι παράγοντες όπως η ύπαρξη του καλού τραπεζικού συστήματος , η αξιόλογη τηλεπικοινωνιακή υποδομή, το κόστος ίδρυσης και διατήρησης μιας υπεράκτιας εταιρείας κ.α.

Εν κατακλείδι, εάν η φορολογική πολιτική και η χρηματοοικονομική ρύθμιση στον υπόλοιπο κόσμο ήταν ιδανικά, τότε θα υπήρχε ελάχιστο περιθώριο βελτίωσης των πολιτικών των φορολογικών παραδείσεων. Στην πραγματικότητα, λίγες χώρες μπορούν να ισχυριστούν ότι έχουν τέλεια σχεδιασμένους φόρους ή κανονισμούς. Με βάση τα παραπάνω οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι φορολογικοί παράδεισοι συμβάλλουν στον ανταγωνισμό της χρηματοπιστωτικής αγοράς, στον ανταγωνισμό της χρηματοοικονομικής αγοράς και στην ενθάρρυνση των επενδύσεων σε χώρες με υψηλό φόρο (Hines Jr., 2010).

Κεφάλαιο 4 : Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

4.1 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε την έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη σύνδεσή της με τους φορολογικούς παραδείσους. Επισημαίνονται τα είδη των υπεράκτιων εταιριών για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και επεξηγείται η διαδικασία νομιμοποίησης. Αναλύονται οι επιπτώσεις του φαινομένου για να μπορεί να αντιληφθεί κανείς το μέγεθος του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος παγκοσμίως και μελετώνται και οι προσπάθειες πρόληψης και καταπολέμησης του.

4.2 Η Έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Η εισροή «βρώμικου χρήματος» (money laundering) και το βάπτισμα ως έσοδο νόμιμων επιχειρήσεων φαίνεται να ξεκινά από την περίοδο ακόμη της ποτοαπαγόρευσης στην Αμερική, το 1920, όπου για πρώτη φορά εντοπίζεται η απαρχή της παράνομης διακίνησης αγαθών . Μέλη της μαφίας αποκτώντας νόμιμες επιχειρήσεις κατόρθωσαν να εισχωρήσουν παράνομα κεφάλαια και να δημιουργήσουν κερδοφόρα αποτελέσματα . Ένα πολύ γνωστό παράδειγμα είναι η περίπτωση του κακοποιού Al Capone , ο οποίος οργάνωσε την παραβατική του αυτή συμπεριφορά μέσω επιχειρήσεων δημόσιων πλυντηρίων (launders) .(Παρασκευάς,2020) Η πράξη του αυτή φάνταζε ιδανική για ανάλογες ενέργειες αν αναλογιστούμε τη χαμηλή φορολόγηση μικρών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα υπέρογκα ποσά κερδών να φορολογούνται με χαμηλό συντελεστή . Αυτός ο λόγος , μάλιστα , φαίνεται να είναι και το έναυσμα που δημιουργήθηκε και ο όρος «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» . Μετά τη σύλληψη του Al Capone και την καταδίκη του για φοροδιαφυγή ,το 1931 , φαίνεται να ξεκινά σταδιακά το φαινόμενο της πίστωσης μεγάλων χρηματικών ποσών σε ξένες τράπεζες , όπως η Ελβετία , γεγονός που ευνόησε την φοροαπαλλαγή .

Η πρώτη αναφορά για «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» τοποθετείται από τη βρετανική εφημερίδα «Guardian» όσον αφορά το σκάνδαλο Watergate ,στο Μεξικό , και την παράνομη χρηματοδότηση της επιτροπής για την επανεκλογή του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, Νίξον. Το 1982 μια υπόθεση 4.255.625,39 \$ απασχόλησε επίσημα πρώτη φορά τις αμερικανικές δικαστικές αρχές όσον αφορά το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.(Schneider et al., 2010) Ειδικότερα, ο όρος χρησιμοποιείται για να επεξηγήσει κάθε διαδικασία που διενεργείται ώστε παράνομες πράξεις και αγαθά να επεξεργάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να

αποκτούν το ένδυμα της νομιμοφάνειας, της έννομης απόκτησης αποκρύπτοντας έτσι κάθε παραβατική συμπεριφορά.

Μία περίληψη των ορισμών του «ξέπλυματος παράνομου χρήματος» με γλωσσολογική ανάλυση έχουν αποδώσει μελετητές του Utrecht School of Economics το 2006. Ζητήθηκε η άποψη όλων των σχετικών κλάδων όπως διεθνής οργανισμοί υπεύθυνοι για την καταπολέμηση του φαινομένου, οικονομολόγοι, νομικοί και κοινωνιολόγοι. Δεν είναι ξεκάθαρος ούτε ο ορισμός του χρήματος για τους οικονομολόγους καθώς μπορεί να είναι έσοδο, εισόδημα, ταμειακή ροή, απόθεμα. Αντίθετα σε πολλές υποθέσεις το ξέπλυμα χρήματος δεν αφορά μόνο το χρήμα αλλά ροές ή μετοχές. Επίσης υπάρχουν διαφορές στον ορισμό της νομιμοποίησης εσόδων ακόμα και από χώρα σε χώρα, κάτι που θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόβλημα σε ένα παγκόσμιο φαινόμενο.

Η ICA (International Compliance Association) ορίζει σαν «ξέπλυμα χρήματος» την διαδικασία κατά την οποία οι εγκληματίες ακολουθούν προκειμένου να καλύψουν την εγκληματική συμπεριφορά παρουσιάζοντάς την ως νόμιμη.(Θάνου,Φουντουκίδης,2008)

Πέραν της ICA υπάρχουν πολλοί μελετητές που έχουν δώσει ορισμούς για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Μεταξύ άλλων ο Levi που το 1991 είπε «Ξέπλυμα χρήματος είναι η μετατροπή ή μεταφορά περιουσίας γνωρίζοντας ότι προέρχεται από σοβαρά εγκλήματα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη μεταμφίεση της παράνομης προέλευσης αυτής ή τη συνδρομή κάθε προσώπου που έχοντας εμπλακεί στη διάπραξη τέτοιας προσβολής ή προσβολών επιθυμεί να αποφύγει τις νόμιμες συνέπειες των πράξεών του, και την απόκρυψη ή μεταμφίεση της αληθινής φύσης, πηγής, τοποθεσίας, διάθεσης, κίνησης γνωρίζοντας ότι μία τέτοια περιουσία προέρχεται από σοβαρά εγκλήματα.»(Πρινιωτάκη M.,2008) Επίσης ο Janet Reno, πρώην Γενικός Γραμματέας σε Θέματα Ασφαλείας των Η.Π.Α. έγραψε στην Εθνική Στρατηγική κατά του Ξέπλυματος Χρήματος το 1999: « Ξέπλυμα χρήματος είναι η οικονομική πλευρά όλων των οικονομικών εγκλημάτων. Τούτο προσδίδει δύο πτυχές στο ξέπλυμα χρήματος. Πρώτον, ενισχύει τους εγκληματίες και τις εγκληματικές οργανώσεις να συνεχίσουν τις παράνομες δραστηριότητές τους. Δεύτερον, το ξέπλυμα χρήματος είναι ιδιαίτερης απαξίας από μόνο του. Επηρεάζει το οικονομικό μας σύστημα, και όπου επιτρέπεται να λειτουργήσει, διαβρώνει τη δημόσια πίστη σε θεσμούς και αξίες. Επιπλέον, στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογίας, επηρεάζει την κίνηση των χρηματικών κεφαλαίων, απειλώντας την παγκόσμια οικονομική σταθερότητα.»

Το γεγονός αυτό , όπως είναι φυσικό συνεπάγεται και τα αίτια που οδηγούν τους εγκληματίες να δρουν έτσι . Αρχικά , η απόκρυψη των εισπραχθέντων εσόδων με αθέμιτα μέσα συμβαίνει καθώς αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία για τις παράνομες δραστηριότητες

τους . Επιπλέον , εφόσον η κατοχή των κεφαλαίων δεν έχει δηλωθεί νόμιμα σε φορολογικά στοιχεία έχει ως απόρροια την απόρριψη σε χρήση τους σε επενδύσεις . Εξίσου σημαντικό είναι πως η ανακάλυψη τέτοιου είδους δραστηριοτήτων παραχωρεί στον Νόμο τη δυνατότητα να τα κατασχέσει . (Λεβέντη Θ.,2006)

Είναι σημαντικό, επίσης ,να αναφερθεί πως πραγματοποιείται αυτή η παράνομη διαδικασία . Η μεταποίηση του παράνομου χρήματος σε νόμιμο , κατά κύριο λόγο ενεργείται μέσω πιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή δανεισμού και μάλιστα από τράπεζες του εξωτερικού ώστε να επιτυγχάνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η φοροαπαλλαγή . Επιπλέον , η εγκληματική αυτή ενέργεια παρατηρείται και σε άλλους τόπους . Για παράδειγμα στην κερδοφόρα εικόνα εμπορικών επιχειρήσεων ή την αγορά κεφαλαίων μπορεί να ελλοχεύει παρόμοιες παράνομες δραστηριότητες.

Αυτές οι δραστηριότητες με τη σειρά τους ποικίλουν ως προς τη μορφή και το περιεχόμενό τους . Συχνά , αφορούν την μετατροπή χρημάτων από παράνομες ενέργειες όπως κλοπές , απάτες ακόμη και τρομοκρατία σε νόμιμα χρήματα . Επιπρόσθετα , οι κάτοχοι του «βρώμικου χρήματος» επενδύουν σε μετοχές ,ομόλογα , κεφάλαια νομιμοποιώντας με αυτόν τον τρόπο τα έσοδα τους που προέρχονται από ανήθικες δράσεις.

Στην καθομιλουμένη χρησιμοποιούνται δύο εκφράσεις για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες το «βρώμικο χρήμα» και το «μαύρο χρήμα». Ακόμα κι αν ακούγονται ίδιας σημασίας δεν είναι καθώς το «βρώμικο χρήμα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει έσοδα που προέρχονται αποκλειστικά από παράνομες δραστηριότητες όπως η εμπορία ναρκωτικών ή όπλων. Σαν «μαύρο χρήμα» καλούνται τα έσοδα από νόμιμες κυρίως δραστηριότητες. Η παρανομία σε αυτό βρίσκεται στο γεγονός της απόκρυψης εισοδημάτων από νόμιμες πηγές οι οποίες κατ' επέκταση δε φορολογούνται και παραβαίνουν την φορολογική νομοθεσία.

Τέτοια παραδείγματα είναι η Φοροδιαφυγή , η Φοροκλοπή και η Φοροαποφυγή . Ως Φοροδιαφυγή ορίζουμε τη μείωση νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης με παράνομες ενέργειες. Ως Φοροκλοπή καλείται η μη απόδοση του φόρου που έχει εισπραχθεί από τον υπόχρεο σε απόδοση τρίτου. Φοροαποφυγή ονομάζεται η ελαχιστοποίηση της φορολογικής υποχρέωσης με νόμιμα μέσα.

Πότε όμως η Φοροδιαφυγή είναι Ξέπλυμα Χρήματος; Αυτή η περίπτωση έχει αρκετές ιδιαιτερότητες. Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ελληνικής νομοθεσίας στο παρελθόν, και συγκεκριμένα της ΠΟΛ.1196/2012 , λαμβάνοντας υπόψιν την ιδιαίτερη φύση του εγκλήματος, επισημαίνεται ότι «η ύπαρξη της φοροδιαφυγής συνεπάγεται ταυτόχρονα και

αυτόθροα την ύπαρξη ενδεχόμενης νομιμοποίησης εσόδων χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός του ύποπτου χαρακτήρα αυτών».

Συνοψίζοντας ,μετά την πρώτη εμφάνιση του όρου «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» φαίνεται να δημιουργούνται ολοένα και περισσότερες ευκαιρίες για νομιμοποίηση παράνομου χρήματος από εγκληματίες και ανάλογες ομάδες. Έρευνες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αναδεικνύουν πως τέτοιου είδους ενέργειες καλύπτουν αξιόλογα ποσοστά (έως και το 2005 περίπου το 5%) του παγκόσμιου ΑΕΠ , γεγονός που εξάρει μεν το πρόβλημα της φοροαπαλλαγής και φοροδιαφυγής ,δημιουργεί δε ανάλογα ποσοστά και στις εγκληματικές, παράνομες ενέργειες που δεν εξιχνιάζονται.

4.3 Τα στάδια της νομιμοποίησης και ο ρόλος των φορολογικών παραδείσεων

❖ Τα στάδια της νομιμοποίησης

Η νομιμοποίηση των εσόδων παράνομης δραστηριότητας ξεδιπλώνεται συνεχώς σε παγκόσμιο επίπεδο ,γεγονός που προκαλεί ανησυχία σε κρατικούς παράγοντες αλλά δημιουργεί και πολλά ερωτήματα καθώς θεωρείται αδύνατο να μην υπάρχει συγκρότηση μίας κοινής πορείας των κρατών με στόχο την αποδυνάμωση και την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού. (Κάτσιος,1998)

Είναι γεγονός ότι η δράση των εγκληματιών ώστε να νομιμοποιήσουν παράνομα έσοδα διακατέχεται από πλήρη μυστικότητα ανάμεσα στους ίδιους αλλά και σε αυτούς που υποκινούν την άνομη δράση τους και ακολουθείται μία διαδικασία ποικίλων μεθόδων ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι τους . Οι μέθοδοι αυτοί έχουν κατηγοριοποιηθεί σε διάφορα μοντέλα ανάλογα με τους τρόπους πρακτικής τους .

Ένα από αυτά, το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως βάση της παράνομης δραστηριότητας είναι «το μοντέλο των κύκλων» . Σύμφωνα με αυτό , τα παράνομα αποκτηθέντα έσοδα εισχωρούν στην αγορά μέσω μιας επιχείρησης – μεσολαβητή , δραστηριοποιούνται με τον μανδύα του «νόμιμου» και αφού επενδυθούν ανακυκλώνονται ξανά ως πόροι χρηματοδότησης παράνομων δραστηριοτήτων . (Bloomberg S.et al.,2004)

Η επιλογή και η εισαγωγή συνεργατών στις παράνομες ενέργειες κρίνει απαραίτητη την απόλυτη εχεμύθεια και μυστικότητα καθώς και επαγγελματικές ή κοινωνικές θέσεις ισχυρές (δημόσιοι υπάλληλοι , νομικοί) ώστε να μπορεί να υπάρχει κάλυψη των πράξεων όταν αυτές πραγματοποιούνται . Γίνεται λόγος λοιπόν για το «τελεολογικό μοντέλο» το οποίο

απαρτίζεται από διαφορετικά στάδια . Αρχικά , πέραν από τις φάσεις που προαναφέρθηκαν στο μοντέλο κύκλων {μετατροπή από παράνομο σε νόμιμο-επένδυση-φοροδιαφυγή-χρηματοδότηση παράνομων δραστηριοτήτων} , με τη βοήθεια των συνεργατών , οι εγκληματίες δημιουργούν πεδία δράσης τόσο στο εσωτερικό όσο κυρίως στο εξωτερικό και ειδικότερα σε χώρες – νησιά με χαμηλό φορολογικό συντελεστή (φορολογικοί παράδεισοι). Αρκετές φορές μάλιστα διενεργούν τις παράνομες δραστηριότητες τους μέσω εταιρειών – βιτρινών ,οι οποίες χρησιμοποιούν εικονική δραστηριότητα σαφώς για να εξυπηρετούν τους παράνομους σκοπούς . Με την κάλυψη των νομικών συνεργατών οι εγκληματικές πράξεις διενεργούνται ευκολότερα καθώς και με άκρως απόρρητη διατραπεζική συναλλαγή . (Bloomberg S.et al.,2004)

Πέραν των προαναφερθέντων, ο Ελβετός Paolo Bernasconi δημιουργεί το «μοντέλο των φάσεων» θέλοντας να καταπολεμήσει το οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα . Σύμφωνα με τον Bernasconi , το μοντέλο αυτό χωρίζεται σε δύο φάσεις ανάλογα με τον τόπο και το περιεχόμενο της παράνομης δραστηριότητας . Στην πρώτη φάση , συγκεντρώνονται οι βιομηχανικές χώρες όπου δραστηριοποιείται κατά κύριο λόγο το οργανωμένο έγκλημα, νομιμοποιείται η παράνομη περιουσία , υπάρχει συνεχής συναλλαγή με διατραπεζικά συστήματα με σκοπό να αποφευχθεί με κάθε τρόπο η αναγνώριση της εγκληματικής πράξης . Η δεύτερη φάση αφορά τους φορολογικούς παραδείσους , χώρες δηλαδή όπου πραγματοποιείται η διαδικασία ξεπλύματος χρήματος με πιο συνήθη τρόπο την ίδρυση εταιρειών για βραχυχρόνια χρήση που συνεπάγεται την κάλυψη της παράνομης δραστηριότητας.

Αναφορικά με Αμερικάνικες προσεγγίσεις ο τρόπος της νομιμοποίησης μαύρου χρήματος προϋποθέτει τρεις επιμέρους φάσεις .Αυτό ονομάζεται «αμερικάνικο μοντέλο», με την πρώτη του φάση να αναφέρεται στον τρόπο μεταφοράς του παράνομου χρήματος στην αγορά. Συνήθως η ανάμιξη του «βρώμικου χρήματος» επιτυγχάνεται μέσω καταθέσεων σε τρίτους τραπεζικούς λογαριασμούς ή κεφαλαίων σε επενδύσεις ή ακόμη και μέσω των εταιρειών βιτρινών . Επιπλέον αναφέρονται και άλλοι τρόποι μεταβίβασης όπως η αγορά ανώνυμων ομολόγων ή επιταγών το οποίο επιτυγχάνεται μέσω κυρίως του διαδικτύου καθώς και η αγορά πολύτιμων αντικειμένων όπως πολυτελείς κατοικίες με στόχο την μεταπώλησή τους. Το επίπεδο της μεταβίβασης του παράνομου εσόδου σε νόμιμο είναι και το πιο ριψοκίνδυνο για τους εγκληματίες αφού πρέπει να εκτελεστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μη γίνει αντιληπτή καμία παραβατικότητά τους.(Unger et al., 2006)

Η επόμενη φάση της διαστρωμάτωσης αφορά τις επακόλουθες κινήσεις του λογιστικού πλέον χρήματος , το πώς δηλαδή θα μπορέσει να νομιμοποιηθεί και να εξαλείψει κάθε παράνομο στοιχείο . Συνήθως , οι εγκληματίες επενδύουν στη αγορά κεφαλαίων σε υπεράκτιες εταιρείες με σκοπό τη δικαιολόγηση των εσόδων και των περιουσιακών στοιχείων . Η ενέργεια αυτή συνεπάγεται την τρίτη φάση του αμερικανικού μοντέλου όπου και εδώ η χρήση μίας υπεράκτιας εταιρείας είναι σημαντική καθώς οποιαδήποτε νόμιμη συναλλαγή της μπορεί να καλύψει κάθε στοιχείο που να προσδίδει ανάρμοστο τρόπο κατοχής των εσόδων . Εφόσον το παράνομο χρήμα μπορέσει να ενταχθεί στην οικονομική αγορά και να επενδυθεί ,τότε πλέον ορίζεται ως νόμιμο και μπορεί να επιστρέψει στις παράνομες δραστηριότητες με χρηματοδότηση . Αξίζει να σημειωθεί πως οι χώρες που εδρεύουν τέτοιου είδους εταιρείες δεν είναι τυχαίες αν αναλογισθούμε πως ο έλεγχος προέλευσης χρημάτων είναι μηδαμινός. (Yuksel M.,1991)

Τέλος το «στάδιο ενσωμάτωσης» το οποίο χωρίζεται στη Δικαιολόγηση και στη Επένδυση. Για τη Δικαιολόγηση δημιουργείται μία «νόμιμη» προέλευση εσόδων παράνομης δραστηριότητας όπως αγοραπωλησία ακινήτων, κέρδη από τυχερά παίγνια, κληρονομίες, υποτιμολόγηση, υπεριμολόγηση και άλλα. Στην επένδυση χρησιμοποιούνται τα προϊόντα παράνομης δραστηριότητας για ίδιο όφελος λόγου χάριν κατανάλωση (συνθήκες διαβίωσης, τιμαλφή, οχήματα) και επένδυση (ακίνητη περιουσία, αξιόγραφα, χρηματοδότηση επιχειρηματικής δραστηριότητας).

Δεν υπάρχει αμφιβολία πώς γίνεται εφικτή η εμπλοκή των τραπεζών σε παράνομες δραστηριότητες. Οι εγκληματίες γνωρίζοντας την αυστηρή πολιτική απορρήτου των τραπεζικών ιδρυμάτων πλησιάζουν μέλη τους παρέχοντας τους προμήθειες με σκοπό την κάλυψη των ενεργειών τους. Με την ίδρυση και «off shore banking» , εξωχώριων δηλαδή τραπεζών η δράση παράνομων ενεργειών γίνεται ευκολότερη.(Buchanan, 2004) Κατά κύριο λόγο, βέβαια, η διακίνηση συναλλαγών τραπεζικά γίνεται μέσω του διαδικτύου, μια πρακτική που δυσχεραίνει τη διαδικασία ελέγχου σχετικά με την εύρεση ιχνών, όπως οι ταξιδιωτικές επιταγές και οι ηλεκτρονικές μεταφορές κεφαλαίων. Άλλωστε το διαδίκτυο μας επιτρέπει γρήγορη μεταφορά χρημάτων από ένα λογαριασμό σε άλλον και φυσικά επιτρέπει τις τραπεζικές συναλλαγές σε διαφορετικές χώρες. (Geiger and Wuensch, 2007). Στο χρηματιστήριο από την άλλη, ο άνθρωπος που θέλει να νομιμοποιήσει έσοδα προβαίνει σε εικονικό δανεισμό από ένα συνεργάτη-μεσάζοντα ένα αρκετά μεγάλο ποσό και στη συνέχεια το επενδύει στο χρηματιστήριο για λίγες ημέρες.

Επιπρόσθετα , ένας ευρέως αναγνωρίσιμος τρόπος ξεπλύματος χρήματος είναι η συναλλαγή μέσω ψηφιακού νομίσματος ,όπως τα bit coins . Για να γίνεις κάτοχος bit coin δεν

χρειάζεται η πιστοποίηση στοιχείων ταυτότητας γεγονός που ευνοεί τη μεταφορά παράνομου χρήματος και κάνει απόρρητη τη συναλλαγή ,καθώς οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις αλλάζουν συνεχώς αφήνοντας ελεύθερο τον χρήστη να δρα . Το κύκλωμα χρησιμοποιώντας αυτή τη μέθοδο, αγοράζει ψηφιακά νομίσματα χρησιμοποιώντας τα έσοδα που θέλει να νομιμοποιήσει. Έπειτα πραγματοποιούν πληρωμές σε τρίτο πρόσωπο που με τη σειρά του μετατρέπει τα ψηφιακά νομίσματα σε φυσικά(Bryans, 2014).

Επιπλέον, άλλοι μέθοδοι μετατροπής παράνομων εσόδων σε νόμιμα είναι η διεξαγωγή στημένων αγώνων αθλημάτων , όπου το αποτέλεσμα είναι προκαθορισμένο και ο εγκληματίας δρα ανάλογα ώστε τα κέρδη να φανούν ως νόμιμα , η διεξαγωγή εράνου για φιλανθρωπικούς σκοπούς , η ανταλλαγή εικονικών τιμολογίων μεταξύ εταιρειών ώστε να φαίνονται νόμιμα έσοδα ανεξάρτητα αν οι εταιρείες αυτές βρίσκονται ή όχι σε ίδιες χώρες ή ασκούν το ίδιο αντικείμενο και η αγορά κερδισμένων δελτίων από τυχερά παιχνίδια όπως λαχεία. Στην Ελλάδα είναι ένας αρκετά συνηθισμένος τρόπος νομιμοποίησης εσόδων τα κερδισμένα δελτία καθώς είναι σχετικά απλή διαδικασία. Οι εγκληματίες βρίσκουν ανθρώπους που έχουν κερδίσει δελτία παιχνιδιών αλλά όχι μεγάλα ποσά όπως τζακ-ποτ μα πολλά δελτία με λιγότερα κέρδη. Προσφέρουν ένα ποσοστό παραπάνω από το κέρδος του δελτίου για την αγορά του και στη συνέχεια τα εξαργυρώνουν σε διάφορα πρακτορεία.

Ξέπλυμα μαύρου χρήματος μέσω κερδισμένων δελτίων ΟΠΑΠ



Ξέπλυμα μαύρου χρήματος μέσω κερδισμένων δελτίων ΟΠΑΠ (www.lifesteps.gr)

Το ποσοστό που προσφέρουν είναι το αντίτιμο για τη νομιμοποίηση εσόδων από τις παράνομες δραστηριότητες και είναι στην ουσία ασήμαντο μπροστά στα κέρδη που νομιμοποιούν.

❖ Ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων και των offshore

Οι υπεράκτιες εταιρίες αποτελούν σύνηθες μέσο διοχέτευσης εσόδων, καθώς η ανωνυμία τους προσφέρει την καλύτερη «κρυψώνα» για οικονομικές συναλλαγές. Η πώληση

μετοχών ή κάποιου ακινήτου που ανήκει σε υπεράκτια εταιρία επιτυγχάνει την νομιμοποίηση του παράνομου χρήματος, το οποίο μέσα από αυτές τις νόμιμες συναλλαγές εντάσσεται ξανά στους οικονομικούς κύκλους. Το γεγονός που βοηθάει περισσότερο στη ξέπλυμα παράνομου χρήματος είναι η δυσκολία να εντοπιστεί ο πραγματικός δικαιούχος πίσω από αυτές τις εταιρίες. Η προέλευση των χρημάτων χάνεται καθώς το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δε μπορεί να ξέρει τον τελικό επενδυτή που αγοράζει τα ακίνητα ή τις μετοχές της υπεράκτιας εταιρίας με παράνομο χρήμα.



Τυπικό σύστημα ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (www.lifesteps.gr)

Όπως φαίνεται και στο σχήμα η διαδικασία νομιμοποίησης ξεκινά από αυτόν που θέλει να νομιμοποιήσει το παράνομο χρήμα το οποίο και δανείζει εικονικά σε έναν συνεργάτη-μεσάζοντα ο οποίος με τη σειρά του προχωράει σε μία αγορά, για παράδειγμα ακινήτου. Έπειτα το ακίνητο πωλείται ξανά εκτός τράπεζας σε πολύ μεγαλύτερη τιμή στον άνθρωπο που κατέχει το παράνομο χρήμα και στη συνέχεια του επιστρέφει το εικονικό δάνειο εκτός τράπεζας. Το ακίνητο πωλείται εκ νέου στην υπεράκτια εταιρία σε τριπλάσια τιμή από την αρχική και το ποσό αυτό μεταφέρεται μέσω τράπεζας νομιμοποιώντας το παράνομο χρήμα μέσω της αγοραπωλησίας.

Οι υπεράκτιες αυτές εταιρίες που παίρνουν μέρος στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ιδρύονται σε χώρες που χαρακτηρίζονται ως «φορολογικοί παράδεισοι. Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο οι χώρες αυτές έχουν πολύ χαμηλή ως μηδαμινή φορολογία και επικρατεί οικονομική και πολιτική σταθερότητα. Οι περισσότερες από αυτές τις υπεράκτιες εταιρίες είναι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης(ΕΠΕ) οι οποίες κατέχουν άλλες εταιρίες σε άλλες χώρες κι εκείνες με τη σειρά τους άλλες. Αυτή όλη η διαδρομή καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό του πραγματικού κατόχου. Επίσης οι καταθέσεις σε τράπεζες των φορολογικών παραδείσων είναι ασφαλής και απόρρητες το οποίο σημαίνει πλήρη ανωνυμία. Οι συνεργάτες-μεσάζοντες, πολλοί από τους οποίους είναι δικηγόροι, επιλέγουν φορολογικούς παράδεισους που δεν έχουν συμφωνίες δικαστικής συνδρομής είτε ανάμεσα στις χώρες που δραστηριοποιούνται και οι δύο είτε σε μεγαλύτερο περιφερειακό επίπεδο όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχουν χώρες που τηρούν ανωνυμία στα ονόματα των τραπεζικών τους πελατών όπως είναι η Μάλτα, η Ελβετία και η Κύπρος, το οποίο φυσικά αναιρείται αν υπάρχει ενδεχόμενο για νομιμοποίηση παράνομου χρήματος.

4.4 Είδη εταιριών για νομιμοποίηση

Για την επίτευξη της μετατροπής του παράνομου χρήματος σε νόμιμο απαιτείται η δημιουργία ενός μέσου που θα διευκολύνει τη διαδικασία αυτή. Το σύνηθες μέσο είναι η ίδρυση υπεράκτιων εταιριών οι οποίες προσφέρουν πληθώρα πλεονεκτημάτων για τους εγκληματίες όπως είναι το αυστηρό τραπεζικό απόρρητο και ο μηδαμινός νομοθετικός έλεγχος που διεξάγεται . Οι υπεράκτιες εταιρείες με τη σειρά τους διαχωρίζονται σε τέσσερις επιπλέον κατηγορίες.

Αρχικά , οι εταιρείες – βιτρίνες που αφενός δημιουργούνται ως νομικά πρόσωπα αφετέρου όμως έχουν ενεργό ρόλο στη διακίνηση τόσο του νόμιμου όσο και του παράνομου χρήματος .Συνήθως οι εγκληματίες ιδρύουν παραπάνω από μία ώστε να μπορούν να ανταλλάσσουν μεταξύ των εταιριών εικονικά τιμολόγια και να δικαιολογούν τα έσοδά τους αλλά και τις παράνομες δραστηριότητές τους . Λόγος ύπαρξης των εταιριών αυτών πέραν της εμπλοκής τους σε τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι και η δρομολόγηση προς τη νομιμοποίηση του μαύρου χρήματος. Η μέθοδος είναι απλή ο ιδιοκτήτης μπορεί να τιμολογεί για ανύπαρκτους πελάτες σε μετρητά πολλαπλασιάζοντας τα έσοδα. Στη συνέχεια

καταθέτονται τόσο τα ποσά που αντιστοιχούν στις πραγματικές εισπράξεις, όσο και τα ανύπαρκτα έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες συνήθως αφορούν «βρώμικο χρήμα» από εμπόριο ναρκωτικών, όπλων αλλά και από λαθρεμπόριο ή φοροδιαφυγή.

Οι εικονικές – εταιρείες μπορούν να έχουν διάφορες μορφές όπως ιδρύματα ή trusts , αλλά τονίζεται πως συνήθως δεν έχουν καμία είδους λειτουργία στο εσωτερικό της χώρας τους . Ο ρόλος τους είναι κυρίως να εξυπηρετούν την άλλη εταιρεία , η οποία συσσωρεύει τα κεφάλαια της , μεταφέροντάς τα στους φορολογικούς παραδείσους, γλιτώνοντας με αυτόν τον τρόπο τους φόρους .

Τρίτη κατηγορία εταιρειών είναι οι εταιρείες – ραφιού οι οποίες αν και υπάρχουν ως νομικές οντότητες από το παρελθόν, κρατούν τα εταιρικά τους δικαιώματα (καταστατικό) πληρώνοντας ετησίως τις υποχρεώσεις τους, αλλά παρόλα αυτά βρίσκονται σε αναστολή , αναμένοντας νέο αγοραστή.

Άλλη κατηγορία, οι εταιρείες – φαντάσματα , όπως το δηλώνει και ο τίτλος τους ετυμολογικά ,πρόκειται για οντότητες που δεν υπάρχουν δηλωμένες σε κανένα καταστατικό παρά μόνο χρησιμεύουν για την απόκρυψη στοιχείων σε ηλεκτρονικές συναλλαγές εμβασμάτων ή σε φορτωτικά έγγραφα με σκοπό να εξυπηρετούν σκοπούς παράνομων δραστηριοτήτων. Επίσης απορροφούν κεφάλαια τα οποία μεταφέρονται στις εταιρίες-βιτρίνες. (Δουβής,2008)

Μία τελευταία μορφή εταιρίας είναι η εταιρία-σφραγίδα, της οποίας η σύσταση γίνεται πολύ εύκολα και γρήγορα, αφού αποτελείται από τα έγγραφα της ίδρυσης και έναν σύνδεσμο που είναι και ο διαχειριστής της. Τις περισσότερες φορές αυτό το σύνδεσμο αποτελεί ένας δικηγόρος, ο οποίος έχει αρκετές τέτοιες εταιρίες με διαφορετικές δραστηριότητες από τις οποίες ο πελάτης μπορεί να διαλέξει. Είναι η πιο χαρακτηριστική μορφή νομιμοποίησης καθώς διασφαλίζεται η μυστικότητα και η ανωνυμία, αφού η εταιρία ως νομικό πρόσωπο ενεργεί αποκρύπτοντας το φυσικό πρόσωπο του δράστη. Ο εντοπισμός τους είναι αρκετά δύσκολος καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις τα χρήματα μεταφέρονται λογιστικά από τη μία εταιρία στην άλλη χρησιμοποιώντας μία ολόκληρη αλυσίδα εταιριών-σφραγίδα.

Τέλος οι «χρηματιστηριακές συναλλαγές» που εμπλέκονται φυσικά πρόσωπα, νομικές οντότητες και υπεράκτιες εταιρίες. Τα πιο χρήσιμα προϊόντα για τη νομιμοποίηση εσόδων είναι.²¹

²¹ Δουβής Π. (2008) «Offshore δραστηριότητες» Αθήνα

- Τοποθετήσεις repos
- Αγορά ομολόγων
- Αγορά μετοχών εταιριών ήδη εισηγμένων αλλά και συμμετοχή σε δημόσιες εγγραφές εταιριών που πρόκειται να εισαχθούν στο Χρηματιστήριο
- Αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων
- Αγορά παραγώγων

Οι συναλλαγές αυτές εκτελούνται μέσω Εταιριών Επενδυτικών Υπηρεσιών, μέσω Εταιριών Λήψης και Διαβίβασης Εντολών και μέσω Χρηματιστηριακών εταιριών. Και σε αυτήν την περίπτωση είναι αρκετά δύσκολος ο εντοπισμός του επενδυτή, καθώς είτε είναι φυσικό είτε νομικό πρόσωπο είτε κάτοικος εξωτερικού, εκπροσωπείται από κάποιο θεσμικό επενδυτή ή υπεράκτια εταιρία.

4.5 Οι Επιπτώσεις

Ενέργειες εγκληματικού περιεχομένου όπως η διακίνηση παράνομου χρήματος αλλά κυρίως η νομιμοποίηση του με αθέμιτα μέσα είναι ένα από τα βασικότερα πλήγματα της διεθνούς οικονομίας . Η πίστη και η αξιοπιστία των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών αμβλύνεται καθώς η κύρια δραστηριότητα ξεπλύματος παράνομου χρήματος εδρεύει στα τραπεζικά ιδρύματα . Το γεγονός ότι πολλές φορές υπάλληλοι αλλά και στελέχη των ιδρυμάτων αυτών δωροδοκούνται από εγκληματίες ώστε να έχουν προσωπικά οφέλη έναντι της συμμετοχής τους σε παράνομες δραστηριότητες υπονομεύει το κύρος τους. Επιπρόσθετα ,όταν η συμμετοχή ενισχύεται από κρατικούς υπαλλήλους ή νομικά πρόσωπα κλονίζεται σαφώς η εμπιστοσύνη και το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών απέναντι στην Αρχή και το Νόμο. Κατακερματίζεται η έννοια αλλά και ο σεβασμός αξιών και ηθών , όλα μοιάζουν εύπλαστα και ευκόλως διαμορφώσιμα .

Οι επιπτώσεις από τη νομιμοποίηση του οργανωμένου εγκλήματος όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση παράνομου χρήματος με διάρκεια στο χρόνο μπορούν να αποβούν μοιραίες . Όπως παρατηρείται και σε έρευνες που διεξάγονται τα πλαστά οικονομικά στοιχεία που παρουσιάζουν εγκληματικές οργανώσεις – εταιρείες διαταράσσουν κοινωνικοοικονομικές συνιστώσες όπως είναι ο δείκτης ανεργίας , το ΑΕΠ ,ο πληθωρισμός.(John McDowell et al., 2001)

Το γεγονός ότι οι υπεράκτιες εταιρείες μέσω των οποίων τελείται η διαδικασία παράνομων ενεργειών βρίσκονται σε χώρες αποκαλούμενες ως « φορολογικός παράδεισος»

δυσχεραίνουν την ανάπτυξη και την οικονομία μεγάλων βιομηχανικών περιοχών , δημιουργώντας αστάθεια στη δημιουργία χρήματος ,στην ισοτιμία συναλλαγών και στην πραγμάτωση εξαγωγών .

Παράλληλα η έλλειψη ελέγχου ή ιχνηλάτησης εγκληματικών ενεργειών οδηγεί σε ολοένα και περισσότερες δημιουργίες νέων εστιών παράνομης διακίνησης χρήματος. Αυτό συμβαίνει δεδομένου ότι οι εγκληματίες βρίσκουν έφορο έδαφος ώστε να καταστρώσουν το παράνομο σχέδιο τους, να κερδοφορίσουν και ταυτόχρονα να ξαναεπενδύσουν στις εγκληματικές ενέργειες τους. Αυτός ο λογισμός επιστράτη την προσοχή των κρατικών αρχών στην αύξηση της εγκληματικότητας ,της παραβατικότητας και της τρομοκρατίας . Όχι μόνο δεν περιορίζονται οι εγκληματικές ενέργειες αλλά τροφοδοτούνται εκ νέου με αποτέλεσμα να πολλαπλασιάζονται . Η νομιμοποίηση , για παράδειγμα , παράνομου χρήματος που προέρχεται από πώληση πυρηνικού εξοπλισμού , ανακυκλώνεται στο όνομα μίας εικονικής εταιρείας και πιθανόν να χρησιμοποιείται για τρομοκρατικές επιθέσεις . Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μία διαστρεβλωμένη εντύπωση πως ο νόμος , η οικονομία ,η κοινωνία ,η αγορά και οι επενδύσεις αντί να βρίσκονται στα χέρια των αρχών και των πολιτών οδηγούνται εν τέλει στα χέρια αδίστακτων κακοποιών.

Όσον αφορά την οικονομία , όπως είναι δυσμενές επακόλουθο , οι επιπτώσεις σχετίζονται κυρίως με αστάθεια και διαστρέβλωση οικονομικών και χρηματικών δεικτών , αναξιοπιστία στη νομιμότητα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα και απώλεια εσόδων . Στην Ελλάδα , πρόσφατη έρευνα της Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Ενέργειες , το 2020, έφερε στην επιφάνεια τουλάχιστον 317 υποθέσεις φορολογουμένων οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τις κατηγορίες φορολογικών αδικημάτων και ξέπλυμα χρήματος παράνομης δραστηριότητας ,τα οποία ανέρχονται σε 640 εκατομμύρια ευρώ χρέη προς το Δημόσιο. Συμπληρωματικά , ανάλογες κατηγορίες κατά καιρούς έχουν πλήξει και τραπεζικά συστήματα , μη κυβερνητικές οργανώσεις ,φιλανθρωπικά ιδρύματα όπου εμπλέκεται η δράση τους ακόμη και με το οργανωμένο έγκλημα, τη διακίνηση ναρκωτικών κ.ο.κ.

Οι έρευνες τόσο εθνικών όσο και διεθνών οργανισμών για τη μέτρηση της νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων αλλά και της διαδικασίας του ξεπλύματος μαύρου χρήματος είναι ένας τρόπος προσέγγισης ως επί το πλείστον των μεγεθών τέτοιων ενεργειών . Εξειδικευμένοι ερευνητές και εμπειρογνώμονες στοιχειοθετούν το μοντέλο οικονομικού εγκλήματος το οποίο ακολουθούν οι παραβάτες . Συχνά , τα αποτελέσματα δημοσιοποιούνται αλλά όπως φαίνεται καμία ενέργεια μέχρι στιγμής δεν είναι ικανή να περιορίσει ή να παύσει εγκληματικές ενέργειες .

Ορισμένες περιβόητες διεθνείς δημοσιεύσεις είναι τα « Panama Papers» καθώς και τα «Paradise Papers». Η ειδοποιός διαφορά στις δύο αυτές δημοσιεύσεις είναι ότι η δεύτερη επικεντρώνεται σε νομικά τεχνάσματα πασίγνωστων, και όχι μόνο, προσώπων ή και εταιρειών ώστε να αποκρύπτουν έσοδα και περιουσιακά στοιχεία στα κενά του αποστεωμένου διεθνούς φορολογικού συστήματος. Οι διαρροές αυτών των εγγράφων προήλθαν από τη νομική εταιρεία που διαχειριζόταν «offshore επιχειρήσεις», με έδρα τις Βερμούδες, την εταιρεία Appleby. Ανάμεσα στα 13,4 εκατομμύρια έγγραφα που δημοσιεύθηκαν, αποκαλύπτονται φοροδιαφυγές αλλά και παράνομες φορολογικές αποκρύψεις ισχυρών ηγετικών προσώπων, όπως η βασίλισσα Ελισάβετ, υπουργών και συμβούλων του Ντόναλντ Τραμπ, αστέρων του Χόλυγουντ, όπως ο Βονο, ιδιοκτητών ποδοσφαιρικών ομάδων, εταιρειών κολοσσών όπως Face book, Twitter, Nike, Apple. Είναι πασιφανές πως η ασυδοσία αυτών των προσώπων, εταιρειών αλλά και ιδιωτών για τον εκτεταμένο ζήλο απόκτησης πλούτου δεν έχει τέλος. Όπως άριστα επισημάνει ο κοινωνιολόγος Μπρουκ Χάρινγτον, στο βιβλίο του «Capital Without Borders», στη φράση «για τους υπέρ-πλούσιους, υπάρχει ένας κόσμος πέρα από τον νόμο», διατυπώνεται πλήρως η διαδικασία κατά την οποία ισχυρές οικονομικά παρουσίες εξαπατούν με μηδαμινά χρηματικά ποσά και φόρους το διεθνές φορολογικό σύστημα. (www.capital.gr)

Οι επιπτώσεις της δημοσίευσης των παραπάνω εγγράφων μπορεί να είναι μεταγενέστερες, γεγονός που αποδεικνύει πως ανάλογες παράνομες ενέργειες πράττονταν και παλαιότερα. Αξίζει να αναφερθούμε στο αρχείο που δημοσιεύθηκε επίσης το 2017, μετά τη μεταφορά του στο The National Archive του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με τον νόμο περί δημοσίων αρχείων και τον νόμο περί ελευθερίας της πληροφόρησης. Εκεί λοιπόν παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο δρούσαν, από το 1987, εξέχοντες δημόσιοι υπάλληλοι τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σε συνεργασία με κυβερνήσεις και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με σκοπό την κάλυψη εισροής μαύρου χρήματος και παράνομων δραστηριοτήτων προς όφελος εθνικών εμπορικών συμφερόντων των δύο χωρών. (Wc Gilmore, 1995)

Σε άλλη έρευνα, που διεξήγε η Transparency International, εξετάζοντας και αναλύοντας πάνω από 400 υποθέσεις διαφθοράς, διαπιστώθηκε ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν εισέλθει τουλάχιστον 419 δισεκατομμύρια διεφθαρμένου πλούτου, που περιλαμβάνουν παράνομη απόκτηση ακίνητης και κινητής περιουσίας όπως αγορές υπερπολυτελών σκαφών. Μάλιστα, στις παράνομες ενέργειες εντοπίστηκε, μέσω της διεξοδικής έρευνας, η εμπλοκή δεκάδων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, λογιστικών και νομικών εταιρειών. Κυρίως οι παράνομες δραστηριότητες στο εσωτερικό του Ηνωμένου

Βασιλείου φαίνεται πως προέρχονταν από ξέπλυμα κεφαλαίων που ενεργούνταν στον κλάδο της απόκτησης ακίνητης περιουσίας . Συγκεκριμένα , φαίνεται πως προκλήθηκε περαιτέρω σύγχυση από την ανάμιξη και άλλων ισχυρών προσωπικοτήτων σχετικά με αγοραπωλησίες ακινήτων που διεξήχθησαν , όπως της πρώην Υπουργού πετρελαίου της Νιγηρίας Diezani Alison Madueke ή ακόμη και έναν συνεργάτη του Καντάφι ταρασσοντας διεθνώς την ηρεμία προβοκάροντας ακόμη και συλλήψεις προσώπων.

Σχήμα οξύμωρο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η διεθνής εικόνα και της Δανίας . Προβάλλοντας μεν μία εικόνα ισότητας και ευημερίας η οποία δε εξερράγη μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου της Danske Bank A/S , που κατηγορήθηκε για υπεξαίρεση και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων . Η Δανία συνεχίζει τουλάχιστον μέχρι και το 2017 να συγκαταλέγεται στα λιγότερο διεφθαρμένα κράτη , γεγονός που αναμφίβολα προβληματίζει το μέσο πολίτη για την αξιοπιστία των κρατών.

Παρόλο που τα τελευταία χρόνια φαίνεται να γίνεται μια κάποια προσπάθεια ανεύρεσης και εξάρθρωσης τέτοιου είδους εγκλημάτων είναι αδύνατο να υπολογιστεί ποσοτικά το μέγεθος του χρήματος που διακινείται παράνομα . Η ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας αποτελεί τροχοπέδη για την εξιχνίαση τέτοιων δραστηριοτήτων ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιείται ως δικλίδα ασφαλείας για τους εγκληματίες λόγω των δυνατοτήτων που προσφέρει στις ηλεκτρονικές συναλλαγές , όπως είναι η μη ταυτοποίηση στοιχείων . Η οικονομία παραγκωνίζεται , η ελευθερία της κίνησης του κεφαλαίου στην αγορά μεταξύ των χωρών ελαττώνεται και αυτό με τη σειρά του δημιουργεί έναν νέο φαύλο κύκλο μειώνοντας τις επενδύσεις και τις νέες θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα δημιουργείται μια θολή και ασαφής εικόνα σχετικά με το νόμο και την ισχύ του καθώς και την πίστη προς την πολιτική και εκτελεστική εξουσία . Όπως αποφαίνεται από τα παραπάνω ισχυρές δυνάμεις και πρόσωπα δρουν ανάρμοστα πραγματοποιώντας παράνομες ενέργειες , προς όφελος προσωπικής ενίσχυσης της ήδη οικονομικής τους ευημερίας .

4.6 Πρόληψη – Καταπολέμηση

Η ανάγκη καταπολέμησης της μάστιγας της νομιμοποίησης χρήματος από εγκληματικές ενέργειες , ενέτεινε τη δημιουργία διάφορων οργανισμών με σκοπό την πρόληψη της. Ο βασικός ρόλος τους είναι να προωθούν ,να ενημερώνουν και να εποπτεύουν ύποπτες κινήσεις που ανιχνεύονται σχετικά με παράνομες δραστηριότητες καθώς και να παίρνουν μέτρα με σκοπό την εξάλειψή τους . Πολλές από αυτές έχουν δημιουργηθεί από επιμέρους παράγοντες

είτε από τη συνεργασία διάφορων κρατών , είτε από τα Ηνωμένα Έθνη , είτε από τη συμμετοχή και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων .

Αξίζει , λοιπόν , να αναφερθούμε επιγραμματικά στο έργο ορισμένων από αυτών των οργανισμών . Αρχικά , η FATF (Financial Action Task Force) η οποία συστάθηκε μετά τη σύνοδο των G-7 ,το 1989 , και έχει ως σκοπό την προώθηση μέτρων που αφορούν την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της παράνομης εγκληματικής δραστηριότητας. Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο διεθνή οργανισμό ο οποίος έχει δημιουργήσει συστάσεις για τον τρόπο καταπολέμησης τέτοιου είδους δραστηριοτήτων και συχνά επιβλέπει τις χώρες και την πρόοδο που επιτυγχάνουν σχετικά με την τήρηση των μέτρων της καταπολέμησης τους . Επίσης, ο OFAC (Office of Foreign Assets Control) που εδρεύει στις ΗΠΑ, διαχειρίζεται βάσει της εξωτερικής πολιτικής αλλά και τον στόχων εθνικής ασφαλείας των ΗΠΑ οποιαδήποτε ενέργεια αποκλίνει από την ομαλή λειτουργία τους (διακίνηση όπλων μαζικής καταστροφής ,τρομοκρατία) επιβάλλοντας κυρώσεις . (Γκόρτσος Χ., 2005)

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά από απόφαση το 2004, προέβη σε δημοσιοποίηση προς όλες τις ευρωπαϊκές χώρες οποιοδήποτε προέβη σε παράνομες ,τρομοκρατικές ενέργειες , υποχρεώνοντας τα πιστωτικά της ιδρύματα να έχουν συστήματα ελέγχου που σε πιθανή ταυτοποίηση με κάποιον από τους εγκληματίες να ενημερώνουν άμεσα τις αρχές . Η Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) προλαμβάνει και ενημερώνει τα πιστωτικά της ιδρύματα για τη σωστή χρήση του τραπεζικού συστήματος προκειμένου να αποφευχθεί η νομιμοποίηση παράνομου χρήματος. Η Επιτροπή Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών δρα εποπτεύοντας και ελέγχοντας τόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των κρατών- μελών της όσο και την εφαρμογή και τήρηση των μέτρων περιορισμού κάθε μορφή ύπαρξης που αναμιγνύεται με οργανώσεις όπως η Al Quanta και οι Taliban . Η αρμόδια μονάδα επιβολής νόμου παγκοσμίως με κατευθυντήριο ρόλο την εφαρμογή προγράμματος κατά του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης χρήματος από εγκληματικές ενέργειες είναι η UNODC (United Nations Office station on Drugs and Crime) . Στόχος όλων των παραπάνω οργανισμών είναι η εκτέλεση των μέτρων για την αποτελεσματική καταπολέμηση παράνομων δραστηριοτήτων .

Αναφορικά με την Ελλάδα μετά τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του νόμου 4557/2018 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση και της 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις» επεξηγούνται οι στόχοι, τα βασικά αδικήματα, τις υποχρεώσεις, την εξειδίκευση των αρμόδιων αρχών για την καταπολέμηση τέτοιων εγκλημάτων, οι ποινικές και διοικητικές κυρώσεις. Με το νόμο αυτό εισάγεται στην

ελληνική νομοθεσία η οδηγία 2015/849 η οποία εκδόθηκε με τον Κανονισμό 2015/847/ΕΕ για τις μεταφορές χρηματικών ποσών και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ)1781/2006 συνθέτοντας ένα θεσμικό πλαίσιο ικανό για την πρόληψη και αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ο νόμος χωρίζεται από δύο μέρη, όπου στο πρώτο περιλαμβάνεται η ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας , ο σκοπός , τα βασικά ζητήματα που αφορά ,τα υπόχρεα πρόσωπα ,το ρόλο των αρμόδιων αρχών , την αναφορά ύποπτων συναλλαγών καθώς και την απαγόρευση της δημοσιοποίησης τους, τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις . Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται οι οργανωτικές διατάξεις για την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες καθώς και οι μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις . Να τονίσουμε ότι επειδή η Ελλάδα δεν ήταν συνεπής στην προθεσμία της 26 Ιουνίου 2017 για την ενσωμάτωση αυτής της οδηγίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να την παραπέμψει στο Ανώτατο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα από τα πιο γνωστά σκάνδαλα που απασχόλησε την παγκόσμια οικονομική και όχι μόνο κοινότητα ήταν η περίπτωση της Ελβετικής θυγατρικής τράπεζας HSBC στην οποία υπέβαλε το Βέλγιο πρόστιμο 294,4 εκατομμυρίων ευρώ αντιμετωπίζοντας σοβαρές κατηγορίες όπως παραποίηση εγγράφων ,ξέπλυμα χρήματος, πλαστογραφία .Η δραστηριότητα της HSBC λάμβανε χώρα σε φορολογικούς παραδείσους όπως η Καραϊβική και ο Παναμάς , υποβοηθώντας στο άνοιγμα υπεράκτιων εταιρειών οι οποίες δραστηριοποιούνταν στη νομιμοποίηση παράνομου χρήματος από εγκληματικές ενέργειες.

Για την εξάλειψη τέτοιων παρόμοιων δραστηριοτήτων απαιτείται μία σειρά από μέτρα πρόληψης . Κυρίως τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να υποχρεώνονται σε μία σειρά μέτρων και εσωτερικών συχνών ελέγχων . Πέραν από την ταυτοποίηση των προσωπικών στοιχείων για το άνοιγμα λογαριασμών με φυσική παρουσία ,θα πρέπει να εποπτεύεται ενδελεχώς κάθε συναλλαγματική κίνηση που διενεργείται ,ειδικά δε όταν αφορά μία επιχείρηση να υπάρχει περαιτέρω έλεγχος που να εξετάζει τις προϋποθέσεις και τους όρους που πραγματοποιείται μία τέτοια ενέργεια σύμφωνα βέβαια με τα νόμιμα στοιχεία της επιχείρησης. Αντιστοίχως και οι Αρχές σε συνεννόηση μεταξύ τους αντιλαμβανόμενοι μια ύποπτη κίνηση θα πρέπει να συνεργάζονται για τον περιορισμό της εγκληματικότητας. Η δίωξη του ηλεκτρονικού εγκλήματος θα πρέπει να διευρύνει τις δραστηριότητές της αφού παρατηρείται η μαζική τέλεση παράνομων ενεργειών με τη χρήση της τεχνολογίας καταρρίπτοντας έτσι την ανωνυμία και τη μυστικότητα των εγκληματιών .

Στην Ελλάδα ως αρμόδια εποπτική αρχή για την μη νομιμοποίηση παράνομου χρήματος μέσω εγκληματικών ενεργειών αλλά και την καταπολέμηση της εφαρμογής της , ορίζεται η Τράπεζα της Ελλάδος . Κύριος ρόλος της είναι ο έλεγχος για τυχόν ύποπτες συναλλαγές , η συμμόρφωση αποκλίνουσας συμπεριφοράς ιδρυμάτων , σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο , καθώς και η αξιολόγηση της χρήσης και της αποτελεσματικότητας των μέτρων . Μάλιστα , μετά από την παρουσίαση του Γ. Πιτσιλή προς τους εκπροσώπους των φορέων θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα πριν από κάθε συναλλαγή . Τα σημαντικότερα από αυτά είναι η εξακρίβωση της πραγματικής ταυτότητας του δικαιούχου , συλλογή απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με το περιεχόμενο της σύστασης επιχείρησης καθώς και εποπτεία των συναλλαγών . Σε περίπτωση δε άρνησης συμμόρφωσης με τα εκάστοτε μέτρα δεν θα πρέπει να προχωρά η συναλλαγή .

Πράγματι έχουν παρατηρηθεί ,κατά την εποπτεία συναλλαγών , ύποπτες ενέργειες επιχειρηματιών οι οποίες κινούσαν υποψίες για παράνομες δραστηριότητες. Μερικά παραδείγματα είναι η άρνηση προσκόμισης απαραίτητων εγγράφων εξακρίβωσης ταυτότητας , η χρήση ατομικού λογαριασμού αντί εταιρικού για συναλλαγές , μη δικαιολογημένες αγορές κινητής και ακίνητης περιουσίας από φυσικά πρόσωπα με μη επαρκές φορολογικό εισόδημα , συχνή αλλαγή διευθύνσεων του πελάτη , απενεργοποιημένοι τηλεφωνικοί αριθμοί .

Ο νόμος θέλοντας να περιορίσει ενέργειες υπεξαίρεσης χρημάτων καθώς και νομιμοποίησης παράνομων εσόδων επιβάλλει κυρώσεις τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα. Αναφορικά, επιβάλλεται φυλάκιση έως και δύο έτη στην περίπτωση παράλειψης αναφοράς ύποπτων συναλλαγών ή χρήση ψευδών στοιχείων , σε άλλη περίπτωση ορίζεται πρόστιμο έως και ενός εκατομμυρίου ευρώ σε μέλη του Δ.Σ ή διευθυντικών συμβούλων της νομικής οντότητας καθώς και απομάκρυνση τους από τη θέση που κατέχουν ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας του . Το υπέρογκο χρηματικό πρόστιμο επιβάλλεται και σε φυσικό πρόσωπο καθώς και η απαγόρευση άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περίπτωση εντοπισμού παράνομων δραστηριοτήτων .

Η ανεπαρκής εποπτεία των αρμοδίων μέσων και η μη τήρηση των απαραίτητων ελέγχων και της συνεννόησης των αρχών (χρηματοοικονομικά ιδρύματα ,αρχών τήρησης του νόμου ,τελωνειακών αρχών) οδήγησε την Επιτροπή της ΕΕ τον Ιούλιο του 2019 στο συμπέρασμα πως το θεσμικό πλαίσιο γύρω από την απαγόρευση νομιμοποίησης παράνομων εσόδων δυσλειτουργεί . Βάσει αυτού κρίθηκε αναγκαίο να ενταχθούν νέα εμβόλιμα μέτρα τα οποία θα οδηγήσουν στην περαιτέρω ενίσχυση του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου. Βασικό εμπόδιο για την ΕΕ ήταν η ύπαρξη 28 διαφορετικών νομοθετικών πλαισίων που έπρεπε να εναρμονίσει για την αποτελεσματικότερη λειτουργία και εφαρμογή του νόμου. Εξετάστηκε

ακόμη και το ενδεχόμενο σύστασης ενός ευρωπαϊκού οργάνου εποπτείας . Ένας από τους άμεσους κινδύνους για το ξέπλυμα χρήματος είναι το εικονικό νόμισμα για αυτόν το λόγο άλλωστε θα πρέπει να συσταθούν τρόποι καταπολέμησης του , όπως η χρήση υπερσύγχρονης τεχνολογίας. Η ανακοίνωση της Επιτροπής της ΕΕ καλεί τα κράτη- μέλη στη συνεννόηση σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν καθολικά καθώς μετά το ξέσπασμα σκανδάλων στο εσωτερικό κυρίως της ΕΕ δημιουργήθηκε ανασφάλεια στο μέσο Ευρωπαϊό πολίτη σχετικά με την προστασία που δέχεται τόσο από τους εθνικούς φορείς όσο και από το πλαίσιο της ΕΕ.

Στην καταπολέμηση της διαφθοράς και της νομιμοποίησης παράνομου χρήματος συμβάλει η γνώση των πραγματικών ιδιοκτητών των εταιρειών «offshore», όπως έχουν προχωρήσει στην αποκάλυψη τους οι νήσοι Κέϋμαν . Επίσης , στο Λονδίνο ως μέσο περιορισμού της φοροδιαφυγής και φοροαπαλλαγής συστάθηκε η Υπηρεσία Φόρων και Δασμών (HMRC) επιβάλλοντας αυστηρότερες κυρώσεις στους κτηματομεσίτες ,καθώς σε τέτοιου είδους ενέργειες διαπιστώθηκαν περισσότερες ανάρμοστες πράξεις . Και αυτές όμως οι πρακτικές φαντάζουν χρονοβόρες για την πάταξη του εγκλήματος . Ίσως η σύσταση ιδιωτικών ελεγκτικών εταιρειών που δεν θα είχαν ουδεμία σχέση με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή κυβερνήσεις , η θέσπιση αλλά και η επιβολή αυστηρότερων κανόνων για αυτούς που υπάρχουν ύποπτες δραστηριότητες ήταν αποτελεσματικότερα μέτρα.

Εύκολα λοιπόν οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως η διαδικασία νομιμοποίησης παράνομου χρήματος από εγκληματικές ενέργειες επηρεάζει με τη σειρά της διαδοχικά πολλούς επιπλέον παράγοντες ,δυσχεραίνοντας την οικονομία παγκοσμίως , δημιουργώντας ολοένα και περισσότερους επιλαχόντες εγκληματίες ,κατακεραυνώνει την κοινωνική ανασφάλεια ,την αξιοπιστία και τον σεβασμό προς τις Αρχές και το Νόμο , τον φόβο για τρομοκρατία ,για ελευθερία στην εγκληματικότητα . Διεθνώς θα πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα αντιμετώπισης αυτής της μάστιγας πριν το πρόβλημα οδηγήσει σε άκρως δυσχερείς καταστάσεις.

Κεφάλαιο 5 : Μελέτες Περιπτώσεων

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε δύο περιπτώσεις που αφορούν τη χρήση υπεράκτιων εταιριών για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και διαστρέβλωση οικονομικών καταστάσεων. Η πρώτη τα Panama Papers που είναι η πιο πρόσφατη διαρροή στοιχείων για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Και η δεύτερη είναι η περίπτωση της Enron, η οποία χρησιμοποιώντας υπεράκτιες εταιρίες πέτυχε την παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων για να φαίνεται επικερδής. Και οι δύο αυτές περιπτώσεις μας δείχνουν το μέγεθος του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και τη χρήση offshore εταιριών για παράνομους σκοπούς. Στόχος της μελέτης αυτής είναι να δούμε τα λάθη που έγιναν και τις επιπτώσεις αυτών των κινήσεων για την πιο σωστή καταπολέμηση αυτού του φαινομένου.

5.1 Panama Papers

Τα Panama Papers είναι μία διαρροή 11,5 εκατομμυρίων και 2,6 terabytes οικονομικών και νομικών αρχείων. Έχει χαρακτηριστεί και όχι άδικα το σκάνδαλο του αιώνα, και για τις πληροφορίες που έβγαλε στο φως και για την έκταση που πήρε κάνοντας μέχρι και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να πάρουν φωτιά.(Dean Neu, 2018) Τα αρχεία ελήφθησαν από ανώνυμη πηγή από τη βάση δεδομένων της τέταρτης μεγαλύτερης υπεράκτιας νομικής εταιρίας με το όνομα Mossack Fonseca. Η γερμανική εφημερίδα Süddeutsche Zeitung η οποία έλαβε τα αρχεία τα κοινοποίησε στη Διεθνή Κοινοπραξία Ερευνητικών Δημοσιογράφων(ICIJ) και στη συνέχεια σε ένα μεγάλο δίκτυο διεθνών εταίρων από 80 χώρες όπως το Guardian και το BBC. Τα αρχεία τα οποία παρουσιάζουν πληροφορίες για περισσότερες από 214.488 υπεράκτιες εταιρίες που ήταν πελάτες της Mossack Fonseca δημοσιεύτηκαν στις 3 Απριλίου 2016 μετά από ένα χρόνο ανάλυσης. Στα στοιχεία που αποκαλύφθηκαν βρέθηκε πως, αν και τα υπεράκτια κέντρα είναι απολύτως νόμιμα, υπάρχουν εταιρίες που χρησιμοποιούνται για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, απάτες, φοροδιαφυγή και άλλους παράνομους σκοπούς. Όλες αυτές οι εταιρίες έχουν έδρα σε 21 φορολογικούς παραδείσους, κάποιοι από τους οποίους είναι το Χονγκ Κονγκ, η Νεβάδα και οι Βρετανικές Παρθένες Νήσοι. Εμπλέκονται 12 από τους σημαντικότερους ηγέτες και αρχηγούς κρατών,

πολλοί αθλητές, διασημότητες, επιχειρηματίες και εγκληματίες. Αποκαλύπτονται δε και πληροφορίες για τους περίγυρους των πολιτικών προσώπων που επωφελούνται από τις κρατικές υπηρεσίες και το δημόσιο πλούτο. Τα Panama Papers περιέχουν αρχεία για πάνω από 30 χρόνια, και πιο συγκεκριμένα από το 1977 έως το 2015. (icij.org)

Η Mossack Fonseca συνεργαζόταν με πολλές συμβουλευτικές εταιρίες όπως η Sun Hedge Invest, η Emirates Asset Management Ltd, η Blue Capital Ltd και άλλες, με τουλάχιστον 10.000 τράπεζες και δικηγορικές εταιρίες. Με αυτόν τον τρόπο προσέφερε στους πελάτες της, οι οποίοι προέρχονταν από πάνω από 100 χώρες σε όλο τον κόσμο, τον τρόπο για την ίδρυση εταιριών και trusts. Πολλοί από αυτούς του πελάτες είχαν θέση στη μαύρη λίστα των Ηνωμένων Πολιτειών. Από τις 15.600 εταιρίες που αναφέρονται στα αρχεία που αποκαλύφθηκαν, οι 2.300 είναι εταιρίες της HSBC (Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited), οι 500 ζητήθηκαν από τράπεζες ως διαμεσολαβητές των πελατών τους, και από 500 έχει κάθε μία από τις Swiss UBS Credit Suisse των Channel Islands, Dexia και J.Safra Sarasin του Λουξεμβούργου και άλλες.

Ποια είναι όμως η Mossack Fonseca; ²²

Ιδρύθηκε στον Παναμά το 1977 από τον γερμανικό Jurgen Mossack και τον παναμέζο Ramon Fonseca, αντιπρόεδρο της κυβέρνησης της χώρας, και έπειτα τον τρίτο συνεταίρο, τον Ελβετό δικηγόρο Christoph Zollinger. Από τη δεκαετία του '70 μέχρι σήμερα έχει δημιουργήσει θυγατρικά γραφεία σε 44 χώρες, όπως στις Μπαχάμες, στην Ελβετία, στο Χονγκ Κονγκ, στο Λουξεμβούργο, στη Κύπρο, την Βραζιλία και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Είναι νομική εταιρία που ενσωματώνει υπεράκτιες οντότητες με δικαιοδοσίες σε φορολογικούς παράδεισους, και αμείβεται με ετήσια συνδρομή από κάθε υπεράκτια εταιρία.

Τη δεκαετία του 1970 όταν η κυβέρνηση του Παναμά ψήφισε κάποιους από τους πιο αυστηρούς κανονισμούς για το χρηματοοικονομικό απόρρητο, οι αμερικανικές τράπεζες βοήθησαν τη χώρα να αναδειχθεί σε φορολογικό παράδεισο και χώρα ξεπλύματος χρήματος. Έτσι καθιερώθηκε και η Mossack Fonseca το 1977. Οι κανόνες χρηματοοικονομικού απορρήτου υπόσχονταν εχεμύθεια και μετέτρεψαν σε έγκλημα την αποκάλυψη πληροφοριών εκτός αν διατάσσονταν από το δικαστήριο. Προσελκύστηκαν έτσι πολλοί απατεώνες και δικτάτορες που χρησιμοποίησαν τη χώρα του Παναμά για να ξεπλύνουν τα λάφυρα. Κάποιοι από αυτούς είναι ο Αουγκούστο Πινοςέτ, δικτάτορας της

²² www.guardian.com

Χιλής, ο Φερδινάνδος Μάρκος, δικτάτορας των Φιλιππίνων και ο «Baby Doc» Ντιβαλιέ, δικτάτορας της Αιτής. (www.guardian.com)

Στη διαρροή εμπλέκονται οι κυβερνήσεις αρκετών κρατών όπως της Σαουδικής Αραβίας, της Αργεντινής, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, της Ισλανδίας και άλλων περίπου 40 χωρών, αλλά και αρκετοί συνεργάτες τους και κυβερνητικοί αξιωματούχοι και μέλη βασιλικών οικογενειών, όπως της Ισπανίας. Φυσικά να μην εξαιρέσουμε ηθοποιούς και καταξιωμένους αθλητές. Τελευταία αλλά εξίσου σημαντική αναφορά γίνεται και σε μία από τις μεγαλύτερες ληστείες της Μεγάλης Βρετανίας της Brink's-Mat το 1983, όπου η Mossack Fonseca μεσολάβησε μέσω υπεράκτιων εταιριών για να αποκρυφτούν τα χρήματα.

Οι αξιωματούχοι του ρώσου προέδρου Βλαντίμιρ Πούτιν μετέφεραν έως 200 εκατομμύρια δολάρια τη φορά, μέσω υπεράκτιων οντοτήτων, χρησιμοποιώντας πλασματικά έγγραφα, μεταχρονολογημένες διαταγές και μη εγγυημένα δάνεια, για να ελέγξουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κρατικές επιχειρήσεις της Ρωσίας. (icij.org)

Πέντε μέλη του γραφείου της Mossack Fonseca στη Βραζιλία συνελήφθησαν, καθώς οι γνώσεις τους χρησιμοποιήθηκαν για μία αρκετά μεγάλη εταιρία ξεπλύματος πολιτικού χρήματος. Η τέως πρόεδρος της Βραζιλίας Dilma Rousseff φέρεται να είχε πολλές εγκληματικές δραστηριότητες.

Από τη διαρροή δε λείπουν φυσικά τα ανώτερα στρώματα της Ευρωπαϊκής κοινωνίας. Ο Pierre Moscovici, επίτροπος Οικονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλώνει πως η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να κάνει ότι είναι απαραίτητο για την αποφυγή παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον και να εφαρμοστούν οι νόμοι χωρίς εξαιρέσεις. Η Ευρωπαϊκή Κομισιόν προέβει σε μεταρρυθμίσεις των φορολογικών νόμων κάνοντάς τους αυστηρότερους.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο από την άλλη μία στις δέκα υπεράκτιες εταιρίες από τις 31.000 που κατέχουν, στις οποίες βρίσκονται πάνω από 170 εκατομμύρια λίρες, συνδέονται με τη Mossack Fonseca. Επίσης έχει τον έλεγχο σε βρετανικά εδάφη του Στέμματος τα οποία βρίσκονται σε φορολογικούς παράδεισους και θεωρούνται υψηλής μυστικότητας και αδιαφάνειας. Ο πρώην πρωθυπουργός David Cameron επίσης εμπλέκεται στη διαρροή μέσω τρίτων προσώπων. Το 2013 έκανε έκκληση σε όλα τα εδάφη του Βρετανικού Στέμματος να συνεργαστούν αλλά μόνο το Γιβραλτάρ και το Μονσεράτ συνεργάστηκαν μέχρι την αποκάλυψη των Panama Papers (2016). Έτσι η Κομισιόν όταν ξεκίνησε την επανεξέταση του νομοθετικού πλαισίου έδωσε ιδιαίτερη βάση στο ρόλο του Ηνωμένου Βασιλείου και των δικαιοδοσιών του, καθώς μετά το Brexit θα μπορούσε να μετατραπεί σε φορολογικό παράδεισο.(icij.org)

Μέχρι σήμερα, οι χρηματοπιστωτικοί νόμοι του Παναμά συνεχίζουν να είναι χαλαροί. Μπορεί ο καθένας να μεταφέρει υπέρογκα ποσά χωρίς να πληρώσει φόρους. Το 2014 το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αναφέρει ότι ο Παναμάς δεν έχει κάνει ούτε τα μισά από τα βήματα που θα έπρεπε για τη καταπολέμηση της διαφθοράς. Ένας δικηγόρος και πολιτικός αναλυτής του Παναμά, ο Miguel Antonio Bernal, αναφέρει : «Όταν πρόκειται για ξέπλυμα χρήματος, παρέχουμε πλήρεις υπηρεσίες: ξέπλυμα, πλύσιμο και στέγνωμα. Μπορείς να πας σε οποιαδήποτε νομική εταιρία στη πόλη, από τη μικρότερη έως τη μεγαλύτερη, και να ανοίξεις μια εταιρία-βιτρίνα χωρίς να σου κάνουν καμία ερώτηση.»

Η πρόσφατη αποκάλυψη των εγγράφων του Παναμά (2016) προκάλεσε αναταραχή για τις βίαιες πρακτικές φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής που χρησιμοποιούν ισχυρές ομάδες συμφερόντων, ακόμη και χωρίς φαινομενικά να παραβιάζονται τα νομικά πλαίσια, εις βάρος των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και σίγουρα στην παράβλεψη της φορολογικής ηθικής. Αυτό το έγγραφο συζήτησης συνδέει τα έγγραφα του Παναμά στη βιβλιογραφία για τη φορολογική ηθική, καθώς είναι μια σημαντική νέα πηγή και των δύο στοιχείων και πρωτοβουλία για μεγαλύτερο προβληματισμό σχετικά με τις αρχές της φορολογικής ηθικής σε παγκόσμια κλίμακα, υποστηριζόμενη από την αύξηση της ανισότητας, τη χαμηλότερη οικονομική αισιοδοξία, τη χαμηλή διαφάνεια, εταιρική μόχλευση και αδύναμη εποπτεία. Είναι ακόμη νωρίς, από την προετοιμασία αυτού του εγγράφου συζήτησης, να συγκεντρωθούν όλα τα ευρήματα των εγγράφων του Παναμά, καθώς σχετίζονται με την έννοια της φορολογικής ηθικής. Οι αντιδράσεις στα έγγραφα διαφέρουν ευρέως μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών, αλλά σε γενική τάση υπήρξε μια απροθυμία που θα μπορούσε να οδηγήσει στην πραγματοποίηση σημαντικών αλλαγών στη δημοσιονομική εποπτεία και στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής. Καθώς διεξάγεται περαιτέρω ανάλυση των εγγράφων, και ορίζεται μεγαλύτερος αριθμός παραβάσεων και δραστών, θα δημιουργηθεί χώρος για συντονισμένη δράση σε διεθνές επίπεδο που θα μετριάσει τη φοροαποφυγή. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι τα έγγραφα του Παναμά θα υποβιβαστούν σε μια ήσυχη κατάρρευση. Η δυναμική του πολιτικού λόγου ευνοεί την επανεξέταση της φορολογικής ηθικής ως σημαντικό στοιχείο στην ανασυγκρότηση των φορολογικών δομών. Η έρευνα για τη φορολογική ηθική εξακολουθεί να είναι περιορισμένη και δεν λαμβάνει υπόψη την πληρέστερη πολυπλοκότητα των αποφάσεων λήψης φόρων, αλλά αυτό δεν πρέπει να εμποδίζει την εφαρμογή μέτρων πολιτικής που βασίζονται στη διαφάνεια και τη λογοδοσία, έτσι ώστε τα οικονομικά κέρδη να είναι περισσότερο ευρέως διανεμημένα, ιδίως μετά από ένα οικονομικό τοπίο που τώρα χαρακτηρίζεται από χρόνια ανισότητα. (Usman Chohan, 2016)

Συνοψίζοντας υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο για την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αλλά η διαρροή των Panama Papers μας έδειξε πως υπάρχουν αρκετά κενά και ελλείψεις. Οι τράπεζες δεν ακολουθούν τις απαραίτητες διαδικασίες για το άνοιγμα λογαριασμών, δεν εξετάζει επαρκώς τους πελάτες και δεν εφαρμόζει αρκετούς ελέγχους σε μεταφορές μεγάλων ποσών και ύποπτων γενικά κινήσεων. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να γίνεται πιο εύκολη η απόκρυψη πληροφοριών σε σχέση με περιουσιακά στοιχεία και βρώμικο χρήμα. Τα Διεθνή Πρότυπα Αναφοράς, τα οποία εφαρμόζονται σε όλο τον κόσμο πια, προωθούν τη διαφάνεια καθώς εφαρμόζουν αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών. Μετά το 2012 που άρχισαν να εφαρμόζονται ευρέως, μειώθηκε το πλήθος υπεράκτιων εταιριών που ίδρυε η Mossack Fonseca. Το πιο σημαντικό κενό όμως σε όλη την προσπάθεια καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της φοροδιαφυγής είναι η μη ύπαρξη ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών. Όπως συνέβη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση με πολλά από τα κράτη-μέλη να επωφελούνται από αυτή την αδιαφάνεια. Το Λουξεμβούργο και η Αυστρία δεν εφαρμόζουν την ανταλλαγή πληροφοριών. Φυσικά με αυτόν τον τρόπο καθίσταται αδύνατη η σωστή προσπάθεια καταπολέμησης της διαφθοράς.

Σαφέστατα, το νομοθετικό πλαίσιο, οι πολιτικές και τα Διεθνή Πρότυπα είναι αρκετά ισχυρά για να καταπολεμηθεί η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όμως όχι χωρίς τη σωστή και ενιαία εφαρμογή τους.

5.2 Η Υπόθεση της Enron

- Γενικά

Η Enron είναι μια εταιρεία που ιδρύθηκε στο Χιούστον του Τέξας το 1985. Προέκυψε από την συγχώνευση της Houston natural gas και InterNorth of Omaha και ασχολήθηκε αρχικά με τη διαχείριση του φυσικού αερίου ενώ το 1994 επεκτάθηκε στην εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας. (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017)

Η απελευθέρωσή της αγοράς ενέργειας από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 δημιούργησε πολλές ευκαιρίες για κέρδη και ακόμα περισσότερες προσδοκίες. Ως μια από τις μεγαλύτερες εταιρίες των ΗΠΑ με πρόσβαση στον τότε πρόεδρο της χώρας, Τζορτζ Μπους, η Enron μπόρεσε σταδιακά να υιοθετήσει στρατηγικές και τεχνικές του χρηματοπιστωτικού τομέα ενώ παράλληλα έπεισε την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της χώρας

να αποδεχθεί ορισμένες τουλάχιστον αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές (Benston G, Hartgraves A., 2002)

Η εταιρία δημιουργεί θυγατρικές «ειδικού σκοπού», (SPE - Special Purpose Entities), προκειμένου να αποκρύψει από τις ενοποιημένες της χρηματοοικονομικές καταστάσεις στοιχεία του πάγιου ενεργητικού ή μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (OBSA - Off Balance Sheet Activities) . Αφού δεν εμφανίζονται πουθενά οι μακροπρόθεσμες αυτές υποχρεώσεις, η εταιρία είναι σε θέση να παρουσιάσει ψευδώς μεγαλύτερα κέρδη. Συγκεκριμένα εκτιμάται ότι η Enron απέκρυψε τις δραστηριότητες περίπου 900 από τις 3500 θυγατρικές της, πετυχαίνοντας έτσι να δημοσιεύσει ομαλή αύξηση κερδών από το 1999 ως το 2000, της τάξης των 979 εκατομμυρίων δολαρίων. Από αυτά, τα 926 εκατομμύρια (94,6% του δημοσιευμένου), προέκυψαν από τα λογιστικά τρικ που περιγράφουμε κι όχι από πραγματικά κερδοφόρες δραστηριότητες (Ανδρίτσος Γ., 2017).

Πιο συγκεκριμένα, η Enron είχε δημιουργήσει εταιρίες Offshore, μονάδες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό και φοροαποφυγή, εκτοξεύοντας την κερδοφορία της επιχείρησης. Οι ονομασίες αυτών των οντοτήτων ήταν Bob West Treasure, Jedi και Hawaii. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην προετοιμασία μιας πλήρους ελευθερίας συναλλαγματικού σχεδιασμού, καθώς και πλήρη ανωνυμία που μπορούσε να διασκορπίσει τις απώλειες που η επιχείρηση εξαφάνιζε από τους ισολογισμούς της. Αυτές οι εταιρίες βοηθούσαν την Enron να φαίνεται πιο κερδοφόρα απ' όσο πραγματικά ήταν, ενώ δημιουργήθηκε ένας τεχνητός κύκλος μεταφοράς απωλειών από τα στελέχη. Αυτή η πρακτική εκτόξευσε την τιμή των μετοχών της, κάτι που έδωσε τη δυνατότητα στα στελέχη της να αξιοποιούν εσωτερική πληροφόρηση για να κερδοσκοπούν σε ατομικό επίπεδο (Benston G, Hartgraves A., 2002).

Οι άνθρωποι της Enron γνώριζαν τα πάντα για τους Offshore λογαριασμούς της εταιρείας, στους οποίους κρύβονταν οι απώλειές της σε αντίθεση με τους επενδυτές της. Ο Οικονομικός Διευθυντής Andrew Fastow καθοδηγούσε την ομάδα που δημιούργησε τις εταιρίες – οχήματα και αξιοποίησε τις συμφωνίες της επιχείρησης ώστε να εξασφαλίσει για τον ίδιο, την οικογένεια και τους φίλους του εκατοντάδες εκατομμυρίων δολαρίων εγγυημένων εισοδημάτων, εις βάρος της επιχείρησης την οποία έπρεπε να υπηρετεί (Moriceau J-L, 2005) .

- Η άνοδος και η πτώση

Το 1999, η Enron ξεκίνησε τη λειτουργία της Enron Online, μιας διαδικτυακής υπηρεσίας συναλλαγών, η οποία αξιοποιήθηκε από σχεδόν όλες τις ενεργειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο πρόεδρος και Γενικός Διευθυντής Παραγωγής Jeffrey Skilling συνηγορούσε στην εξής καινοφανή ιδέα, ότι η εταιρεία δε χρειαζόταν πραγματικά στοιχεία υπό την κατοχή της. Εφαρμόζοντας στο έπακρο τη διεισδυτική επενδυτική στρατηγική της επιχείρησης, κατέστησε την Enron το μεγαλύτερο χονδρέμπορο αερίου και ενέργειας, με 27 δισεκατομμύρια δολάρια συναλλαγές ανά τρίμηνο. Τα νούμερα της εταιρείας, μολαταύτα, έπρεπε να εμφανίζονται στην ονομαστική τους αξία. Με τον Skilling, η Enron υιοθέτησε μια λογιστική της αγοραίας αξίας, με την οποία προβλεπόμενα μελλοντικά κέρδη από οποιαδήποτε συμφωνία λογίζονταν επιτόπου στα βιβλία της. Συνεπώς, η εταιρεία σημείωνε κέρδη από οτιδήποτε θα μπορούσε με το χρόνο να ανατραπεί και να μεταβληθεί σε απώλεια, καθώς τα δημοσιονομικά της υπονομεύονταν από την ανάγκη χειραγώγησης της χρηματιστηριακής της αξίας στη Wall Street, κατά την περίοδο της τεχνολογικής έκρηξης του χρηματιστηρίου (Benston G, Hartgraves A., 2002).

Στα τέλη του 1990, η Enron έκανε συναλλαγές 80-90 δολαρίων ανά μετοχή και αρκετοί έδειχναν να ανησυχούν με το θολό τοπίο που δημιουργείτο με τις οικονομικές αποκαλύψεις. Στα μέσα του Ιουλίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε κέρδη 50,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων, σχεδόν τα τριπλάσια από τις αρχές του Ιανουαρίου, καταρρίπτοντας τις εκτιμήσεις των αναλυτών κατά 3 σεντς ανά μετοχή. Παρά ταύτα, το περιθώριο κέρδους είχε διατηρηθεί σε ένα συντηρητικό μέσο περίπου 2,1% και η τιμή της μετοχής της είχε πέσει περισσότερο από 30% σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν (Curall S., Epstein M., 2003).

Οι προβληματισμοί γίνονταν ολοένα και πιο έντονοι. Η Enron είχε αντιμετωπίσει αρκετά σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα τροφοδοσίας κατά τον χειρισμό μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhol Power και μιας μονάδας εγκαταστάσεων στην Ινδία, αλλά και κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2000-2001 (Benston G, Hartgraves A., 2002).

Στα μέσα του Νοεμβρίου, η Enron ανακοίνωσε πως σχεδίαζε να εκποιήσει στοιχεία που υπολειπούνταν, αξίας περίπου 8 εκατομμυρίων δολαρίων, μαζί με ένα γενικό πλάνο περιορισμού των μεγεθών της προς όφελος της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Στις 19 Νοεμβρίου του 2001, η Enron αποκάλυψε στο κοινό περαιτέρω στοιχεία της κακής κατάστασης των υποθέσεών της. Πιο κρίσιμο ήταν το γεγονός ότι η εταιρεία αντιμετώπιζε

υποχρεώσεις αποπληρωμής 9 δισεκατομμυρίων δολαρίων, μέχρι το τέλος του 2002, χρέος πολλαπλάσιο των διαθέσιμων της εταιρείας. Επιπλέον, η επιτυχία των μέτρων διατήρησης της φερεγγυότητάς της δεν ήταν σίγουρη, ειδικά όσον αφορά τις εκποιήσεις στοιχείων του Ενεργητικού και την επαναχρηματοδότηση των χρεών (Moriceau J-L, 2005) .

Στις 28 Νοεμβρίου του 2001, οι δύο χειρότεροι εφιάλτες της Enron έγιναν πραγματικότητα. Η Dynegy Inc. αποδεσμεύεται μονομερώς από την προτεινόμενη συγχώνευση και η πιστοληπτική ικανότητα της Enron έπεσε σε junk status. Η εταιρεία, έχοντας πολύ λίγα μετρητά για τη λειτουργία της, βρέθηκε μόνη, πνιγμένη στα χρέη. Η τιμή της μετοχής της έπεσε στα 0,61 δολάρια στο τέλος της ημέρας των συναλλαγών.

Συστημικές επιδράσεις έγιναν αντιληπτές, καθώς οι πιστωτές της και άλλες εταιρίες εκμετάλλευσης ενέργειας υπέφεραν από την απώλεια αρκετών ποσοστιαίων μονάδων. Ορισμένοι αναλυτές αισθάνονταν πως η αποτυχία της Enron υπογράμμισε τους κινδύνους της μετασепτεμβριανής οικονομίας και ενθάρρυνε τους χρηματιστηριακούς παίχτες να κλειδώσουν τα κεφάλαιά τους σε ασφαλείς επενδύσεις, όσο μπορούσαν (Ανδρίτσος Γ., 2017) .

Η Enron υπολογίζεται να έχει υποχρεώσεις ύψους περίπου 23 δισεκατομμύρια δολάρια, που συνίστανται σε ανεξόφλητα χρέη και εγγυημένα δάνεια. Η Citi group και η JP Morgan Chase συγκεκριμένα εμφανίστηκαν να έχουν σημαντικά ποσά να απολέσουν με την κατάρρευση της Enron. Επιπροσθέτως, πολλά από τα μεγάλα στοιχεία της Enron είχαν ενεχυριαστεί σε πιστωτές ως εγγύηση για τα δάνεια, δυσχεραίνοντας τη θέση των εκτεθειμένων πιστωτών και τελικώς των κατόχων μετοχών της για το εάν θα έπαιρναν τελικά τίποτα πίσω κατά τη διαδικασία της πτώχευσης (Gillan S, Martin J, 2007).

Στο σκάνδαλο της Enron, που 25000 θέσεις εργασίας εξανεμίστηκαν και 1 δισεκατομμύριο δολάρια από τις συντάξεις των εργαζομένων «χάθηκε»,

- Ο ρόλος της Arthur Andersen στην κατάρρευση της Enron

Η Andersen ιδρύθηκε το 1913 ως Andersen, Delaney and Co από τον Arthur Andersen, καθηγητή λογιστικής στο πανεπιστήμιο του Σικάγο. Η εταιρεία απέκτησε φήμη για την σκληρή στάση απέναντι στους πελάτες της απαιτώντας διαφάνεια γεγονός που αποτέλεσε το κλειδί της επιτυχίας και της γρήγορης ανέλιξης της.

Η Andersen, ως ελεγκτική της Enron, ήλεγχε και υπέγραφε την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων από το 1997 έως το 2000 γεγονός που οδήγησε στην απόδοση ευθυνών για το σκάνδαλο που ακολούθησε καθώς αδιαμφισβήτητα είχε μερίδιο ευθύνης (Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., 2017) .

Στις 2 Δεκεμβρίου η Enron κήρυξε πτώχευση, ενώ η μετοχή της έπεσε δραματικά. Το σκάνδαλο της Enron παρέσυρε μαζί της και την εταιρία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου Arthur Andersen η οποία κατέρρευσε και αυτή. Αυτό είχε σαν συνέπεια μεγάλες αλλαγές στον κλάδο των ελεγκτικών εταιρειών.

Η Arthur Andersen ουσιαστικά είχε διπλό πρόσωπο. Από την μία πλευρά υποτίθεται ότι έλεγχε τις οικονομικές καταστάσεις της Enron, από την άλλη την συμβούλευε πώς να φαίνεται ελκυστική στους υποψήφιους επενδυτές της, με όχι τόσο θεμιτά μέσα. Η εταιρία Arthur Andersen κατηγορήθηκε για εφαρμογή χαλαρών προτύπων ελέγχου, γιατί τα συμφέροντά της συγκρούονταν με τις αμοιβές που δεχόταν για την πραγματοποίηση των ελέγχων αυτών (Ανδρίτσος Γ., 2017).

Το 2000 η Arthur Andersen αμείφθηκε με 25 εκατομμύρια δολάρια για τον έλεγχο που πραγματοποίησε, ενώ για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες που παρείχε αμείφθηκε με 27 εκατομμύρια δολάρια. Ήταν υπεύθυνη για τα λογιστικά της 12 έτη, άρα είχε εγκρίνει τα δεδομένα της περιόδου 1997-2001, μία περίοδος κατά την οποία η Enron είχε παραποιήσει τα κέρδη της κατά περίπου 600 εκατομμύρια δολάρια (Curall S., Epstein M., 2003)

Είτε λοιπόν οι ελεγκτές της Enron είχαν αντικρουόμενα κίνητρα, είτε απέτυχαν να αξιολογήσουν επαρκώς την περιπλοκότητα των οικονομικών της καταστάσεων. Όταν μάλιστα έγινε προφανής ο ρόλος και ο λόγος ύπαρξης των περιφερειακών εταιριών, η Arthur Andersen επιχείρησε να καλύψει την υπόθεση, προστατεύοντας έτσι τον πελάτη της.

Η πτώχευση της Enron και το πώς αυτή προήλθε παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους λογιστές, καθώς η Arthur Andersen αποτελούσε τότε μία από τις 5 μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες στον κόσμο. Κατηγορήθηκε για εγκατάλειψη καθήκοντος και για απάτη. Λίγο καιρό μετά την κήρυξη της πτώχευσης, τον Ιανουάριο του 2002, το Κογκρέσο ανακαλύπτει ότι λίγες μέρες πριν η Enron κηρύξει επισήμως την πτώχευσή της, η Arthur Andersen είχε διατάξει την καταστροφή χιλιάδων εγγράφων που σχετίζονταν με τον οικονομικό έλεγχο του ενεργειακού κολοσσού, καταστρέφοντας έτσι τις έρευνες για την μεγαλύτερη χρεωκοπία της χώρας (McLean B., Elkind P., 2003)

Γι' αυτό το λόγο, λίγες μέρες αργότερα το δικαστήριο απαγγέλει κατηγορίες εναντίον της ελεγκτικής εταιρίας για παρεμπόδιση του έργου της δικαιοσύνης.

Όλα αυτά τα γεγονότα στοίχισαν στην Arthur Andersen πελάτες και τζίρο, ενώ παράλληλα ακυρώθηκε το σχέδιο της εξαγοράς της από την Deloitte & Touche. Τον Μάρτιο του 2002 παραιτείται ο πρόεδρος της Τζόζεφ Μπερναντίνο κι ένα μήνα αργότερα ανακοινώνεται η απόλυση 7000 υπαλλήλων της, δηλαδή του 25% του προσωπικού της. Η κατάρρευση της Arthur Andersen έφερε στο φως το ρόλο που μπορεί να έπαιξαν οι

ελεγκτικές - λογιστικές εταιρίες στη «φούσκα» της Wall Street την περίοδο 1999-2000, καθώς και της συνέπειες της διαπλοκής του ρόλου του ελεγκτή με τον ρόλο του συμβούλου.

- Αντίκτυπος της πτώσης της Enron

❖ Επιπτώσεις προς την Arthur Andersen

Ανεξαρτήτως της δικαστικής έκβασης ως προς το ρόλο της εταιρείας στις δημιουργικές πρακτικές της Enron, η φήμη της Arthur Andersen επλήγη ανεπανόρθωτα. Από τους 28.000 υπαλλήλους της στις ΗΠΑ και 85.000 διεθνώς, η εταιρεία απασχολεί μόλις 200 στην έδρα της στο Σικάγο, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις αγωγές από όσους θίχτηκαν από την ελλιπή πληροφόρηση των στοιχείων της Enron. Η άλλοτε μία εκ των πέντε μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιριών, με διεθνή φήμη και κύρος, άφησε πίσω της τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση στον ελεγκτικό κλάδο προκαλεί προβλήματα στις μεγάλες επιχειρήσεις που χρειάζεται να απασχολήσουν περισσότερες από μία εταιρίες για ελεγκτικές και μη ελεγκτικές υπηρεσίες ξεχωριστά. Επιπλέον, το κόστος στις λογιστικές υπηρεσίες είναι λιγότερο ελαστικό, καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις προτιμούν να επιλέξουν μεταξύ των μεγάλων ελεγκτικών.

Η δίκη της Arthur Andersen LLP βοήθησε στην αποκάλυψη προβλημάτων και στη WorldCom. Η πτώχευση αυτής της εταιρείας τηλεπικοινωνιών γρήγορα προκάλεσε ένα κύμα ποικίλων οικονομικών προβλημάτων, παρασύροντας και πολλές άλλες εταιρίες. Παρά το γεγονός πως μέχρι την κατάρρευση της WorldCom η περίπτωση της Enron αποτελούσε τη μεγαλύτερη πτώχευση στην ιστορία, τα δεδομένα άλλαξαν μετά την πτώση της WorldCom και πιο πρόσφατα με την οικονομική καταστροφή της Lehman Brothers (Ανδρίτσος Γ., 2017).

❖ Κοινωνικές και Νομικές Επιπτώσεις

Η πτώση της Enron έπαιξε ρόλο και στη δημιουργία της νομοθετικής πράξης Sarbanes-Oxley Act (SOX) στις 30 Ιουλίου του 2002. Θεωρείται μία από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις στους ομοσπονδιακούς νόμους χρεογράφων από τη New Deal του FDR το 1930. Άλλες χώρες επίσης υιοθέτησαν νομοθετικές ρυθμίσεις εταιρικής διακυβέρνησης. Αυτός ο νόμος προβλέπει αυστηρότερες κυρώσεις για απάτη και μεταξύ άλλων απαιτεί οι δημόσιες επιχειρήσεις να αποφεύγουν να δίνουν δάνεια στη διοίκηση, να αποκαλύπτουν πιο λεπτομερείς πληροφορίες στο κοινό, να διατηρούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τους εξωτερικούς ελεγκτές τους αλλά και να κοινοποιούν και να υφίστανται έλεγχο στις

εσωτερικές ελεγκτικές διαδικασίες των οικονομικών τους, κάτι που συζητήθηκε έντονα. Παρά ταύτα, συγκεκριμένα εφόδια στη νομοθεσία εξετάζονται στο Κογκρέσο. Οι μακρόχρονες δίκες και επιπλοκές που έπονται της κατάρρευσης της Enron δεν είναι ακόμη τελείως ευδιάκριτες, αλλά το ίδιο το γεγονός της πτώσης της είχε αξιοσημείωτες επιπτώσεις στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά τελικώς και στην Ευρώπη. Τα αμερικανικά ΜΜΕ έκαναν αναφορές σε προσανατολισμό των δικαστικών ερευνών και προς πιθανές πολιτικές διαστάσεις του σκανδάλου, αλλά και προς τα συγγενικά πρόσωπα των στελεχών της εταιρείας (Chatzkel J, 2003).

Επιπλέον, τα ιστορικά δεδομένα των προβλημάτων της Enron προσδιορίζονται χρονικά στα τέλη της δεκαετίας του '90, μια περίοδο κατά την οποία αναδείχθηκαν πολλά χρηματιστηριακά προβλήματα, εταιρίες Offshore και περιπτώσεις εσωτερικής πληροφόρησης σε πολλά μέρη του κόσμου (π.χ. χρηματιστηριακή κρίση του 1999). Επίσης, η κατάρρευσή της το 2001 ακολούθησε την ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2001, αλλά προέκυψαν και πολλά προβλήματα μετά από αυτήν, όπως μικρές πετρελαϊκές κρίσεις και σύγχρονα προβλήματα της ευρύτερης αμερικανικής αγοράς που κλιμακώθηκαν με τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007. Στις αρχές του 21ου αιώνα, καθιερώνονται σταδιακά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, στα οποία εν συνεχεία ενσωματώνονται τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και οι Διερμηνείες, με σκοπό την καθιέρωση συγκεκριμένων λογιστικών πρακτικών ομοιόμορφα, έχοντας λάβει υπόψιν κατά το σχεδιασμό τους προηγούμενες διεθνείς εμπειρίες. Παράλληλα, ανοίγει μια μεγάλη κουβέντα στην Ευρώπη για τις εξωπραγματικές αμοιβές και bonus των στελεχών και managers (Ανδρίτσος Γ., 2017) .

- Συμπεράσματα από την υπόθεση Enron

Η υπόθεση της Enron αποτελεί ένα ακόμα παράδειγμα εταιρίας που έκανε χρήση των υπεράκτιων εταιριών και εκμεταλλεύτηκε τα προνόμιά τους για να αποκρύψει τις απώλειές της και να φαίνεται πιο κερδοφόρα από ότι πραγματικά ήταν. Η μυστικότητα που κυριαρχεί στα υπεράκτια κέντρα φαινόταν ιδανική για να μπορέσει να αποκρύψει το ενεργητικό που είχε χάσει την αξία του και τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που είχαν αποτύχει. Η κατάληξη είναι γνωστή. Η εταιρία έφτασε στην πτώχευση μετά από μία σειρά ανατρεπόμενα στοιχεία της χρηματοοικονομικής της κατάστασης.

Τα κύρια στοιχεία που πρέπει να παρατηρήσει κανείς στην περίπτωση της Enron, τα οποία προκάλεσαν αυτή την κατάληξη, αποτελούν σήμερα προειδοποίηση για άλλες

επιχειρήσεις. Θα πρέπει η διοίκηση της κάθε εταιρίας να έχει μια υγιή επιχειρηματική στάση. Στην Enron, τα ανώτερα στελέχη πίστευαν ότι η εταιρία θα έπρεπε να είναι η καλύτερη και το διοικητικό συμβούλιο αντίστοιχα ήταν αισιόδοξο με τις λειτουργικές της συνθήκες. Όταν υπήρξαν αποτυχίες και απώλειες στην απόδοση της εταιρίας τις κάλυπταν προκειμένου να προστατεύσουν τη φήμη της, αντί να προσπαθούν να κάνουν κάτι για να διορθώσουν τα λάθη. Το σωστό είναι να δίνεται περισσότερη προσοχή από τη διοίκηση στην εταιρία, στο όραμά της και στον τρόπο με τον οποίο αυτή επιτυγχάνει.

Επιπρόσθετα, απαιτείται να υπάρχει ένα πλήρες σύστημα ελέγχου για να εποπτεύει τα στελέχη και τους φορείς και στη συνέχεια να δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης της εταιρίας. Επιπλέον, η πτώση της Enron προκάλεσε αρνητικές συνέπειες και σε ολόκληρη την οικονομία των ΗΠΑ. Έτσι και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να θεσπίσουν καλύτερους νόμους και κανονισμούς για την οικονομία για την ομαλή λειτουργία της. Επίσης ένα σωστό λογιστικό σύστημα που αποκαλύπτει περισσότερες χρηματοοικονομικές πληροφορίες πρέπει να δημιουργηθεί από το ξεκίνημα της εταιρίας, καθώς η τακτική της Enron στα λογιστικά προκάλεσε τη σταδιακή πτώση και κατάρρευσή της.

Τελευταία και μη εξαιρετέα είναι η επιχειρηματική ηθική που θα πρέπει να επικεντρωθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να παρουσιάζουν με ειλικρίνεια και διαφάνεια τα οικονομικά αποτελέσματα (κέρδη, ζημιές) και να μην παραπλανούν το κοινό αλλά και τη διοίκηση με αναληθή στοιχεία, όπως συνέβη με την ελεγκτική εταιρία της Enron.

Συνοψίζοντας την περίπτωση της Enron είναι σημαντικό να αναφέρεται και να γνωρίζει κανείς πως και τι συνέβη, ώστε να αποφευχθούν τέτοιου είδους επαναλήψεις στο μέλλον. Η εταιρία υπέστη μεγάλες οικονομικές απώλειες ως αποτέλεσμα της αλαζονείας και της απληστίας της ανώτερης διοίκησης. Πολλές από τις ζημιές θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, αν κάποιος είχε την προνοητικότητα και τη δύναμη να βάλει τέλος στο φαύλο κύκλο των υπεράκτιων εταιριών που η Enron μπόρεσε.

Κεφάλαιο 6 : Συμπεράσματα – Περιορισμοί – Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Μετά τη μελέτη της βιβλιογραφίας μπορούν να γίνουν πολλές διαπιστώσεις αναφορικά με τις offshore εταιρίες και τη σύνδεση τους με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Οι υπεράκτιες εταιρίες αποτέλεσαν ήδη από το τέλος του Α' Παγκοσμίου πολέμου και από την απελευθέρωση της αγοράς ένα μοχλό ανάπτυξης κυρίως για τις μικρότερες χώρες με μικρή οικονομική ανάπτυξη οι οποίες μετατράπηκαν σε φορολογικούς παραδείσους μέσω της χαλαρής φορολογικής πολιτικής τους και της θέσπισης του τραπεζικού απορρήτου. Οι εταιρίες αυτές χρησιμοποιήθηκαν και για τη διαχείριση νόμιμων εσόδων αλλά και για τη διαχείριση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η πολυπλοκότητα του σχεδιασμού τους σε συνδυασμό με την πολιτική τραπεζικού απορρήτου οδήγησαν στη μεγάλη εισροή κεφαλαίου από παράνομες δραστηριότητες. Τα κεφάλαια αυτά μετατρέπονταν σε «νόμιμα» έσοδα μέσα από μια σειρά διαδικασιών τις οποίες ενίσχυαν οι σύγχρονες μέθοδοι μεταφοράς κεφαλαίου από χώρα σε χώρα και η έλλειψη σαφούς ελεγκτικού μηχανισμού. Οι υπεράκτιες εταιρείες χαρακτηρίζονται από εύκολες διαδικασίες έναρξης, χαμηλό κόστος ίδρυσης, χαμηλή έως μηδενική φορολόγηση και ελάχιστους έως και ανύπαρκτους ελέγχους. Επιπρόσθετα προσφέρουν πλήρη ανωνυμία και απόκρυψη των στοιχείων του πραγματικού ιδρυτή τους. Αν δεν πρέπει να ενοχοποιείται το σύνολο των υπεράκτιων εταιρειών, αλλά ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις παράνομης χρήσης αυτών, ωστόσο έρευνες και μελέτες κατέληξαν πως πίσω από την πλειοψηφία των υπεράκτιων εταιρειών κρύβονται εγκληματικές οικονομικές ενέργειες και προθέσεις. Η ίδρυση offshore εταιρειών γνωρίζει εκτεταμένη εξάπλωση, καθώς δεν προέρχεται μόνο από μεγάλες νομικές οντότητες.

Το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος, αποτελεί παγκόσμιο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια διότι εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες τόσο φυσικά αλλά και νομικά πρόσωπα υπεράνω υποψίας (βουλευτές, υπουργοί κτλ), εκμεταλλεζόμενα τους ελλείψεις ελέγχους καθώς και τα διάφορα νομικά κενά. Στην Ελλάδα γίνονται προσπάθειες ενσωμάτωσης διεθνών αποφάσεων στο θεσμικό μας πλαίσιο, με σκοπό τον περιορισμό των αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αλλά και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Στην ανάπτυξη του φαινομένου του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος έχει συμβάλει η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η οποία προσφέρει στους δράστες πληθώρα νέων μέσων και σύγχρονων τεχνικών, προκειμένου να επιτύχουν το σκοπό τους, χωρίς να βρεθούν στο στόχαστρο των αρχών. Οι πιθανότητες ανίχνευσης λοιπόν ελαχιστοποιούνται, με αποτέλεσμα ο εντοπισμός των δραστών να αποτελεί σήμερα πιο πολύ από ποτέ παγκόσμια πρόκληση. Οι διαδικασίες ελέγχου και εντοπισμού που χρησιμοποιούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα, τα μέτρα δέουσας επιμέλειας και ο συντονισμός των αρμόδιων αρχών έχουν πλέον καθιερωθεί στις συνειδήσεις των κρατών μέσω των νομοθετικών ρυθμίσεως και επιταγών, ωστόσο οι δράστες του ξεπλύματος καταφέρνουν να προσαρμόζονται, εκμεταλλευόμενοι, όπως προαναφέρθηκε, τις τεχνολογικές εξελίξεις. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο οι αρχές, καθώς επίσης και τα υπόχρεα πρόσωπα, να προσαρμόζονται συνεχώς στις νέες εξελίξεις, προκειμένου να ανευρεθεί ο συνδυασμός των κατάλληλων μεθόδων που θα οδηγήσει στην οριστική πάταξη του φαινομένου αυτού, το οποίο αποτελεί απειλή για την κοινωνία και την οικονομία.

Ο όγκος των κεφαλαίων και η ανάγκη υπερπλουτισμού που επιβάλλει η σύγχρονη εποχή συχνά δυσχεραίνουν τις προσπάθειες για αποτελεσματικό φορολογικό και κεφαλαιακό έλεγχο των φορολογικών παραδείσων. Παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, η αδυναμία συνεργασίας ορισμένων χωρών σε συνδυασμό με τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα ακόμη και των ανεπτυγμένων κρατών αποτελούν τροχοπέδη για την άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Αυτό επιβαρύνει έντονα τη δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική κρίση από την οποία πλήγονται πολλές χώρες. Η ύπαρξη των υπεράκτιων εταιρειών είναι η βασική αιτία ανακύκλωσης του παράνομου χρήματος, μέσω του παγκόσμιου τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στην εξάπλωση του φαινομένου όμως συμβάλλει και η ελεγκτική ανεπάρκεια, η οποία έχει καταστήσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσο διευκόλυνσης για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, γεγονός που οδηγεί στην μείωση αξιοπιστίας του και τον κλονισμό εμπιστοσύνης. Αυτό το γεγονός καλούνται να αντιμετωπίσουν και να επιδιορθώσουν, οι σχετικοί φορείς οι οποίοι ιδρύθηκαν για τον λόγο αυτόν και δραστηριοποιούνται σε συνεργασία με τους υπάρχοντες κυβερνητικούς και λοιπούς δημόσιους φορείς.

Η περίπτωση της Enron καθώς και τα Panama Papers αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα που αναδεικνύουν το μέγεθος του προβλήματος. Η Enron χρησιμοποίησε τις offshore εταιρίες για να παραποιήσει τα πραγματικά οικονομικά της στοιχεία γεγονός που είχε μεγάλες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Στον αντίποδα τα Panama Papers

αναδεικνύουν πως ο ελλιπής έλεγχος των φορολογικών παραδείσων και η ελαστικότητα του τραπεζικού συστήματος μπορούν να οδηγήσουν στη χρήση των υπεράκτιων ως μέσα για την νομιμοποίηση τόσο παράνομων όσο και παράτυπων εσόδων.

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως πρέπει σε παγκόσμιο επίπεδο να υπάρξει μια συνεργασία μεταξύ των κρατών(φορολογικών παραδείσων και μη) με σκοπό να περιοριστεί σημαντικά η χρήση των υπεράκτιων εταιριών ως μέσο διακίνησης παράνομων κεφαλαίων και ως μέσο νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Παρά το γεγονός ότι έχουν ιδρυθεί αρκετές ανεξάρτητες ελεγκτικές αρχές σε παγκόσμιο επίπεδο, πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά βήματα ως προς το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά το φορολογικό και τραπεζικό έλεγχο των κεφαλαίων. Η εντατικοποίηση των ελέγχων, η αυστηρότητα διενέργειάς τους, η συνεργασία των κρατών και ανταλλαγή πληροφοριών, είναι ορισμένοι σημαντικοί παράγοντες οι οποίοι πρόκειται να οδηγήσουν σταδιακά στην εξάλειψη της ίδρυσης εταιρειών με δόλιους σκοπούς. Η προσπάθεια πρέπει να είναι συνεχής, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί ακεραίοι και αξιόπιστοι και η συνεργασία με τα λοιπά κράτη και τις αρμόδιες αρχές τους αποδοτική ώστε να επιτυγχάνεται χρόνο με το χρόνο δραστική μείωση των φαινομένων αυτών που πλήττουν την παγκόσμια οικονομία. Παρ' όλα αυτά, μία προσπάθεια μόνο από την πλευρά των δημόσιων και κυβερνητικών φορέων είναι σημαντική αλλά ανεπαρκής. Απαραίτητη κρίνεται η ύπαρξη της φορολογικής ηθικής, παιδείας και συνείδησης από την πλευρά κάθε φορολογούμενου. Ο σεβασμός, η αποδοχή και η αναγνώριση των υποχρεώσεων των πολιτών απέναντι στο κράτος, η κατανόηση και ο αναλογισμός των συνεπειών που επιφέρει στην παγκόσμια οικονομία, μπορούν να αποτελέσουν τον ακρογωνιαίο λίθο του συνόλου της επίλυσης του παγκόσμιου αυτού προβλήματος και να βοηθήσουν τις προσπάθειες των κυβερνητικών και ανεξάρτητων αρμόδιων φορέων, των ελεγκτικών μηχανισμών καθώς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενάντια στις εγκληματικές και παράνομες πράξεις. Εφόσον όλοι μας επιθυμούμε να συμπεριφερόμαστε ως μια ανεπτυγμένη χώρα, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι νόμοι σε άρτιο επίπεδο, χωρίς καθυστερήσεις στις εκδικάσεις των δικαστικών υποθέσεων αλλά και με αυστηρή, επιβολή κυρώσεων και ποινών στους ενόχους.

Μια φορολογική αρχή εντελώς ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες κρατικές υπηρεσίες ίσως θα μπορούσε να συνδυάσει την προστασία προσωπικών δεδομένων με την πάταξη της παραοικονομίας. Είναι άραγε αυτό εφικτό αυτό με κρατικούς μηχανισμούς οι οποίοι είναι ριζωμένοι με πολιτικά συμφέροντα; Πρόκειται για ένα ερώτημα που είναι δύσκολο να απαντηθεί.

Βιβλιογραφία

Ξερόγλωσση Βιβλιογραφία

Amiram, D., & Frank, MM, (2010) The effects of the taxation of dividends on the allocation of foreign portfolio investment around the world, working paper, University of Virginia

Antoine B. Rose-Marie, (2007) «The Protection of Offshore Confidentiality: Policy Implications and Legal Trends», Journal of Financial Crime — Vol. 7 No. 1

Beth Arnold, Paul de Lange, (2004) «Enron: an examination of agency problems», Critical Perspectives on Accounting 15 751–765

Bethany McLean and Peter Elkind, (2003) « The Smartest Guys in the Room: The Amazing Rise and Scandalous Fall of Enron », Penguin Group, NY

Bloomberg S., Gregory D., Weerapana A., (2004) «Economic Conditions and Terrorism'», European journal of political economy, vol.22

Botis, S. (2014) «Features and Advantages of Using Tax Havens. Bulletin of the Transylvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V, 7(2), 181

Brigitte Unger, (2007) «The scale and impact of money laundering», Edward Elgar, UK

Dean Starkman, (2020) «Belgium's biggest banks propose system to share suspected money laundering information», International Consortium of Investigate Journalists

Errico, L., & Musalem, A. (1999) Offshore Banking: An analysis of Micro and Macro prudential issues. International Monetary Fund, Working Paper

Christensen J, (2011) «The looting continues: tax havens and corruption, critical perspectives on international business, Vol. 7 No. 2, pp. 177-196

Dean Neu, Greg Saxton, Abu Rahaman, Jeffery Everett, (2018) «Twitter and social accountability: Reactions to the Panama Papers», *Critical Perspectives on Accounting*

Donato Masciandaro, Elod Takats and Brigitte Unger, (2007) «Black finance: the economics of money laundering», Edward Elgar, UK

Donato Masciandaro, Raffaella Barone, (2008) «Worldwide Anti-Money Laundering Regulation: Estimating Costs and Benefits» Paolo Baffi Centre Research Paper No. 12

United Nations Office on Drugs and Crime -UNODC, 2013

Farrell D, (2006) «Offshoring» Harvard Business School Publishing

Fereira, A and Madeira, J. (2010) «Tax Havens: Politics, Market and Democracy», Working Paper for SGIR Stockholm Conference

Fisher J., (2010) «Recent International Developments in the Fight against Money laundering», *JBL*, 3:67

Fitz-Roy Drayton, (2002) «Dirty Money, Tax and Banking: Recent Developments Concerning Mutual Legal Assistance and Money Laundering in the Caribbean Region and the Region's Responses», *Journal of Money Laundering Control* Vol. 5, No. 4, pp. 338-344

George J. Benston, Al L. Hartgraves, (2002) «Enron: what happened and what we can learn from it», *Journal of Accounting and Public Policy* 21 105–127

Grossman M. G. & Rossi-Hansberg E., (2008) «Trading Tasks: A Simple Theory of Offshoring» *American Economic Review* 98:5, 1978–1997

<http://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/aer.98.5.1978>

Hampton M.P. (1996) «Where Currents Meet: The Offshore Interface Between Corruption, Offshore Finance Centers and Economic Development. IDS Bulletin, 27(2), pp.78-87

Hampton, M. P., & Levi, M. (1999) Fast spinning into oblivion? Recent developments in money-laundering policies and offshore finance centers. Third World Quarterly, 20(3), pp. 645–656

Irina Ionescu, (2009) «Διεθνείς σχέσεις / εμπόριο, Ασφάλεια και άμυνα, Μελέτες στη βία και την εξουσία, Διαφθορά - Διαφάνεια - Αντί-διαφθορά», Fundatia Română pentru Inteligența Afacerii, e-Journal of Science & Technology (e-JST)

James R. Hines Jr., (2010) «Treasure Islands», Journal of Economic Perspectives— Volume 24, Number 4 Pages 103–126

Janus Jian Zhang, Yun Ke, Shuo Li, Yanan Zhang, (2019) «Offshore trading activities and audit fees: a textual approach», The current issue and full text archive of this journal is available on Emerald Insight at: <https://www.emerald.com/insight/0268-6902.htm>

Jay Chatzkel, (2003) «The collapse of Enron and the role of intellectual capital», Journal of Intellectual Capital Vol. 4 No. 2, pp. 127-143

Jean-Luc Moriceau, (2005) «What can we learn from a singular case like Enron? », Critical Perspectives on Accounting 16, 787–796

Kenneth A. Reinert, Ramkishen S. Rajan, (2009) The Princeton Encyclopedia of the World Economy, p. 785

Larry Allen, (2009) The Encyclopedia of Money, p. 292

Mary Alice Young, (2013) «The exploitation of offshore financial centers Banking confidentiality and money laundering», School of Management and Business, Aberystwyth

University, Aberystwyth, UK Journal of Money Laundering Control Vol. 16 No. 3, pp. 198-208 Emerald Group Publishing Limited

Mary Alice Young¹ & Michael Woodiwiss, (2020) «A world fit for money laundering: the Atlantic alliance's undermining of organized crime control»

Matusевич A., (2018) «The offshore companies in construction: theory and practice», MATEC Web of Conferences 170 <https://doi.org/10.1051/mateconf/201817001109>

Mayukh Mukhopadhyay, (2020) Kaushik «Panama Papers: How Data Science fought Corruption»

Michael Zeldin, (1998) 'Money laundering', Journal of Money Laundering Control, 1(4), 295

Michael Sheetz, (2004) Investigating Global Money Laundering, Law & Order, p. 108

Morriss, A., (2007) «offshore financial centers and regulatory competition», American Enterprise Institute

Murphy, R., (2013) «Finding the Secrecy World: Rethinking the language of 'offshore'». London: Tax Research LLP

Nigel Morris-Cotterill, (1999) A Brief History of Money Laundering

Olatunde Julius Otusanya, (2012) «The role of offshore financial centers in elite money laundering practices: evidence from Nigeria.», Department of Accounting, University of Lagos, Lagos, Nigeria, and Sarah Lauwo, Essex Business School, University of Essex, Colchester, UK Journal of Money Laundering Control, Vol. 15 No. 3, pp. 336-361, Emerald Group Publishing Limited

Palan, R. (2006) «The offshore world: sovereign markets, virtual places, and nomad millionaires». Cornell University Press

Roxana Ispas, (2009) 'Money laundering through offshore areas', Annals of the University of Petroșani, Economics, 9(2), pp. 58-59

Saul M. Froomkin, (1997) 'Offshore centres and money laundering', Journal of Money Laundering Control, 1(2), 167

Schneider, F., & Enste, D. (2000) Shadow economies: size, causes and consequences. Econ. Lit. 38 (1), pp. 77–114

Schneider and Windischbauer, (2010) «Money laundering some facts», Economics of security working paper, no 25

Schwarz, P., (2011) «Money launderers and tax havens: two sides of the same coin?», International Review of Law and Economics, Vol. 31, pp. 37-47

Sharma S. (2001) Dirty money: how the UK securities and derivatives markets are used to launder money. J. Money Laundering Control, 4 (4), pp. 309–319

Shaxson N, (2011) «Offshore – Τα νησιά των θησαυρών», Μετάφραση Νίκος Ρούσσος, Εκδόσεις Παπαδόπουλος

Shiwei Zhang, (2004) «Company Law: Theory, Regulations & Operation», China Law Press

Sikka, P. and Willmott H, (2011) «The dark side of transfer pricing: its role in tax avoidance and wealth retentiveness». Critical Perspectives on Accounting Vol. 21, pp. 342-356

Slemrod J. (2007) Cheating Ourselves: The Economics of Tax Evasion. Journal of Economic Perspectives, 21(1), pp. 25–48

Slemrod J. and John W. (2011) «tax competition with parasitic tax havens», Journal of Public Economics vol. 93, pp. 1261-1270

Steven C. Curall Marc J. Epstein, (2003) «The Fragility of Organizational Trust: Lessons from the Rise and fall of Enron», *Organizational Dynamics*, Vol. 32, No. 2, pp. 193–206

Storm A., (2013) «establishing the link between money laundering and tax evasion», *International Business and Economics Research Journal*, Vol. 12, pp. 1437-1450

Stuart L. Gillan, John D. Martin, (2007) «Corporate governance post-Enron: Effective reforms, or closing the stable door? », *Journal of Corporate Finance* 13 - 929–958

Swenson, L., (2001) «tax reforms and evidence of transfer pricing», *National Tax Journal*, vol. 54(1), pp. 7-26

Tait, A. (1988) *Value Added Tax: International Practice and Problems*. Washington, D.C.: International Monetary Fund

Tang, J., Assche, A. (2017) «multinationals and offshoring: firm-level evidence from Canada» *Canadian Public Policy*, Vol. 43, pp. 1-14

Tate, W. L., & Ellram, L. M. (2009) Offshore outsourcing: a managerial framework. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 24(3/4), pp. 256–268

Tanzi, V. (1996) *Money Laundering and the International Financial System IMF Working Paper 96–55*, pp. 1–14

Terry Dwyer, (2007) «'Harmful' Tax Competition and the Future of Offshore Financial Centers», *Journal of Money Laundering Control* — Vol. 5 No. 4

Thomas Owen, Taylor Annabell, (2017) «The Panama Papers in New Zealand media: A modern diachronic corpus assisted discourse study»

Torgler B. (2003) Tax Morale Rule-Governed Behaviour and Trust Constitutional Political Economy, 14(2), pp. 119 –140

Torgler B. (2004) Moral Suasion: An Alternative Tax Policy Strategy- Evidence from a Controlled Field Experiment. *Economics of Governance*, 5(3), pp. 235–53

Torgler B. Demir I. C. Macintyre A. & Schaffner M. (2008) Causes and Consequences of Tax Morale: An Empirical Investigation. *Economic Analysis and Policy*, 38(2), pp. 313–339

Uma V. Sridharan, Lori Dickes, W. Royce Caines, (2003) « The Social Impact of Business Failure: Enron», *Mid-American Journal of Business*, Vol. 17, No. 2

Unger Brigitte, (2006) «The amounts and effects of money laundering, The Dutch Ministry of Finance Report», Den Haag, Netherlands

Unger Brigitte, Siegel Melissa, Ferwerda Joras, D kruijf Wouter, Busuioic Madalina, Wokke Kristen, Rawlings Greg, (2005) «The amounts and the effects of Money Laundering, Report for the Ministry of Finance», Netherlands

Unger et al, (2006) «The Dutch Suriname Corridor», World Bank Study

United States Department of the Treasury and United States Department of Justice, «The National Money Laundering Strategy of 1999», www.ostreas.gov

Walker, J. (1999) «Πόσο μεγάλο είναι το Global Money Laundering», *Journal of Money Laundering Control* , Vol. 3 No. 1, σελ. 25-37

WC Gilmore (1995) «Βρώμικα χρήματα: Η εξέλιξη των μετρητών νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες»

Yuksel M. (1991) «"Money laundering ", Reserve Bank of Australia, in J. Wiley», "Economic Papers: A journal of applied economics and policy ", vol. 10, pp. 83-90

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ανδρίτσος Γεράσιμος, (2017) «Δημιουργική Λογιστική – Η περίπτωση της Enron», Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Γκόρτσος Χ., (2011) «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο: το διεθνές τραπεζικό δίκαιο μέσα στο σύστημα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου», Νομική Βιβλιοθήκη

Γκόρτσος Χρήστος, (2005) «Το διεθνές και κοινοτικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωση στην Ελληνική έννομη πράξη», Δελτίο ΕΕΤ, Αθήνα

Δελγιάννη Δημητράκου Χρ., (1998) «Trust και καταπίστευση», εκδ. Αντ. Σακκούλα, Θεσσαλονίκη

Δημητρίου Δ., (2014) «Υπεράκτιες (offshore) εταιρίες και φορολογία», <http://www.accountancygreece.gr>

Δουβής Π. (2008) «Offshore δραστηριότητες» Αθήνα

Θάνου Ελένη, Φουντουκίδης Αλέξανδρος , (2008) «Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες: Η Αντιμετώπιση του Φαινομένου Στην Ελληνική Πραγματικότητα», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Θεοφάνης Καραγιώργος, Δημήτρης Μελάς, (2008) « Η μετάλλαξη των Offshore εταιριών σε εταιρίες αντιπροσώπευσης και εταιρίες διεθνών δραστηριοτήτων», Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση

Καραδήμας Θ. & Καραδήμας Π., Τεχνικές ξεπλύματος και τα μέτρα πρόληψης των ελληνικών τραπεζών. Ε-Περιοδικό Επιστήμης και Τεχνολογίας.

- Κακαράς Α., (2008) «Offshore αγάπη μου», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Κατσανέβας Α. (2013) «Φορολογικοί παράδεισοι και υπεράκτιες εταιρείες»
- Κάτσιος Σ, «Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος- Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού
- Λεοντάρης Μ. (2004) «Έννοια της εξωχώριας εταιρείας», Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα
- Μαστρογιάννη Φ. (2016), Φορολογικός έλεγχος εξωχώριων /offshore εταιρειών σε Ελλάδα και Κύπρο, Αθήνα: Αρναούτης.
- Μπεζαντάκος Α., (2014) «Offshore εταιρίες, νομικές οντότητες και σχηματικά παραδείγματα απεικόνισης των δραστηριοτήτων τους στην Ελληνική οικονομία», Υπουργείο Οικονομικών Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
- Μπόλος Άγγ. Π. (2013), Οι εξωχώριες (offshore companies) και Ελληνική Έννομη τάξη, Νομικό Βήμα, Αθήνα, σσ. 935-946.
- Νεγκάκης Χρήστος, Ταχυνάκης Παναγιώτης, (2017) «Ελεγκτική, Εσωτερικός Έλεγχος, Θεωρία και εφαρμογές», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη
- Νεγκάκης, Χ. (2017). πανεπιστημιακές παραδόσεις του μαθήματος σύγχρονα θέματα χρηματοοικονομικής λογιστικής
- Παμπούκης Π. Χ., (2004) « Νομικά πρόσωπα και ιδίως εταιρίες στις συγκρούσεις νόμων », 2η Έκδοση, εκδ. Αντ. Σακκούλα, Αθήνα
- Παμπούκης Π. Χ., (2001) « Οι υπεράκτιες (offshore) εταιρίες στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ανάπτυπο από το ΔΕΕ (Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών) », Αθήνα
- Παπαδάτος Γ, (2013) «Κόλαση για την Ευρώπη οι φορολογικοί παράδεισοι», εφημερίδα, Τύπος της Κυριακής

Παύλου Στ. / Γ. Δημήτρινας, (2009) Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη διαχρονική της διάσταση

Πρινωτάκη Ι. Μαρία, (2008) «Διεθνής τρομοκρατία, Ξέπλυμα Χρήματος & OFCs»

Σπυροπούλου Μ., « Εξωχώριες εταιρείες 2014 », Εκδόσεις Δεδεμάδη, Αθήνα, 2015

Στενημαχίτης (2009) «Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος και Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας»

Τάτσος Ν. , (2001) Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Τραγάκης, Γ., (1996) «Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος », Αθήνα

Γ. Φωτοπούλου και Ι. Φωτοπούλου , (2001) Υπεράκτιες Εταιρίες , Λογιστής

Ιστότοποι

www.laundryman.u-net.com
www.accountancyGreece.gr
www.taxheaven.gr
www.lifesteps.gr
<http://el.wikipedia.org>
www.kathimerini.gr/article/epikairothta/ellada/epta-syntages-gia-3eplyma-mayroyxrhmatos
<http://www.gsac.gov.gr/images/pdfs/meth/Naziris.pdf>
www.taxisheaven.gr/new/view
www.sofokleousin
www.dikaiologitika.gr
www.tovhma.gr
www.capital.gr
www.newmoney.gr
<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/39887>
www.law.gov.cy
www.lawspot.gr
www.bankofgreece.gr
www.aade.gr
www.cnn.gr
www.taxexperts.gr
www.theguardian.com
www.bbc.com
www.taxjustice.net
www.inbusinessnewsreporter.com
https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/44546_i-ypokrisia-ton-forologikon-paradeison
[https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/prolhps-h-kseplymatos-xrhmatos\)](https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/prolhps-h-kseplymatos-xrhmatos)
<https://www.europeanbusiness.gr>
www.journals.uchicago.edu
<https://www.taxheaven.gr/law/3091/2002>

<http://taxcoach.gr/wp-content/uploads/2014/03/%CE%A6%CE%95%CE%9A-570%CE%92-07-03-2014.pdf>